

CRNJEVO NA TRAGU PROŠLOSTI

FUAD ČAMDŽIĆ

CRNJEVO NA TRAGU PROŠLOSTI

FUAD ČAMDŽIĆ

Lektorisala: Dženana Đuderija-Kraišnik
Dizajn korice i prelom: Adem *Benjo* Lisičić
Godina 2022.

RECENZIJA

„Crnjevo na tragu prošlosti“ autora Fuada Čamdžića je djelo zasnovano na vrlo iscrpnom, detaljnom istraživanju o prošlosti Crnjeva, njegovom nastanku, prvim stanovnicima. Ali autor nije pisao samo o svome rodnome mjestu, nego i o svome djetinjstvu, sjećanjima, nekom lijepom vremenu koje nastoji otrgnuti od zaborava.

Ovu, možemo slobodno reći, monografiju možemo podijeliti na četiri dijela. To, u suštini, nisu zasebni dijelovi, oni su povezani i konstantno se prožimaju.

Prvi nam pruža detaljnu studiju o nastanku sela s geografskog i historijskog aspekta, njegovom rastu i razvoju te stanovnicima koji ga naseljavaju. Autor do detalja opisuje ulice, naselja, način gradnje, spominjući sve oni koji su tada na bilo koji način doprinosili razvoju sela. Imenom i prezimenom, uz fotografije, navodi majstore, narodne ljekare, vozače, učitelje. Ovako je za sva vremena sačuvao sjećanje na vrijedne Crnjevčane.

Drugi dio donosi priče iz autorovog djetinjstva, njegove uspomene te dešavanja vezana za rat na ovim prostorima koji je trajao od 1992. do 1995. godine. Prijelomni trenuci kod mnogih generacija jesu sam raspad Jugoslavije i rat koji se odvijao na području Bosne i Hercegovine. Tako autor, kao šesnaestogodišnjak, donosi priču o strahotama koje je preživio, ne samo on nego i svi Crnjevčani. Posebno akcentuje maćehinski odnos vlasti prema ovom dijelu Bosne i Hercegovine i svima onima koji su život dali braneci je. Kritikuje i sve oni koji, pišući o ovome dijelu BiH, nisu spomenuli Crnjevo.

Treći nam daje hvalevrijednu analizu prezimena s prostora Crnjeva. Fascinantan je broj imena, prezimena i datuma koji je naveden. Sve informacije potkrijepljene su velikim brojem fotografija.

Četvrti, posljednji dio, otvara nam autorovu dušu. To su njegovi stihovi pisani godinama rodnome mjestu. Budući da je zbog teške ekonomske situacije svoj život u Crnjevu morao zamijeniti životom u Mariboru, autor je poeziju iskoristio da iznjedri sav žal za rodnom grudom. Ono što se osjeti kroz cijelo djelo je nostalgija koja ga vjerno prati.

*Svoje pjesme ostavljam selu,
A dušu svoju otvaram vama.
Često šaram hartiju bijelu
Dok tuđina dušu mi slama.*

Trebalo je mnogo rada i odricanja da nastane jedno ovakvo djelo. Mještani Crnjeva su rasuti po bijelome svijetu, starijih generacija koje bi mogle dati korisne informacije sve je manje, a oni koji bi mogli pomoći, ne žele to iz sebi znanih razloga. U nastojanju da ne prekine lanac usmenih predaja i sačuva priče koje su se prenosile s koljena na koljeno, odlučio ih je zapisati i ostaviti u amanet budućim naraštajima, sa željom da će se neko zainteresovati da nastavi istraživanje. Jednostavnim stilom, na više od sto pedeset strana, objedinio je sve informacije do kojih je došao u svome dugogodišnjem radu. Pred sobom imate vrlo čitko i zanimljivo djelo koje vas neće ostaviti ravnodušnim.

Iz svega navedenoga jasno je da je autor sav trud i rad na ovome djelu ukoričio te tako dosegao svoj cilj. Odužio se svome zavičaju.

„Crnjevo na tragu prošlosti“ daje nemjerljiv doprinos očuvanju historije Crnjeva i Crnjevačana. Ova knjiga ima potencijal da bude korisna ne samo stanovnicima Crnjeva i okolnih mjesta nego i svima onima koji se odluče baviti historijom ovog dijela Bosne i Hercegovine i porijeklom njegovih stanovnika.

Dženana Đuderija-Kraišnik

UVODNO SLOVO

Ima jedno mjesto koje je teško opisati. Čini ti se da u njemu nema ničega, a suprotno je od toga. Skriveno pod borovom šumom, na putu iza spoznaje, gdje ti niko ne zavidi. U njemu se lahko možeš osloboditi sebe, sebe od drugih i svih opterećenja. Na ulazu u selo nema table s natpisom. Dovoljno je samo doći i prepustiti se uživanju. Svaki susret s gostoprимljivim mještanima neće te ostaviti ravnodušnim. Lahko kao neznanac, potpuno besplatno popiješ kahvu, sok, rakijicu. Obavezno budeš počašćen domaćim ručkom. A, po potrebi, i prenoćiš. I nitko ti za to neće tražiti novčanu naknadu. Ako si ostao bez doma i nemaš gdje da živiš, ovdje ti lahko neki domaćin ustupi kuću cijelu a da za to nisi dužan plaćati kiriju. Ovdje se rađaju ljudi otvorenih šaka. Tu odmoriš i oči i dušu. Zato se i odlučih napisati ovu knjigu o mom, tvom, o Crnjevu našem.

Dolazeći svakodnevno u dodir s ljudima, onima koji trenutno žive u Crnjevu i onima koji u tuđem svijetu nose Crnjevo u svojim srcima, odlučio sam da na svoj način nešto i napišem. Dobar dio svoga života proveo sam u Crnjevu. Posmatrao sam mnoga zbivanja, a u mnogima sam i sam učestvovao. U meni se rodila želja da, u zavisnosti od svojih sposobnosti i skromnih mogućnosti, pokušam barem približiti život i zbivanja u Crnjevu, najvažnije događaje koji su se na ovom tlu dogodili u prošlosti i koji se događaju sada, u toku pisanja ove knjige. Prihvatio sam se teškog posla koji je dodatno otežan time što postoji vrlo malo pisanih tragova o mom rodnom mjestu. A i ovi iz skore prošlosti se iskrivljuju. Materijal sam skupljao godinama radeći na Facebook profilu „Crnjevo naše“, s našim ljudima koji su mi bili spremni pomoći da prikupim dovoljno gradiva i napišem ovu knjigu. Koliko sam u tome uspio, prosudite sami.

Želim priču koju nosim u sebi podijeliti s drugima. Onako kako sam je ja doživio. Ovu knjigu temeljim na ličnim iskustvima i iskustvima meni bliskih ljudi. Želio sam doprinijeti očuvanju istine o našem Crnjevu. I ovu knjigu posvećujem svome rodnom selu i svome ocu Redži Čamdžiću

zvanom Omerčić, koji je veliki dio ovoga sela izgradio svojim rukama ne vodeći računa o ličnom profitu. Moj otac bio je i pokretač organizacije otpora u proteklom ratu, prvi je uspostavio vezu s Patriotskom ligom u Banovićima. Posvećujem je i svojoj majci Zuli koja je 20 godina bolovala teške rane zadobivene u proteklom ratu. Trenutno je u selu stanovništva sve manje, a potreba za pisanim tragom nas, koji polahko nestajemo s dunjaluka, sve je veća. Znam da ova knjiga neće zadovoljiti svačiji ukus. Na samom početku imam nijet pisati samo o istinitim događajima. Neke ne pamtim, pa ću pružiti priliku i drugima da u svojim izdanjima dopune nezabilježeno. Ne mogu da sakrijem svoja osjećanja prema našem Crnjevu. Često pišem stihove na Facebook profilu „Crnjevo naše“, a te stihove, iz srca napisane, prenio sam i u ovu knjigu. Iako imam različitih iskustava s ljudima, to me dodatno stimulira da nastavim dalje. Ljubav prema rodnome kraju, pretočenu u svoje zapise, ostavit ću u amanet budućim generacijama.

Čitajući knjige iz našeg okruženja, možemo uočiti da se vješto izbjegava spominjanje našeg Crnjeva. Tako u svojim knjigama, koje pišu o devedesetim godinama, autori ne pridaju značaj ulozi boraca iz Crnjeva. Zato sam se odlučio da na istinit način zabilježim i opišem događaje s naših prostora. Iako sam imao šesnaest godina, dobro pamtim ratna dešavanja, a mnoga sam zabilježio u svome ratnom dnevniku. Iza nas ostat će tragovi da smo postojali i živjeli u Crnjevu. Ne želim ovom knjigom povrijediti nekoga. Njen cilj je da sačuva sjećanja na komšije i rodno selo, da opiše događaje na istinit način. Selo, prema mome mišljenju, doživljava dosad nezabilježene migracije stanovništva. Veliki broj Crnjeva seli se u Vožuću, dok je dobar dio naselio Banovići-Selo i Banoviće. Mnogo ljudi iz Crnjeva ima širom svijeta. A mi imamo svoje porijeklo. Ponosim se time što sam rođen u Crnjevu.

CRNJEVO NA TRAGU PROŠLOSTI

FUAD ČAMDŽIĆ

SELO U PROŠLOSTI

Naselje je podignuto u lijepom prirodnom ambijentu, okruženo gustom šumom. Okolna brda definiraju oblik sela. Selo se nalazi na 600 metara nadmorske visine. Brdo iznad Crnjeva nosi isti naziv Crnjevo, na 779 metara nadmorske visine, obraslo je crnogoričnom šumom. Mekteb predstavlja srce sela, dok su mu okolne šume pluća. Glavni put kroz selo čini ujedno i njegovu kičmu i povezuje ga s Banovići-Selom putem preko Vrane, a putem preko Slivića Crnjevo je povezano s centrom Vozuće.

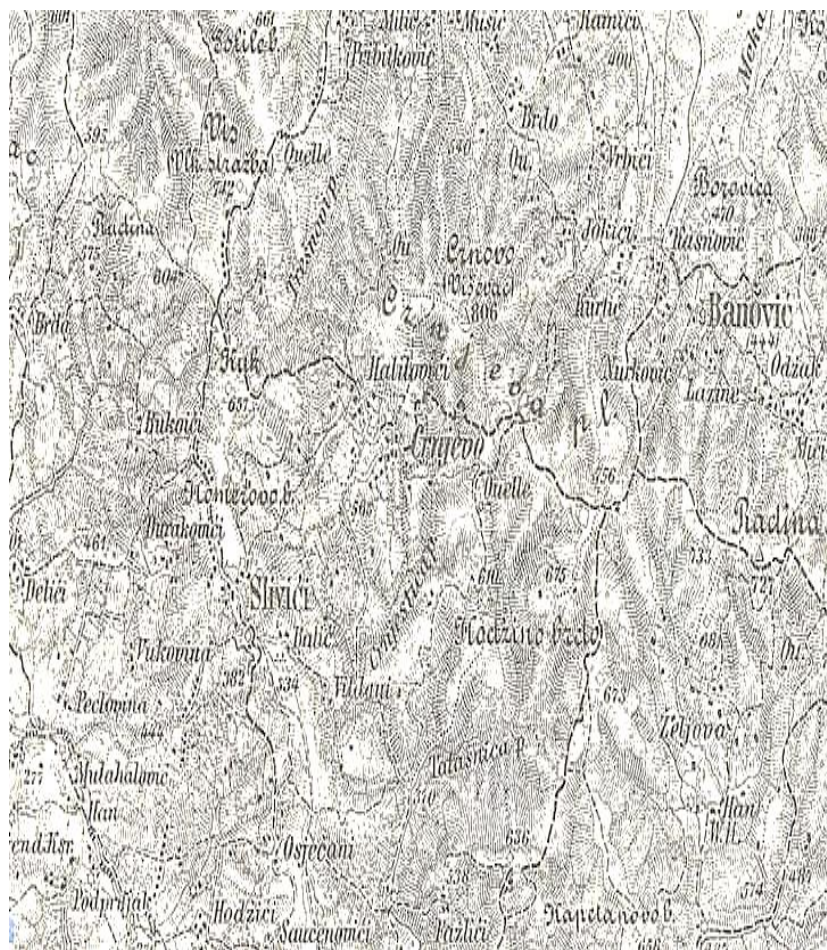
Prema najstarijem pisanom tragu do kojega sam uspio doći, staroj karti iz 1856. godine, prostor današnjeg Crnjeva naziva se CRNIAVA¹. Nešto mlađi pisani trag, karta iz 1890, brdo iznad Crnjeva označava CRNJEVA PLANINA. Kota 806 Vis ili u narodu poznata kao Bandijera nosi naziv CRNOVO 806. Ispod su naznačeni HALILOVIĆI i CRNJEVO.² Tek 1980. godine pojavljuju se termini Donje Crnjevo i Gornje Crnjevo.³ To je izazvalo pometnju kod mještana. Prilikom navođenja adrese prebivališta, da bi ostvarili pravo na dobivanje ličnih dokumenata počevši od 2001. godine, mnogi nisu znali navesti da li pripadaju Donjem ili Gornjem Crnjevu. Tako da je kod članova iste porodice različito upisano, jedni su iz Donjeg Crnjeva, a drugi iz Gornjeg Crnjeva. Za Gornje Crnjevo u narodu se uvijek upotrebljavao naziv Halilovići, kako i stoji na staroj austrougarskoj karti iz 1890. godine. Do 2001. godine za cijelo selo u dokumentaciji stoji samo Crnjevo.

---

¹ Austrougarska karta iz 1856. godine

² Austrougarska karta iz 1890. godine

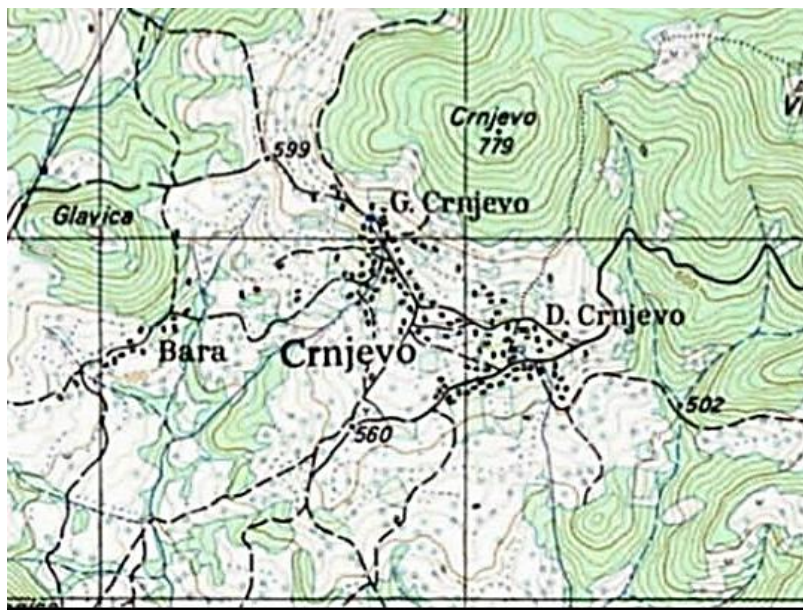
³ Vojna karta Vareš 2 JNA

(Austrougarska karta iz 1890. godine - Slika 1)

(Astrougarska karta iz 1856. godine - Slika 2)

(Vojna karta JNA, Vareš 2 - Slika 3)⁴

Selo Crnjevo pripada opštini Zavidovići, a u sastavu je mjesne zajednice Vožuća. Prema dostupnim informacijama, selo je u prošlosti pripadalo srednjovjekovnoj župi Dramešin, prema nekim pisanim navodima, „sjedište Župe bilo je na Ban-dolu“⁵. Selo je svojevremeno pripadalo opštinama Puračić, Banovići i Vožuća.⁶ Opština Banovići formirana je 1927. godine, a obuhvatala je i područje Crnjeva.⁷ Tako je Crnjevo pripadalo opštini Banovići sve do formiranja opštine Vožuća. Postoje i lični dokumenti na kojima, pored ličnih podataka, piše Crnjevo Olovo. Na ličnoj karti iz 1958. godine, pored ličnih podataka, navodi se: „Mesto

⁴ Vojna karta Vareš 2, JNA 1980.

⁵ Zbornik radova Baština.ba, Kulturno-historijsko prirodno naslijeđe općine Banovići

⁶ Baština sjeveroistočne Bosne, broj 10.

⁷ Zbornik radova Baština.ba, Kulturno-historijsko prirodno naslijeđe općine Banovići, str. 73.

- Službene novine Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, god. IX-1927, br 221. LXI, 30. 09. 1927.

stanovanja Crnjevo, prebivalište (srez) Tuzla, dokument izdan 6/3 1958. u Olovu, broj dokumenta 13/4 1921."

Naselje leži na 44°23' 36" sjeverne geografske širine i N 18°24'10"E istočne geografske dužine.

Dominantni oblici ovog kraja su brda, šume, proplanci, pašnjaci, voćnjaci, hladni izvori, bistri potoci i razna divljač. Veliki dio oko našeg sela pokriven je četinarskim i listopadnim šumama: bor, smrča, grab, jela, bukva, javor, hrast, cer. Jedna od odlika našeg kraja je velika rasprostranjenost šumskog bilja: zova, jagoda, malina, kupina, kao i

bogatstvo različitim vrstama gljiva. Ljekovite trave, nezagađena i čista sredina dodatno obogaćuju prirodnu cjelinu.

Najviši vrh iznad sela je kota 806 metara nadmorske visine⁸ (Vis, Bandijera, Crново). Prema popisu iz 1991. godine, u Crnjevu je živjelo 409 stanovnika, dok je 1963. godine bilo 376 stanovnika, privatnih kuća 51, domaćinstava 67, zaposlenih radnika je bilo 45, đaka 73. Rodovi u selu bili su: Ćebići 22, Lisičići 14, Čamdžići 11, Kantići 5, Demirovići i Ručići po 4, Mostarlići 3, Mušići 2, i po jedno domaćinstvo Karahodžića i Sprečakovića.⁹ Crnjevo čine Gornje Crnjevo (Halilovići), Donje Crnjevo, Bara, Jagline i Podstražba. Udaljenost sela od Vožuća je sedam kilometara, a od Zavidovića 30 kilometara. Nalazi se u pograničnom dijelu s opštinom Banovići, a od grada Banovića je udaljeno oko 13 kilometara putem preko Vrane.

---

⁸ Austrougarska karta iz 1890. godine

⁹ Rizah Odžečkić, Zavidovići i okolina, str. 93.

CRNJEVO IZ MOGA DJETINJSTVA

Crnjevo gledano očima jednoga dječaka. Pokušat ću opisati naše selo onako kako sam ga ja doživljavao. Odrastao sam na samom početku ili kraju sela, zavisno odakle bih gledao. Mi u Crnjevu smo uvijek bili vezani za Banoviće. Nismo bili mnogo udaljeni, i za dva sata pješaćenja u jednom pravcu stiglo bi se do grada. Tako da su Crnjevčani svoja prva obrazovanja i zapošljavanja u vrijeme Titove Jugoslavije ostvarivali baš u Banovićima. Također su se ženili i udavali pretežno iz opštine Banovići. Najvjerojatnije zbog šumskog bogatstva, pripali smo opštini Zavidovići, od koje smo udaljeni više od 30 kilometara. Putna komunikacija za Banoviće prolazi iznad moje rodne kuće. Sjećam se dovikivanja đaka i „šiktara“ u rano jutro, kako bismo skupa preko Ban-dola došli do Banovići-Sela. Osamdesetih godina Crnjevčani su počeli da se zapošljavaju u Industrijskom preduzeću „Krivaja“ iz Zavidovića. Tako da se u tom periodu Crnjevo povezalo sa Zavidovićima autobusnom komunikacijom.

Đaci, koji su do tada išli u Banovići-Selo u osnovnu školu, prebacili su se u Vozuću. Dugo vremena Crnjevo nije imalo trgovinu, pa se po namirnice išlo do Vozuće ili Banovići-Sela, a kasnije i do Slivića. Većinu potrepština za prehranu ljudi i životinja sami su proizvodili. A u trgovinu se išlo sa samaricom u Banovići-Selo i Vozuću. Osamdesetih godina otvorena je prva trgovina u Slivićima. Trgovina u Slivićima pripadala je firmi „Centar“ Zavidovići. Prva trgovina u Crnjevu otvorena je u kući Safeta Lisičića Čame. Čamo je ujedno bio prvi i jedini taksista iz našeg kraja. Muškarci iz sela uglavnom su radili kao zanatlije u Banovićima i Zavidovićima. Dosta Crnjevčana išlo je na teren. A žene su bile domaćice. Odgajale su djecu i vodile domaćinstvo. Žene su bile pravi temelji kuće. Pored brige za odgoj djece, bavile su se stočarstvom i poljoprivredom. Zanimljivo je spomenuti da u doba socijalizma u selu nije bilo zapuštene njive. Oni koji su se odselili sa svoga imanja, iznajmljivali bi ga onima koji su tu živjeli. Mehanizacije u selu je malo bilo. Prvi i jedini samostalni poljoprivrednik bio je Muhamed

Lisičić Hamaga. Bio je po mnogo čemu prvi u široj okolici. Prva mehanizacija na Merajku stigla je kod Hamage. A on, kad bi upalio svoj traktor, iz susjednih sela dolazili su da vide šta to „hrči“ u Crnjevu.

Nabavkom prve vršalice, Hamaga je postao najpoznatiji čovjek u regionu. Bio je tih i pošten čovjek. Šaljivdžija. Ujam od siromašnih za vrševinu nije uzimao. Oličenje domaćina i poštenja bio je moj prvi komšija, dobri Hamaga.

Majstori za kuće od drvene konstrukcije bili su: Alija i Šaban Čamdžić - (Bjelan) Ramiz Čamdžić, Rasim i Šefkija Čamdžić, učenici Bjelanovi, i brko Musto Lisičić.

Za Bjelana sam čuo da je bio vrhunski majstor tog vremena. Kažu da je znao drvenu kuću, da je ne razvaljuje, prebaciti na drugu lokaciju. Kako se građevina usavršavala i počela upotreba novog materijala, prvi majstori tog vremena bili su Safer Čamdžić i Musto Mostarlić. Da bi u potpunosti preuzeo teret na svoja pleća, moj otac je nakon doškoloavanja u Sloveniji i stečenog iskustva, odlučio da svoje majstorske vještine primijeni u rodnom selu. Teško je naći kuću u Crnjevu a da Redžan na njoj nije nešto radio. Mnoge je od temelja do useljenja izgradio. Tako da je Redžo Čamdžić bio glavni neimar u našem selu, više od četiri decenije svoga života. Mnogi kada me sretnu, govore mi svoja iskustva s mojim babom. Kažu da je bio razuman čovjek i da je svakome htio da ugodi. Uvijek je radio na veresiju. Za prvu elektrifikaciju sela najzaslužniji bio je Omer Lisičić. Veliki aktivisti u selu bili su Muharem Mostarlić, Osman Ručić, posebno u dovođenju telefona u selo.

Nekad prije moga dolaska na ovaj svijet, kada u selu nije bilo struje, glavni mesar bio je Sejfo Čamdžić. Kažu, izuzetno krupan i jak čovjek. Za Sejfu kažu da je bio izuzetna poštenjačina.

Po mome sudu, u Crnjevu je najveća poštenjačina svih vremena Mujaga Lisičić Mujko. Svojim zanatskim umijećem neizbrisiv trag ostavio je Ibrahim Mostarlić Nogo, zanatlija koji je ručno izrađivao samare. Nogo je poznat i po mnogim mudrim izrekama koje mnogi pamte i dan-danas. U selu smo imali i Cara, Sulejmana Čamdžića, izuzetnu poštenjačinu i ljudinu

u tom vremenu. Mujčin je bio pobožan čovjek, ljudima je pomagao učenjem Kur'ana, takozvanim odučavanjem.

„Profesionalac i ljudina, šofer autobusa“, često sam čuo za Mehmeda Lisičića Hetku. Hećak je bio jako komunikativan i dobar čovjek. Naš medicinar u selu bio je Zulfer Demirović zvani Hadžić. Hadžija je bio i dobar svirač šargije. Ibragići su držali vrh Donjeg Crnjeva. Stari Ibragić bio je među glavnim gazdama svoga vremena. Drvene alatke za rad: štila, grablje, vile, sepete, izrađivali su Ramiz Čamdžić Ramko i Redžo Lisičić Redžan. Kada bi zubobolja prekinula san, obično se pomoć u selu tražila od Hamića i Ismeta Ćebića. Crnjevska alternativna medicina bila je nadaleko poznata. Uganuća i lomove bez muke rješavala je Mevla. Nikako ne mogu da se ne sjetim Mujče, poštenjačine i pripovjedača svoga vremena. Porodica Sulje Ručića u selu je bila veoma zapažena. Nije bilo konkurencije njemu, kasnije ni njegovim sinovima Šemsi i Esedu kada je bila muzika u pitanju. Teško da će neko znati zapjevati kao nekada Šemso lola. Njihov brat Taib je možda i prvi koji je kupio i dovezao novi auto u Crnjevo. Stolari u selu bili su Fehim Ćebić i Redžo Lisičić zvani Đica. Crnjevo je imalo sve profile zanatlija. Šumski sjekači, motoriste bili su Mujčo Ćebić, Osman Lisičić (Agić), Alija Mušić, Šehval Mostarlić i Ismet Lisičić.

Izuzetan poznavalac veterinarskih poslova bio je Šemso Lisičić.

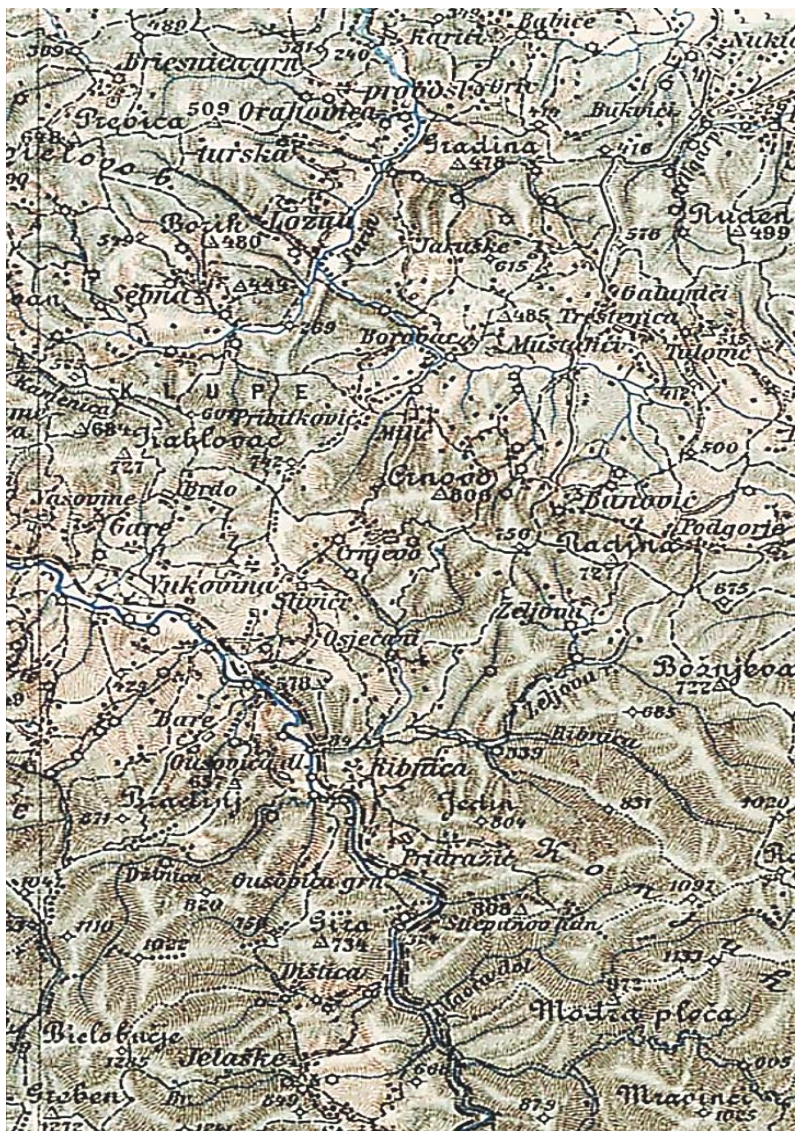
Vodoinstalacije su radili su Muhamed Demirović i Redžo Čamdžić. Mehaničari našeg doba su Mujaga Demirović i Hasib Ćebić, za svjetlo u Crnjevo bio je zadužen Nehro Demirović. U novije vrijeme najveći trgovac i gazda u regionu je Nijaz Demirović Kićo, naš Crnjevčanin. Pamtim teške uslove života u selu. Osnovni problem je uvijek bila loša putna komunikacija.

CRNOVO

Prvi pronađeni pisani trag za naziv Crnovo, za kotu 806 metara nadmorske visine, potječe iz austrougarskih karti. U skorije vrijeme je u kartama obilježen kao Vis, 806 metara nadmorske visine, iznad izletišta Johe. Nije poznato kako je nastao taj naziv. Iz razgovora sa starijima nisam mogao ništa doznati o nazivu Crnovo. Inače, za ovu kotu u narodu iz Crnjeva koristi se termin Bandijera. U govoru ljudi iz okolnih banovičkih sela koristi se termin Vis, kako stoji i na kartama skorijeg datuma, što jasno govori da prošlost tih sela nije bila bitno vezana za ovo brdo. Čuo sam u govoru ljudi u Krehićima i Levićima da su skloni tu kotu nazvati Crnjevski Vis, što je donekle dovodi u vezu s terminom Crnovo. U pretraženoj literaturi pronašao sam opis linije razgraničenja između opština Banovići i Zavidovići, gdje se spominje termin Crnjevski Vis, trigonometrijska točka broj 12.¹⁰ U Donjem Crnjevu su uvijek davali veliki značaj tom brdu i nazivali ga u svom govoru Bandijera. To opet vodi u XV vijek i povezanost tog kraja s Božičkom Banovićem. Zanimljivi nazivi i termini u govoru Crnjevčana u vezi s ovim brdom i okolinom su: Banovičke njive - Petrove strane, Ban-do i Markovića voda. Naziv Crnovo vjerovatno potječe od nekog zemljoposjednika ili vojskovođe, po kome se kasnije nazivalo brdo iznad sela Crnjeva planina. U novim kartama brdo iznad sela nosi isti naziv kao i selo. U prvom spomenu sela, u najstarijem pronađenom pisanom tragu, karti iz 1856. godine, selo je označeno kao Crniava. Na osnovu svega spomenutog, vjerovatno je selo i dobilo naziv po nekom od junaka iz prošlosti, koji se mogao zvati Crni.

---

¹⁰ „Službene novine Tuzlansko-podrinjskog kantona“, br. 7/97 i 3/99. i „Službene novine Tuzlansko-podrinjskog kantona“, br.10/00,14/02, 6/04 i 10/04), 29. 10. 2013.

Karta iz 1890. godine

LOKALNA HISTORIJA

STARI DRUMOVI

Još od antičkog doba, preko srednjeg toka rijeke Krivaje vodili su brojni putevi. Stari rimski drumovi povezivali su Bosnu pravcem sjever-jug s trgovačkim centrom Dubrovnikom na jugu i dolinom Spreče i Posavinom na sjeveru. Konjskim karavanima transportovani su: so, žitarice, tekstil, metalne alatke za poljoprivredu, najčešće sjekire, hašovi, motike i druge, a nabavljane su iz okolice Vijake i Vareša. Tako je i jedan

krak starog druma vodio preko Crnjeva i Trešnjeve prema Pribitkovićima, te dalje preko Treštenice prema Poljicu, gdje je bilo važno karavansko

raskršće s više hanova. Iz Crnjeva je preko Vrane vodio drum za Brezje. Na Vrani je bila raskrsnica drumova, desno, pravcem Kapetanova Brda i lijevo za Brezje. U Brezju, u Banovići-Selu bio je i han. Prema karti koju prilažem kao dokaz, han je postojao u Vozući i zvao se Mulahalilovića han.^{11,12}

U hanovima su se karavanski putnici i trgovci odmarali koristeći usluge prenoćišta, gostionice i obezbeđenja za robe i konje. Tako se, ispod Crnjeva, za brdo Glavica kod njiva Bare, od tog perioda koristi naziv Vareška glavica, preko koje se drum spuštao za Ribnicu. Dio toga puta nosi naziv Hasina ulica. Pokušavao sam doći do informacija zbog čega ima taj naziv, ali nisam mogao naći odgovor. Na Hasinoj ulici bilo je odmaralište za trgovce koji su bili na putu Vareš - Puračić.

---

¹¹ Rijeka Krivaja kroz prošlost, ISBN 978-9958-649-25-7

¹² Stara austrougarska karta iz 1890. godine, iz Historijskog muzeja BiH.

BAN-DO

Jedna od zanimljivijih monografija o Banovićima je „Banovići i okolina“. Tu se mogu naći zanimljivi podaci o srednjovjekovnom periodu Banovića, o postojanju župe Dramešin (Drametin) i o njenom mjestu u historiji, koje potvrđuje i Adem Handžić. Najstariji spomen župe Dramešin, prostor današnjih Banovića, jeste na stećku Božićka Banovića. Kako stećak pripada XV stoljeću, sigurno je da je Dramešin postojao u vrijeme srednjovjekovne bosanske države. U srednjovjekovnom periodu Banovići su bili banovina. Sjedište bana je bilo kod Banovići-Sela, u mjestu zvanom Ban-do, gdje je postojala i crkva, to područje se i danas u zemljišnim knjigama naziva Crkvište.¹³

Voda s izvora na Ban-dolu napajala je Tulov Grad. Zanimljiv je položaj Crnjeva u prošlosti, selo smješteno između dvije gradine, gradina Stog (Hrge) i Tulova Grada, te manje dvije gradine, jedna na Glavici iznad Šiktara, druga u selu Ćatići. U Banovićima postoje predanja o Tulov-Gradu i Tulov-banu, i to su domaći ljetopisci zabilježili od svojih predaka, između ostalog, i da je za vrijeme okupacije Bosne po sultanu Fatihu Mehmedu II 1463. godine, ostalo jedno veće utvrđenje na lokalitetu Banovića. Bio je to Tulov Grad. Grad je bio snabdijevan velikom posadom i sigurnim utvrdama za obranu od napadača. Snabdijevanje Tulova Grada pitkom vodom se vršilo drvenim cjevovodom dovedenim s Ban-dola.¹⁴ Sultan Fatih je lično rukovodio ratnom operacijom u osvajanju grada, ali svi pokušaji su bili neuspješni.

Nakon nekoliko dana pred sultana Fatiha došla je izvjesna baba iz Tulov-Grada (prema predanju) i kazala: „Čestiti care, Vi ne možete osvojiti Tulov Grad jer je on snabdjeven svim potrebama za život za dugo vrijeme i dobro utvrđen. U grad je dovedena voda čunkovima iz Ban-dola. Poslušajte mene

---

¹³ Grupa autora, *Banovići i okolina*, Narodni odbor opštine Banovići, Beograd, 1961, str. 29-31.

¹⁴ Baština sjeveroistočne Bosne, broj 10, Adem Handžić

šta ću Vam reći, pa ćete osvojiti grad. Nađite konja ždrijepca od sedam godina, putonogasta u sve četiri noge. Tog konja hranite i nemojte mu davati vodu tri dana. Četvrti dan ga vodite niz ono polje ispod grada. Konj će osjetiti vodu i tu kopati, i naći ćete vodovod za Tulov Grad. Tulov-ban je izvršio predaju grada u selu Tulovići, na relaciji regionalnog puta Banovići - Lukavac. To je zaobljeni vrh nadmorske visine 505 metara.

Ban-do

Prema predanjima, Čamdžići i Mušići su prvi naselili ove prostore i bili su vlasnici zemljišta na Ban-dolu, to se može utvrditi i uvidom u katastarske knjige. Parcele na Ban-dolu tako su bile u vlasništvu Čamdžića i Mušića. Slična situacija je i danas. Zanimljiv naziv na Ban-dolu nosi predio oko Čamdžića bunara - Grahovište. Naziv asocira da se tu nekad u prošlosti uzgajao grah. Sada je taj lokalitet pod mladim šumskim stablima. Na Ban-dolu postoji lokalitet Pojatište, gdje je nekada postojala štala. Parcela kod Gujina kamena, Redžina bašča dobila je naziv po Redži Čamdžiću, jednom od prvih Čamdžića u Crnjevu. U jednom dijelu te parcele bio je veliki

voćnjak koji su Himzići isjekli osamdesetih godina. Prema svjedočenju moga oca, starosjedioca, u Crnjevu su zabranjivali berbu voća djeci, zato što su plodove skupljali i od suhih plodova pravili hošaf. Uz hošaf, pekmez je i jedino slatko od voća koje se moglo sačuvati u zemljanim posudama. Ujedno, to im je bio i jedan od izvora hrane.¹⁵ Naziv bašča u selu se koristio za okućnicu. Zbog takvih činjenica ostavlja se mjesto za razmišljanje da su i tu nekada stanovali ljudi. Pouzdano se zna da je u Redžinoj bašči bio Čamdžića mlin. U neposrednoj blizini jedna livada nosi zanimljiv naziv - Pirište. Vjerovatno se nekad u prošlosti tu gajio pir. Iznad Pirišta, u Bandolu je bilo dosta starih stabala voća: trešnje, kruške, jabuke, šljive, u neposrednoj blizini je parcela koja nosi naziv Slatke trešnje. I to nam na neki način govori o mogućim naseljenim predjelima u prošlosti. Svjedočenja starijih ljudi nam govore da su u prošlosti naši ljudi voće sadili u baščama da bi ga lakše očuvali i uređivali. Iz svega nabrojanog da se naslutiti da su u ovim predjelima u prošlosti imali naselje.

---

¹⁵ Svjedočenje starosjedioca sela Redže Čamdžića

STANOVNIŠTVO

Na osnovu uvida u statističke podatke o broju stanovnika, da se primijetiti da je najveći broj stanovnika u Crnjevu zabilježen 1971. godine, a prema tom popisu, Crnjevo je brojalo 461 stanovnika. Prema podatku iz 1963, u Crnjevu je živjelo 376 stanovnika, od toga su bila 73 đaka. U tom periodu pretežno su muškarci pohađali srednju školu, i to u manjem broju, rijedak slučaj bio je da su djevojčice tog vremena išle u srednju školu, što dovoljno govori da je broj djece školskog uzrasta bio veći. Ako napravimo usporedbu broja stanovnika iz 1963. sa stanjem u 2021, može se uočiti veći broj stanovnika u manjem broju objekata. Pažnju privlači i broj radnika kojih je u Crnjevu tada bilo 45. U tom periodu nije bilo radnika koji su radili u inostranstvu. Većina ih je radila u Rudniku mrkog uglja "TITO" Banovići.

Godina popisa	1963.	2021.
Domaćinstava	67	48
Stanovnika	376	130
Radnika	45	8
Učenika	73	14
Penzionera	0	35

(Tabela broj 1)¹⁶

¹⁶ Rizah Odžadžić, „Zavidovići i okolina“, str. 92.

Sadašnji presjek stanja u 2021. godini je zabrinjavajući, gdje je pet puta veći broj penzionera od broja radnika. Slična situacija je širom BiH.

Rod	Broj članova	Broj učenika	Broj radnika	Broj penzionera	Broj useljivih kuća	Broj napuštenih kuća	Broj poginulih vojnika u ratu	Broj civila
Ćebić	41	0	5	11	16	21	4	0
Čamdžić	30	5	1	5	7	10	1	0
Lisičić	21	2	2	7	9	7	2	1
Ručić	17	4	1	4	6	1	2	0
Demirović	8	0	0	4	5	9	1	0
Mostarlić	7	0	0	4	4	1	0	0
Karahodžić	4	0	0	2	1	0	0	0
Mušić	4	1	1	0	0	1	0	0
Kantić	3	0	0	1	0	4	0	0
Kovačević	0.	0	0	0	0	0	1	0
Spreča-ković	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno	135	12	9	38	48	53	12	1

(Tabela broj 2)¹⁷

Tabela broj 2. je odličan pokazatelj trenutnog stanja u Crnjevu.

¹⁷ Podatke za Gornje Crnjevo sastavio Enes Ručić.

Godina popisa	1971.	1981.	1991.	2013.	2021.
Broj stanovnika	461	453	409	303	130
Bošnjaci	0	0	408	290	130
Muslimani	453	453	0	11	0
Bosanci	0	0	0	2	0
Jugoslaveni	5	0	1	0	0
Ostali	3	0	0	0	0

(Tabela broj 3)¹⁸

Iz tabele broj 3. jasno se da uočiti nagli pad broja stanovnika počevši od 1992. godine. Nakon izbijanja ratnih dejstava broj stanovnika naglo se počeo smanjivati.

Na osnovu preuzetih podataka iz knjige „Zavidovići i okolina“ Rizaha Odžačkica, pokušao sam uporediti stanje iz 1963. i 2021. godine. Razlika u broju učenika i broju radnika u proteklih 58 godina je ogromna.

---

¹⁸ Crnjevo - Wikipedia

RODOVI CRNJEVA NAŠEG

Da bih došao do što kvalitetnijih podataka, morao sam ostvariti veliki broj kontakata. Do nekih sam išao lično, a većinu sam ostvario putem društvenih mreža. O tome koliko sam uspio u toj namjeri, procijeniti sami. Mada, moram priznati, teško je bilo doći do kvalitetnih podataka i zainteresovanih ljudi koji žele pomoći da ostavimo pisani trag o onima koji su živjeli na ovim našim prostorima. Nažalost, nisam uspio skupiti dovoljno informacija za neke od familija u Crnjevu, kao što su Kantići. Nisam došao do nekoga ko bi mi mogao i želio pomoći. Neke podatke sam pronašao u Arhivu u Tuzli, tako da sam uspio pomoći određenim familijama oko formiranja porodičnog stabla. Ovo je jedan mali korak u prošlost koji ostavljam mlađim generacijama da u budućnosti lakše, pomoću savremene tehnologije, obogate dodatno ovo moje istraživanje i zaokruže u jednu modernu cjelinu.

RODOVI

Familije koje su se naseljavale i živjele na prostorima Crnjeva su:

1. Donje Crnjevo: Čamdžići, Mušići, Lisičići, Mostarlići, Karahodžići, Sprečakovići, Demirovići - Hadžići.
2. Gornje Crnjevo - Halilovići: Kantići, Ručići, Čebići, Demirovići - Brišanovići, Kovačevići.

ČAMDŽIĆI

ČAMDŽIĆI su prvi naselili prostore Crnjeva. Zanimljivo je da stari Čamdžići ne žele priznati da su se odnekud doselili u Crnjevo, što nam pokazuje da se rod Čamdžića stoljećima nalazio na području Crnjeva. S obzirom na to da i sam pripadam ovoj porodici, intenzivno sam tragao za porijeklom Čamdžića u Crnjevu. Obradio sam detaljno sve korijene Čamdžića i utvrdio da postoji više loza Čamdžića koje su potvrđene savremenim DNK metodama i pripadaju različitim haplogrupama. Čamdžića ima u svim dijelovima Bosne. Pored toga, ima ih i u Srbiji, Hrvatskoj i Crnoj Gori. Postoji više grana Čamdžića, jedna potječe iz Turske od porodice Čan, koja se u vrijeme turske vladavine naselila u Užice. S prostora Užica bježali su u Mađarsku, a iz Mađarske u Slavoniju.¹⁹ Nakon austrougarskog osvajanja Slavonije veliki broj Čamdžića doselio se na prostore Banovići-Sela. Jedan dio Čamdžića izbjeglih iz Slavonije nastanio se u Hrvatima kod Banovića. Drugi dio se nastanio u Puračiću.²⁰ Tumačenja i pisani tragovi o vremenu dolaska Čamdžića na ove prostore svjedoče da najduže postojanje u široj okolini imaju Čamdžići u Crnjevu. Tako postoje pisani tragovi da su neke porodice na našim prostorima dolaskom Turske prešle na islam i tako bile oslobođene nametnutih poreza.²¹ Postoji mogućnost da su i Čamdžići u Crnjevu primili islam. Budući da su bili tradicionalni majstori, moguće je da su dobili prezime po zanimanju.

---

¹⁹ Historija Zavidovića - Edhem Čamdžić, ISBN 978-9926-8448-2-0, str. 177-182.

²⁰ Baština sjeveroistočne Bosne, broj 10.

²¹ Manastir Vozuća u Bosni, S. Filipović, Skopje, 1940.

ČAMDŽIĆI U CRNJEVU

Tragovi života ove porodice u Crnjevu su veoma dugi. Život Čamdžića na trenutnoj lokaciji zvanj Dolača, oko poznatog Čamdžića bunara, veoma je dug kada se uzme u obzir kalemlj drvo kruške, sorte „Mednica“, čiji obim iznosi 250 cm. Redžo Čamdžić, najstariji u familiji, trenutno ima 78 godina, pamti da je imala isti izgled i dimenzije kada je on bio dječak. Najvjerojatnije da su Čamdžići koji su, po tradiciji, gradili drvene objekte i bavili se obradom drveta i dobili prezime po tome. Čamovina je stari naziv za crnogoričnu šumu, najčešće jelu, bor. Uglavnom u prošlosti, za šta postoje još živi svjedoci, Čamdžići su bili majstori za obradu drveta i gradili objekte od drveta.

Čamdžići su posjedovali približno jednu trećinu površine Crnjeva.

Tako postoji priča o Muji Čamdžiću – „Mujo je prodao cijelu Baru Brišanovićima za dvije pole dukata. Zajahao konja i s dukatima se uputio za Vareš. Od tada mu se gubi svaki trag. A prodani posjed u Bari najvjerojatnije je bio od njegove majke koja je bila iz porodice Herić iz Slivića. Mujo nije bio oženjen.“²² Čamdžići su se zbog velikih poreza s vremenom rješavali svoje zemlje, dobar dio zemlje je otišao u miraz, doseljenicima u Crnjevo koji su se rado ženili iz porodice Čamdžić, zbog bogatstva koje su oni tada imali. Tako se Mujo Ručić oženio Havom (udovicom), koja je imala svoju djecu iz braka s Ibrahimom, Omera, Sejfu i Mejrušu.

S Mujom Ručićem Hava je izrodila Fadila, Memu i Haniju.

Veliki dio imovine od Čamdžića naslijedili su Ručići po majčinoj liniji. Spomenuti Ibrahim, djed moga oca Redže, umro je vrlo mlad nakon prethodne nesreće koju je doživio na Gujinom kamenu. Noseći polu (veću posudu od pečene gline) žita u mlin, Ibrahim se okliznuo na ledu, pao na polu, a nakon kratkog vremena, od zadobivenih teških povreda i umro.

---

²² Iz priča Sejfe Čamdžića.

ČAMDŽIĆ

Najstariji Čamdžić koji se spominje zvao se **Redžo**. I danas po njemu lokalitet koji povezuje Barakove - Njive i Daništine nosi naziv **REDŽINA BAŠČA**. Tačan podatak o tome nije poznat ni našim starijim Čamdžićima. A najstariji Čamdžić za kojeg se zna je **MEHMED**, koji je imao dvojicu sinova **Ibrahima i Mehmeda** te kćer **Fatimu** koja se udala u Ručiče i rodila **Muju** Ručića.

Od **Ibrahima i Mehmeda** potekle su dvije loze Čamdžića.

PRVA LOZA - IBRAHIMA ČAMDŽIĆA

Ibrahim (1870-1943) je bio oženjen Havom Borovačkić, s njom je imao dvojicu sinova Sejfu i Omera.

Sejfo (1905-1960) je imao dvoje djece, sina i kćerku. Zbog bolesti koja je u tom vremenu harala, oboje su umrli. Sejfina kćer zvala se Šaha, rođena je 1940, a umrla 25. 10. 1941.²³ Dok muško novorođenče koje je umrlo nije ni imalo ime. Sejfo je umro prirodnom smrću na „Slatkim trešnjama“ dok je obrađivao drvo.

OMER (1909-1949) je imao trojicu sinova iz dva braka. Prvi brak je imao s Zulom Demirović zvanom Džemila (1909 - 14. 7. 1938)²⁴, a drugi s Nailom Zejnilović (1921-1983). Danas po tom Omeru nasljednike nazivaju **Omerčići**. Djeca Omerova su: Ibrahim, Ramiz, Nura i Husein s Džemilom, a Redžo i Fatima zvana Hana su Omerovi iz braka s Nailom.

---

²³ Podatak iz Kotarskog šerijatskog suda Tuzla, 157.919/41

²⁴ Arhiv TK.

IBRAHIM (1933-1991) je u braku s Mevlijom, rođenom Smajlović (1938), imao djecu Omera, Šemsu, Hamidu i Šemsu). **Omer (1958)** u braku s Musijadom zvanom Ada, rođena Čebić, ima dvojicu sinova (**Dino i Amir**). **Šemso (1960)** u braku s Fatimom, rođena Lisičić, ima sina **Seada (1991)**. **Hamida (1962)** je udata za Envera Mušića, žive u Bučiku, imaju dvoje djece (**Mirsad, Alma**). **Šemsa (1964)** je udata za Hasana Čerģića, imaju dvojicu sinova Senada i Emsada.

RAMIZ zvani Ramko (1937-1987) - u braku s Kadirom Klapić (1940-2013) imao je djecu: Sejada, Huseina, Suada, Džemilu, Seniju, Aišu, Sejfu - (1963,1964) Samiru - (1972-1976). **Sejad (1964)** u braku s Bulom Dostović ima kćerku **Maju**.

Husein (1969) iz braka s Begzadom Aličić ima **Zerinu i Ernu**, a iz braka s Almirom **Asju**.

Suad (1977) u braku s Edisom Selimovićima troje djece **Lejlu, Adina i Kenana**.

Senija (1964), udata u Smajloviće, u braku sa Šerifom Smajlovićem ima troje djece **Saliha, Almu i Ernu**.

Aiša (1967), udata za Nijaza Huskanovića u Bukviće, živi u Hodžić-Poljima i ima dvoje djece **Almira i Almiru**.

Džemila (1958), udata za Safera Karahodžića u Krehiće, ima trojicu sinova **Emira, Admira i Mirnesa**.²⁵

Najmlađi Omerov sin **Redžo (1945)**, u braku s Zulom rođ. Salihović (1949-2014), imao je četvero djece **Fuada, Nihada, Begzadu i Remzetu**.

Fuad (1976), u braku s Dževadom Fazlić iz Lipja kod Srebrenika, ima sina **Vedada**.

Nihad (1983), u braku s Mensinom Momković, ima sinove **Maida i Elmına**.

---

²⁵ Pomogao Sejad Čamdžić.

Begzada (1969) u braku s Nusretom Huskanovićem ima djecu **Esmeraldu (1989), Ernu (1996) i Erminu (1999).**

Remzeta (1973), udata u Kovače, u braku s Adnanom Ramićem, ima dvije kćerke **Adnanu (1992) i Maidu (1995).**

HUSEIN je rođen 1940. godine, sin je Omerov, umro kao dijete 25. 10. 1941.²⁶

Nura je u braku s Ibrom Herićem zvanim Hećkin iz Slivića živjela u Banovići-Selu i Banovićima, imali su djecu **Mihreta, Bajru, Mirzeta** zvanog Bisko, **Nihada, Mevlu, Sadu.**

Fatima zvana Hana je imala dva braka. Iz prvog braka s Tifagom Bjelićem ima sina **Nusreta.** S Ibrahimom Behrićem iz Seone imala je trojicu sinova **Ibru, Nermina i Ervina.**

Druga Omerova supruga Naila poslije njegove smrti udala se u Sliviće za Šabana Alihodžića. S njim je rodila kćerku Hasnu. Hasna se udala u Bakoviće za Nusreta Softića, sada žive u Čubriću. Hasnina djeca su **Nedžad, Nihada, Dževad, Jasmin i Azemina.**

DRUGA LOZA MEHMEDOVA

Mehmedova žena bila je Ajka Herić s kojom je imao šestero djece **Muju, Ibru, Muharema, Aliju, Emina i Mejru.**

Mujo - Postoji priča o Muji da se nije ženio, kao momak prodao je Baru Brišanovićima, koju je naslijedio od majke, uputio se za Vareš i od tad mu se gubi svaki trag.

---

²⁶ Podatak - Kotarski šerijatski sud Tuzla

Ibro (1870-1943) je bio oženjen Zlatkom Ručić (umrla 01. 01. 1919)²⁷ i s njom je imao sina **Šabana**:

ŠABAN, sin Ibrahimov, **(1898-1959)**, u braku s **Hanifom zvanom Ziba**, rođenom Kantić, (1909-1993), ima djecu **Đulagu, Ramiza, Ševkiju, Fatimu, Sevlu i Tifu**.

Đulaga (1922-1952) je bio oženjen Hasnijom rođ. Huskanović, imao je sina Rasima.

Rasim (1950), u braku s Hankom, rođ. Višća, imao je djecu Elvira, Semira i Mersihu.

Elvir (1971), u braku s Edinom Mehinović, ima djecu Zerinu i Harisa.

Semir (1976), u braku s Aldinom rođ. Čebić, ima sina Emraha.

Mersiha je udata u Hrvate kod Banovića i u braku s Mustafom Rizvićem ima djecu **Lejlu i Muamera**.²⁸

RAMIZ zvani Bjelan **(1928-1979)**, u braku s Fatimom rođ. Ferhatović (1940-2012), ima djecu: **Raziju, Fazilu, Đulagu, Pašu, Sediju, Zehrida, Edina i Zahida**.

Razija (1957) udata u Čuništa za Safeta, ima četvero djece **Mirsadu, Mirzeta, Ramiza, Fadilu**.

Fazila (1959-1980) iz braka sa Sifetom iz Olova ima kćerku **Sifetu**, živi u Dolini kod Zavidovića.

Paša (1964), udata u Osječane za Šemsu Imamovića, njihova djeca zovu se **Mersid i Mersida**.

Sedija (1966-2003) zvana Sevda u braku sa Safetom Karahodžićem imala je djecu **Sedina i Senada**.

Đulaga (1961), u braku s Mirsadom rođ. Alihodžić (1965), ima djecu **Safeta (1990) i Amru (1986)**.

Safet je u braku sa Selmom. Amra u braku sa Almirom ima sina **Ahmeda**. **Zehrid (1969)**, u braku s Tenzilom Blažević, ima djecu **Ramiza, Asmira i Mihreta**.

---

²⁷ Podatak - Kotarski šerijatski sud Tuzla, 52. 741/19.

²⁸ Informacije od Semira Čamdžića.

Ramiz, sin Zehridov, u braku s Amirom, ima djecu **Esmu i Farisa**. Jasminova kćerka u braku s Erminom zove se **Em**.

Edin (1971), u braku s Admirom Imamović, ima dvojicu sinova **Asmira i Esmira**. Esmir je tek zasnovao porodicu i u braku je s Ermom.

Zahid (1974) ima djecu iz dva braka - **Amelu, Nejlju i Armina**.²⁹

ŠEHVAL zvani Ševkija, sin Šabanov (1947 - 02.12.2021), u braku s Aišom rođ. Delić (1948-2011), imao je četvero djece (**Nusreta, Nusmira, Emira i Nusmir**).

Nusreta (1967) je u braku s Feridom Đerzićem.

Nusmira (1971) živi u Njemačkoj.

Emira (1974) živi u Čubriću, udata je za Muharema Avdića.

Nusmir (1977), u braku s Mirelom rođ. Mujić, ima djecu **Dalilu i Benjamina**.

MUHAREM, sin Mehmedov, bio je oženjen Fatimom Borovačkić, a njegovi sinovi su **Himzo i Ahmet**.

HIMZO (1910-1973), čije nasljednike danas nazivaju Himzići, imao je djecu: **Sulejmena, Safera, Begana, Zulfera, Zinetu, Mejru, Fatimu i Hajru**.

Sulejman (1930-2006), u braku s Mejrom Lapandić (1935-2008), imao je troje djece **Zijada, Himzu i Hatidžu**.

Zijad (1963), u braku s Mirzetom Smajlović, ima dvije kćeri: **Samru** (1983) i **Selmu** (1988). **Himzo (1967-1992)**, u braku sa Šemsom, ima kćerku **Šejlu**, živi u Zavidovićima.

Hatidža (1958. -16.09.2016), u braku sa Seadom Gluhićem, ima sina **Selvira**.

---

²⁹ Porodicu Ramiza Čamdžića zvanog Bjelan opisao njegov sin Edin.

Safer sin Himzin - (1935 - 17. 1. 2018) u braku s Mejrom Beširević, imao jednog sina i tri kćeri: (**Muhamed, Ifeta, Hava i Ramiza**) - Muhamed (1965) iz prvog braka sa Dijademom rođ. Saletović, ima kćerku **Ardinelu. Hava (1969)**, udata u Kamensko za Edina Bjelića, žive u Sarajevu. **Ramiza (1974)**, udata u Kamensko za Ediba Bjelića, žive u Sarajevu. **Ifeta (1963)**, u braku s Rifetom Mušićem, udata u Crnjevo, a živi u Puli, ima djecu **Adena i Adinu**.

Bećir - Began (1944. - 23. 02. 2013) živio je u Zagrebu. Iz braka s Anicom ima četvero djece (**Zijad, Jasna, Jasmin, Damir**).

Zijad je rođen 13. 09. 1972. Jasna je rođena 12. 10. 1973. Jasmin je rođen 22. 11. 1975. Damir je rođen 05. 08. 1978. Svi žive u Zagrebu.³⁰

A s Mevlom rođ. Salihović ima kćerku **Šehzadu** (1968).

Zulfer, sin Himzin (**1937-2011**), imao je dva braka. U prvom braku s Mrkom nije imao djece, u drugom braku s Hasnom nije imao muške djece, već kćeri: **Amelu, Amru i Amiru**.

Amela (1981), u braku s Edinom Lisičićem, ima dvojicu sinova **Ismeta i Vedada**, žive u Vozući.

Amira (1987), udata u Deliće – Vozuća, za Almedina Čamdžića, ima dvije kćeri **Ilmu i Sajru. Amra (1983)**, u braku sa Sanelom Nuhanovićem, udata u Tuzlu, ima sina **Amara**.

Ahmet, sin Muharemov (**1912-1981**), u braku s Mejrom rođ. Džinić (1925-1985). Djeca: **Mujo, Hasan, Nezir, Rifet i Hamdo, Nezira, Munira**. Danas su poznati po nadimku Ahmetovići, po ocu Ahmetu.

Mujo (1946 - 01.12. 2021) je živio u Ramićima, nije imao djece.

Hasan (1955) se odselio u Zavidoviće i u braku s Ifetom rođ. Lisičić ima troje djece (**Sanela, Vahidin i Jasmin**).

Sanela, u braku sa Senadom Dendićem, ima dvoje djece: **Harun** (2008) i **Zara** (2014).

---

³⁰ Informacije od Zijada Begana Čamdžića iz Zagreba.

Vahidin, u braku sa Senadom, ima dvoje djece: **Emina** (2015) i **Sara** (2021).

Jasmin, u braku sa Samrom, ima sina **Bilala** (2020)³¹.

Nezir (1957) zvani Ramo, oženjen Razom Lisičić - živi u Kamniku u Sloveniji, sinovi **Mirnes** (1981) i **Nevres** (1983).

Rifet (1961), u braku s Melihom rođ. Krdžalić, živi u Delićima, ima dvoje djece: **Aldina** i **Belmiru**.

Aldin (1986), u braku s Aldinom, ima troje djece: **Anes** (2015), **Anesa** (2017), **Azra** (2020). **Belmira**, udata u Vozuću, ima dvoje djece: **Eldar** (2012) i **Eman** (2020).

Hamdo (1968), sin Ahmetov, živi u Kovačima, u braku sa Šemsom Ramić, ima dvojicu sinova: **Ahmeta** i **Adnana**.³²

ALIJA, sin **Mehmedov**, u braku s Hanom rođ. Čuprić imao sina **Aliju** zvanog Alijica.

ALIJA zvani Alijica (1915-1995) odselio se s Merajke u Haliloviće, u braku s Merkom Redžić (1910-1905), imao djecu **Pašagu** i **Tevku**.

Pašaga (1949-2015), u braku s Hankom zvanom Zinka, imao troje djece: **Nevresa**, **Ramiz** i **Nevzad**.

Nevresa (1972), u braku sa Sifetom Demirovićem, živi u Čubriću, ima troje djece (**Nijaz**, **Nihad** i **Nadina**).

Nevzad (1976), oženjen ima troje djece: (**Adelisa**, **Melisa** i **Senad**).

Ramiz (1974), oženjen, živi u Vozući.

Teufik (1953-2004), sinovi u braku s Razijom (1957) su: **Nedžad**, **Dževad** i **Džemal**.

Nedžad (1977), u braku s Hanifom Svrakić, ima kćerku **Arizanu**.

Dževad (1979), u braku sa Šehidom Polić, djeca: **Armina**, **Amina** i **Zlatan**.

Džemal (1981), u braku s Mirelom, djeca: **Alena** i **Tefik**.³³

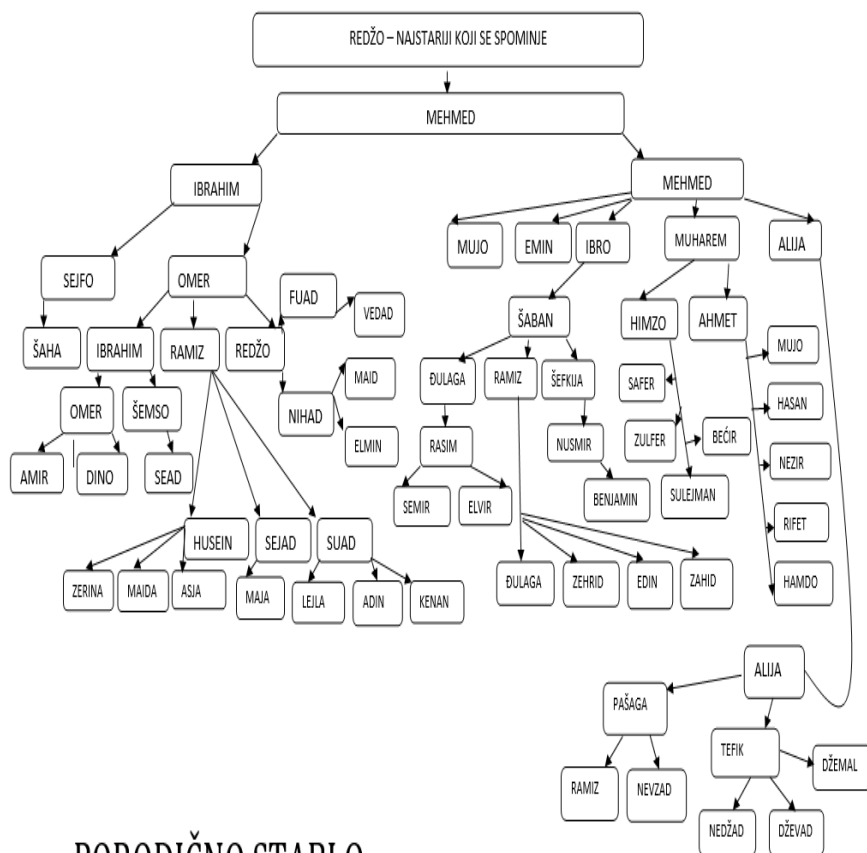
---

³¹ Informisala Sanela Dendić.

³² Informacija preuzeo od Rifeta Čamdžića.

³³ Informacije za Alijine dao Dževad Čamdžić.

EMIN (1879-1937), sin Mehmedov, bio je oženjen **Ajkom** iz Karahodžića. Ajka je imala brak prije dolaska u Crnjevo s Ibrahimom Karahodžićem i u tom braku imala dva sina koja su se zvala **Suljo i Aljo**. U braku s **Eminom Čamdžićem** nije imala djece. Tako su se naselili Karahodžići u Crnjevo.³⁴

PORODIČNO STABLO ČAMDŽIĆ

³⁴ Informacije od Rifet Čamdžić.

MUŠIĆ

Mušići su svojim dolaskom u Crnjevo postali prvi susjedi Čamdžićima u Donjem Crnjevu. Analizirajući posjede koje su imali na Bandolu, ova familija dovodi se u vezu s našom dalekom prošlosti. Drugi dokaz da su se i Mušići među prvima naselili u Crnjevo je njihovo naseljavanje oko izvora vode koji se i danas zove **KLAPIĆA-KORITO**, kako su nekad zvali Mušiće. Za vrijeme pisanja ove knjige 2021. godine, u Crnjevu živi samo Aldin Mušić s porodicom.

Od Mušića koji se pamte, najstariji je **OMER**³⁵, otac **Mehmedov, Ibrahimov i Merdanov. Merdan** je poznat po nadimku Arap. Izvjesno vrijeme bio je u najmu kod Sejfe Čamdžića, nije se ženio. **MEHMEDOVI** su Suljo, Redžo i Alija te kćerke Mevlija i Sevlja³⁶. **Suljo** živio u Puli i nije imao djece.

Redžo (1925-1972) je imao djecu iz dva braka. Iz prvog braka s Eminom imao je dvije kćerke **Sabahetu i Hazbu**. Iz drugog braka s Džemilom djeca su mu: **Enver, Selver, Suljo i Ramiz. Enver** živi u Bučiku, ima sina **Mirsada. Selver** ima dva sina **Aldina i Admira**. Admir živi u Banovići-Selu. **Suljo** ima jednu kćerku. **Ramiz** u braku sa Zumrom ima dva sina **Semira i Emira**, žive u Banovići-Selu.

ALIJA (1933-2001) u braku s Eminom zvanom Minija rođ. Kantić (1930-2006), sinovi **Nezir, Rifet, Zahid i Safet**, kćeri **Zineta, Ifeta, Zlata i Safeta**. Svi su se odselili iz Crnjeva. **Nezir** živi u Aljkovićima i ima kćerku **Rijaldu. Rifet (1963)**, u braku s Ifetom Čamdžić, žive u Puli i ima djecu: **Aden i Adina**.

Zahid (1965), u Banovićima, ima dvoje djece: **Arnes i Arnesa**.

Safet (1968), u Beogradu, ima jednu kćerku.

---

³⁵ Sreski šerijatski Sud Tuzla, 236.245-1227 09.03.1910.

³⁶ Sreski šerijatski Sud Tuzla, 165.926/41 25.10.1941.

IBRAHIM (1878-1943), bio oženjen Mejrom Hasić, djeca: **Suljo, Aiša i Hava**.

SULJO (1925-2007), u braku s Habibom Čeperković, djeca: **Ibrahim, Sadik, Mehmed (1953), Vahid, Fahir, Adem**. Ova porodica živi na relaciji Poljice - Tuzla.

Ibrahim (Suljin), oženjen Azrom rođ. Imamović, u braku stekao sinove **Nedžada i Nihada**.

Sadik - Amela, Amel

Vahid - Amela, Adela

Fahir - Merima, Maida.³⁷

---

³⁷ CRNJEVO, Sulejman Lisičić, 2013.

KANTIĆ

Prema usmenom predanju Fehima Ćebića kojeg imamo u videozapisu na našem Facebook profilu, Kantići su prvi doseljenici u Gornje Crnjevo.³⁸ Trenutno od Kantića u Crnjevu živi samo Mirsa. **HALIL**³⁹ je najstariji pronađeni Kantić u Crnjevu. A po narodnom predanju, po njemu je selo dobilo naziv **HALILOVIĆI**. Prema podacima do kojih sam došao u Arhivu u Tuzli, postojala su dva Halila. Piše „Halil sin Halilov“, u istom arhivu je zapisano da je postojao Osman Kantić, sin Osmanov, umro 11. 10. 1933. godina, upisan pod brojem 94. 1302./ 33. Za Kantiće postoji podatak i da je Agan Kantić, sin Halilov, 12.05.1933, spomenut u ostavinskoj raspravi, pod brojem 26.413./33.⁴⁰ U knjizi Crnjevo piše sljedeće: „Kantić Halil - Ibrahim, Osman, Agan, Ziba-Hanifa. **Agan** - (1881-1933) - Bego (1905-1941), Halil.

Rekonstrukciju loze Kantića je vrlo teško obraditi. Trenutno u Crnjevu živi samo Mirsa Kantić, ostali su raseljeni. Uložio sam ogroman trud da dođem do kvalitetnih podataka, ali u tome nisam uspio. Imao sam pristup i knjizi profesora Sulejmana koji navodi da je i sam pokušao obraditi lozu Kantića. Podatke do kojih sam došao poredio sam podacima profesora Sulejmana i nisam mogao da dobijem kvalitetnu sliku o ovoj porodici. Imajući u vidu podatke koje sam pronašao u arhivu i podatke iz knjige „Crnjevo“, ostavljam ovoj porodici da detaljnije pretraže lozu Kantića. S ljudima s kojima sam ostvario kontakte iz Kantića nisam naišao na razumijevanje da bih načinio kvalitetan zapis o prvim doseljenicima u Haliloviće.

---

³⁸ Arhiv Facebook profila „Crnjevo Naše“, videosvjedočenje Fehima Ćebića.

³⁹ Sreski šerijatski sud Tuzla.

⁴⁰ Kotarski šerijatski sud Tuzla.

RUČIĆ

Na osnovu pregledanog arhiva Facebook profila „Crnjevo Naše“ te pregledanog videozapisa i izjave tada najstarijeg u selu Fehima Čebića, Ručići su na prostore Crnjeva stigli iz Hercegovine. Tragajući za što kvalitetnijim podacima, a služeći se i modernom tehnologijom, pronašao sam podatak da u Srbiji postoji selo Ručići. U službenim dokumentima sam uspio doći do bitnih podataka služeći se izuzetom arhivom Sreskog šerijatskog suda u Tuzli. Sve prikupljene podatke poklanjam ovoj porodici, kao kvalitetan trag iz prošlosti ove familije. Najstariji poznati Ručić do koga sam došao svojim ličnim istraživanjima u Crnjevu zvao se **MUSTAFA**⁴¹, a njegova kćerka zvala se Zlatka (umrla 1. 1. 1919.)⁴², koja je bila udata u Čamdžiće za Ibrahima Čamdžića zvanog Ibru. **MUSTAFINI** sinovi su **Jusuf** i **Mehmed**.

JUSUF je imao sina **Adema**.⁴³

Adem Ručić je rođen 1914, imao sina **Sulju**.

Suljo, u braku sa Sedijom, djeca: **Taib**, **Šemso**, **Esed** i **Šemsa**.

Taib je imao dva braka. Iz prvog braka ima sina **Samira**, a iz drugog **Jasminu** i **Jasmina**. Taib živi na relaciji Poreč - Holandija.

Šemso – kćerke: **Alma**, **Amela** i **Sanela**.

Esed ima sina **Kemala**. Esedov sin živi u Njemačkoj.

Šemsa ima sina Amira i kćerku Samantu. Porodica Ručić, porijeklom od Jusufa, imala je izuzetan talent za muziku. Svi su znali dobro zasvirati i zapjevati.

MEHMED, sin Mustafin, bio je oženjen **Fatimom** Čamdžić. Imali su sina **Muju**.

Mujo (1898-1970), u braku s Havom Borovačkić (1888-1962), svojom ujnjom koja je bila udata za Ibrahima Čamdžića i u braku s njim imala:

---

⁴¹ Sreski šerijatski sud Tuzla.

⁴² Kotarski šerijatski sud Tuzla, signatura fonda: BiH-AKTA/KŠST

⁴³ Sreski šerijatski sud Tuzla.

Sejfu, Omera i Mejrušu. S **Mujom Ručićem** imala je djecu: **Mehmed zvani Memo, Fadil, Hanifa i Šahbaz.**

Mujo je imao mnogo više djece u odnosu na Jusufovu lozu, kao i njegovi nasljednici, zbog toga i jesu brojniji. **Fadil (1930-1998)**, sin Mujin, u braku s Merdžom (1928-1997) imao djecu: **Šahbaz, Safet, Osman, Hava, Fatima.**

Šahbaz (Enes, Zehra, Zuhra).

Safet (Edisa, Mirza i Melisa).

Mirza (1980 - 19. 5. 2019).

Osman u braku s Ramzom ima tri sina - **Selvir, Elvis, Edis.**

Mehmed zvani Memo (1923-1990), sin Mujin; u braku s Mejrom Alispahić (1925-2003) imao djecu: Meho, Redžo, Asim, Rasim, Munevera, Hajra, Zineta.⁴⁴

Meho - (**Samira, Samir, Sanela, Denis, Sanel i Merisa**).

Redžo (1957 - 25. 6. 2021). Djeca: Amir i Amra.

Rasim (1961), u braku sa Havom imao dvoje djece **Adel (1988-2006), Adela (1986).**

Asim (1963-1983), kao učenik se utopio.

(Fotografija je simbolično prikazana.)

---

⁴⁴ Svjedočenje Taiba Ručića.

ĆEBIĆ

Fehim Ćebić za Ćebiće je tvrdio da vode porijeklo s Ravnog Glasinca kod Sokoca, te da su bježali od kuge.⁴⁵ Porijeklo prezimena Ćebić je iz Valjeva, iz sela Donja i Gornja Ljeskovića. Postoji Ćebsko jezero i selo Ćebići. Doselili su se iz Grahova, Crna Gora. Dvije porodice starih Ćeba preselile su se u Valjevo. Dvije porodice preselile su se u Užički okrug. Ćeba je ostao u selu i nastanio se kod Ćebskog jezera. Ćebom se prozvao zbog velike maljavosti po grudima, koja je izgledala kao rutavo ćebe. Slave Jovandan.

GLASINAC

Glasinačka kultura je najizrazitija grupa metalnog doba na Balkanu, utjecala je na istočnu Bosnu, jugoistočnu Srbiju, sjevernu Crnu Goru i sjevernu Albaniju. Hrvatska u svim oblastima ima prezimena Ćebić, što ukazuje da je Ćebić sa Glasinca došao u Crnjevo. A i u Crnjevu su se bavili obradom metala. Postojala je kovačija u Crnjevu u vlasništvu Ćebića.

ĆEBIĆI U CRNJJEVU - IBRAHIM, MEHO, SALKO

Prva loza.

IBRAHIM (Bradonjići) - Bradonjića imaju dvije loze, **HASAN** i **BJELO**. **HASANOVA** su tri sina **Zaim, Emin i Ibrahim**. **Zajimovi** su **Suljo, Memiš, Mujčo, Hanka i Mina**.

---

⁴⁵ Svjedočenje Fehima Ćebića.

Suljo - Izet, Nuraga i Zulfer. **Memiš** je imao sina Ćazima. **Mujčo** - Fahir, Hariz, Zuhdija i Remzija. **EMIN**, (Ibro, Mejra, Tima i Hava). **IBRAHIM** - Muhamed, Redžo, Đžidža, Hasna, Fatka, Išuna.

Druga loza.

MEHO - Mehotići.

HASO - Tifa i Ajka. **MEHMED** - Himzo i Ibro.

HIMZO - Bajro, Zajko, Rasema i Halil, u narodu su poznati kao Mehotići.

Treća loza **MEŠIĆI**.

SALKO - Omer i Mehmed. **OMER** - Mustafa i Osman. **MUSTAFA** - Redžo i Omer. **OSMAN** - Zula i Hana. **MEHMED** - Ibrahim, Zejćir, Merka, Zula, Fadil⁴⁶.

---

⁴⁶ Porodični opis je djelo Osmana Ćebića

LISIČIĆ

U knjizi „Crnjevo“ Sulejman Lisičić navodi mogućnost da porijeklo ova porodica vodi iz mjesta Lisičići kod Konjica. Lisičići su nastanjivali područje Donjeg Crnjeva.⁴⁷ Stari Lisica je došao oko 1845. godine u Crnjevo te postao crnjevski zet. U braku s Crnjevkom imao je sedam sinova i jednu kćerku. Od tih sedam sinova izrodile su se familije koje uglavnom nose nadimke svakog od tih sedam sinova.

Najstariji sin bio je **IBRAHIM-AGA**, koji je ujedno i prvi stekao visoko obrazovanje izvan naše države. Školovao se u Istanbulu dvanaest godina. Poslije toga dobio je titulu age. Imao je dva sina Hasana i Mujagu. **Hasan** je otac Ibrahima Lisičića poznatijeg kao Agić, a **Mujaga** je otac Hamze i Mujage.

Druga loza su **Žujanovići**, postali od Begana zvanog Žujan. Njihovi nasljednici su bili Redžo, zvani Đica i Musto zvani Feho, Đica **Redžo** je Čamin otac, a **Musto** zvani Feho je otac Saferov, Mehmedov (Hetkin) i Ahmin. Treća loza su **ZULFEROVIĆI**, čiji nasljednici su Fehim, Zuhdija, Adem, Fadil...

BAJRAKIĆI su četvrta loza, nasljednici Bajre koji je bio Bajorov i Begin otac. Peta loza su **KEŠTURIĆI**, dobili naziv po majci. Nasljednici Alije, sinovi Šemso, Redžo i Ismet. Šesta loza su **IBRAGIĆI** i Suljanovići. Ibragići od oca **Redže** su Osman, Ramiz, Rasim i Rifet.

Suljanovi su Sulejmen i Emin.

Sedma loza su **MUŠANOVIĆI** - nastali od sedmog sina **Muharema**, koji je bio djed Šehvala, Ibrahimu i Musti. Njihova majka se udala u Ribnicu i

---

⁴⁷ Knjiga Crnjevo, Sulejman Lisičić, Planjax, 2013, COBISS.BH-ID 20719110

dovela muža u Crnjevo. Njihova majka dovela je Saliha na miraz u Crnjevo. Otac tog Saliha zvao se Mušan, zbog toga ih zovu Mušanovići.

Svi nabrojani su potomci jednog čovjeka koji je na ove prostore došao iz Hercegovine i zvao se **HASAN**.⁴⁸

Porodično stablo skoro kompletne familije Lisičića (oko 1100 imena) porijeklom iz Crnjeva možete naći na <https://www.baxon.ba/stablo>

Porodično stablo familije Lisičić je djelo Adema Lisičića Benje.

Skeniranjem QR coda možete pogledati stablo

---

⁴⁸ Kazivanja Muradifa Lisičića.

MOSTARLIĆ

Mostarlića u Crnjevu trenutno ima sedmero. Prezime Mostarlić u Crnjevu potječe iz Ribnice. Mostarlića ima u okolini Kaknja u istoimenom naselju Ribnici gdje je svaki šesti stanovnik Mostarlić. Njihovih prezimenjaka ima i u Vojvodini i Hrvatskoj. Naše komšije u Crnjevu su nastale od **SALIHA** koji je bio crnjevski zet.

SALIH (1895-1941), u braku s Fatimom rođ. Lisičić, djeca: **Ibrahim, Emina, Aiša, Ajka, Rasema, Mustafa, Kadira, Šehval**. U Crnjevu su do kraja života živjela braća Ibrahim, Mustafa, Šehval i Kadira.

IBRAHIM zvani Nogo (**1937-1989**), ženio se dva puta, iz prvog braka s Mejrom Bajraktarević (1926-1928) ima djecu Šahbaza i Ramizu. Iz drugog braka s Mejrom rođ. Risović djeca su: **Avdo, Salih, Muharem, Hariza**.

MUSTAFA (1925-1999), u braku s Munirom rođ. Bjelić (1925-1987), djeca: **Munevera, Šuhra, Zirafeta, Zaim**. Mustafa je živo u neposrednoj blizini Klapića korita. Trenutno tu živi samo Zaimova supruga Ramiza.

ŠEHVAL (1940. - 28. 11. 2019), u braku s Tenzilom rođ. Čergić (1949. - 12. 11. 2021) imao djecu **Šefika i Refika**.

Šefik je rođen 1973. Nastanio se u Banovićima. U braku sa Suodom rođ. Bešić ima djecu **Dalilu i Emila**. Šefik redovno boravi u Crnjevu i vlasnik je najvećeg voćnjaka u selu. Šehval je bio nastanjen pored Klapića korita.

Refik živi u Banovićima i u braku je s Elvirom Mustafić.

KADIRA (1937-1981)⁴⁹ zvana Kada se nije udavala, živjela je u Crnjevu. Mostarlića je trenutno troje na Diljci i troje u Jaglinama.

---

⁴⁹ Dio podataka preuzet iz knjige Crnjevo - L. Sulejman

DEMIROVIĆ

Na našim prostorima imaju dvije loze Demirovića. Jednu u narodu nazivaju **HADŽIĆI**, a drugu **BRIŠANOVIĆI**. Prva loza je naziv Hadžići dobila po **Ibrahimu** Demiroviću koga su zvali Hadžija. A druga loza po **Briši**, prvom Brišanoviću koji je došao na naše prostore.

(Hadžići 12 aM - 423)

Demirovići: **Hadžići**, u Crnjevo, u Smreke su se doselili 1946. godine iz **Cjetovina**, a porijeklo su vodili iz Slivića. Prvi u Crnjevo od loze Hadžića došao je **Ibrahim** zvani Hadžija, koji je imao sinove Zulfera, Naila, Latifa, Adema i Redžu.⁵⁰

ZULFER (1939-2012), u braku s Hanom rođ. Ćebić, djeca: **Musija, Nijaz i Nijaza**.

Nijaz (1965), u braku s Nizamom, ima dva sina - **Adnan, Ajdin**.

Musija - udata u Bakoviće, a Nijaza u Tuloviće.

NAIL (1934-2010), u braku s Hajrom rođ. Herić (1942 - 11. 03. 2020). Imao je pet sinova: **Ibrahim, Redžo, Adem, Adil, Asmir**.

Ibrahim (1962), u braku s Mirzetom ima dvoje djece: **Enes-efendija** i kćerka **Belkisa**.

Redžo (1965) ima sina Emira, žive u SAD-u.

Adem se naselio u Banovići-Selu, ima kćerku **Muneveru**.

Adil (1969) ima dvije kćerke - **Emina, Jasmina**.

Asmir (1979) ima dva sina **Muhameda i Ismaila**.

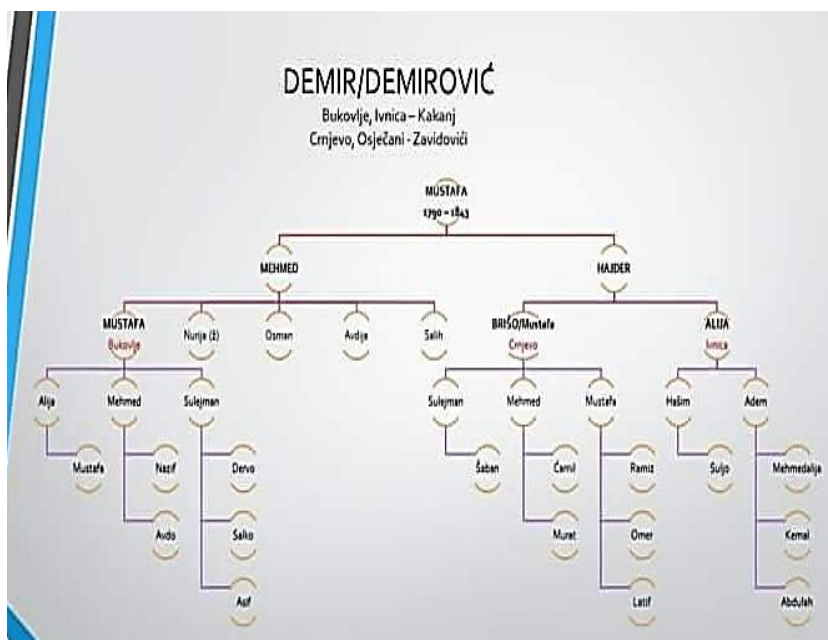
REDŽO (1922-1995), u braku sa Šahom, djeca: **Hašim, Džebrail, Ekrem, Fadil i Fadila**. **LATIF** je živio u Kladnju. S obzirom na dokazanu haplogrupu, imaju jako uporište o svom porijeklu iz Hercegovine. Nemaju genetske veze s Demirovićima Brišanovićima. Trenutno u Crnjevu od ove porodice žive Hana, Zulferova supruga, i Naila zvana ILKA.

---

⁵⁰ Kazivanja Ibrahima Demirovića Brajke

(BRIŠANOVIĆI, EV 13... FT191739)

U svjetskoj Y - DNK bazi, Demiri iz Kaknja (Bukovlje i Ivnica) i Demirovići zvani Brišanovići iz Crnjeva su jedan rod po muškoj liniji. Demiri iz Ivnice nešto su bliži Demirovićima iz Crnjeva, to znači da se Brišo (prema nekima, pravo ime mu je bilo Mustafa) odselio u Podvukovine, a zatim u Crnjevo. Bio je brat Aliji, sinu Hajdara Demira iz Ivnice. Podgranu (**E-FT192275) iz Pakraca. Dolaskom u Crnjevo, prije nego što su došli u Baru živjeli su u rejonu Hasina Ulica. Najstariji i prvi doseljenik u Crnjevo Brišo-Mustafa imao je tri sina: Sulejmena, Mehmeda i Mustafu. Sulejman je imao sina Šabana. Mehmed je imao Ćamila i Murata. Mustafa je imao sinove: Ramiza, Omera, Latifa.

Stablo Demira ⁵¹

⁵¹ Preuzeto s Facebook profila: Rod Demir - Demirović. Autor: Demir Enver - Emir.

SPREČAKOVIĆ

U Crnjevo se između dva svjetska rata, iz okoline Han-Pijeska doselio prvi Sprečaković.

Sprečaković (**IBRAHIMA**) Vež (1909-1976) imao je nadimak Šoljan. Prema informacijama dobivenim od njegovih kćeri, na naše prostore se doselio sa svojom porodicom, njegovom majkom i bratom. Njegovu majku kćerke pamte, o bratu nemaju podataka. U Crnjevu je Vež jedno vrijeme radio kod Omera i Seje Čamdžića, tako je dobio bašču gdje se naselio. Imao je i njivu u Željovi koja nosi naziv danas po Vežovom nadimku Šoljanovička. Vež je umro 21. 02. 1976. godine, u isti dan kada sam rođen ja, Fuad Čamdžić.

U Crnjevu je stekao porodicu i imao dva braka. Iz prvog braka je kćerka Šaha. A iz drugog braka Ibrahim (Bego), Šefika, Refika i Fatima.

IBRAHIM zvani **BEGO** (rođen 1951, a umro 1. 4. 2021) odselio se u Zavidoviće i imao sinove **Ibrahima, Mehmeda i Midhata**.⁵²

Ibrahim, Begin sin, ima dvoje djece **Selmira i Sabinu**.

Mehmed živi u Sloveniji, ima dvoje djece **Sanjina i Lamiju**.

Midhat ima dvije kćerke **Šejlu i Amnu**.⁵³

Na osnovu mojih pretraživanja i službene dokumentacije dobivene u Arhivu u Tuzli, Vež je u Crnjevu imao sestru **Hanku**, bila je udata u familiju Kantić, a ostavinska rasprava za spomenutu vođena je „06. 07. 1927. Kotarski šerijatski sud -K-12 (618) F1-1927. godine S449 -1047, pod rednim brojem 25.613/27 06. 07. 1927. sud u Tuzli.“ Iz dokumentacije koju posjedujem, da se zaključiti da je Vež u Crnjevo došao kao prognanik iz okoline Šekovića. U Crnjevu je imao udatu sestru. Radeći kod Seje i Omera Čamdžića zasnovao je porodicu i ostao u Crnjevu, gdje je i ukopan.

---

⁵² Informacije dobivene od Šahbaza Hasića.

⁵³ Informacije dobivene od Mehmeda Sprečakovića.

KOVAČEVIĆ

Ramiza Čamdžić bila je udata u Dijake za Kadriju Kovačevića. Po razvodu braka u Crnjevo je dovela sinove **Hajrana, Nedžada i Rahmana**. Nedžad je poginuo u proteklom ratu, dok se Hajran vratio na očevinu, a najmlađi Rahman nastanio se u Višći. **Nedžad** je ukopan u mjesnom mezarju u Crnjevu. Bio je jedan od najboljih boraca koje je Crnjevo imalo. Tako da se ta loza u Crnjevu ugasila.

KARAHODŽIĆ

Karahodžići su u Crnjevo došli iz sela Karahodžići kod Pribitkovića. Njihova majka se udala za Emina Čamdžića i sa sobom dovela dva sina **SULJU** i **ALJU** od oca IBRAHIMA Karahodžića.

Aljo se nije ženio i nema potomstva.

SULJO - u braku s Hasibom (umrla 23. 01. 2022) rođ. Čolaković imao je petero djece: **Sifet**, **Safet**, **Emin**, **Džemila** i **Fatima**.

Safet je u braku sa Sedijom zvanom Sevda imao dva sina **Sedina** i **Senada**.

BARA

Jugozapadni dio Crnjeva, ujedno i najniža tačka u selu, jeste zaselak Bara. Postoji priča o Muji Čamdžiću koju su pričali stari Čamdžići, kako je Mujo bio vlasnik cijelog prostora koji se naziva Bara. Mujo Čamdžić prodao je Baru, navodno, Brišanovićima za dukate koje su oni pronašli negdje u šupljij bukvi. Ovu priču sam pokušao rekonstruisati i došao do zaključka da ona ima osnova s obzirom na to da je majka Muje bila Herićka, a Bara Muji došla u miraz kao materovina. Brišanovići, kako ih zovu u narodu, rod Demirovića, na ove prostore došli su iz Ivnice kod Kaknja, prvo u Podvukovine, a zatim na lokalitet Hasine ulice, pa tek onda u Baru. Prvi doseljenici Brišanovića prezivali su se Demir, tek u Crnjevu prezime mijenjaju u Demirović. Prvi Brišanović u Bari je bio Brišo Mustafa, imao je sinove koji su se zvali: Sulejman, Mehmed i Mustafa. Prvi stanovnici Bare smjestili su se oko izvora vode koji je postojao između Latifove i Čamilove kuće. Izgradnjom puta i pojavom klizišta voda se s vremenom pomjerila. Brišanovići su bili jedna od moćnijih familija, posjedovali su najbolji teren za poljoprivredu u Crnjevu. Uglavnom, do osamdesetih godina prošlog stoljeća u Bari su i živjeli samo Brišanovići. Postepeno, u vremenu komunizma puno su posvećivali pažnje obrazovanju svoje djece i tako su se iseljavali na prostore Banovića i Zavidovića. Sada od Brišanovića u Bari ima šest stanovnika koji tu stalno žive. S vremenom je Bara gubila svoj prvobitni izgled. Proširila se u pravcu Slivića, gradili su se novi objekti u podnožju Lisice, gdje se naseljava i prvi Ćebić. Osamdesetih godina, prolaskom puta i autobusa, naseljavaju se i prostori Jaglina i Podstražbe. O prošlosti dobrostojećih Brišanovića svjedoče stare i dobro sačuvane kuće u Bari. Bara je za vrijeme proteklog rata bila glavna baza Armije RBiH. Tu su bile smještene mnoge vojne jedinice, a objekti iskorišteni za potrebe komandi, veza i pekare koja se nalazila u garaži Nehre Demirovića. Bara sada izgleda tužno i napušteno.

Bara - Fotografiju ustupio Adem Lisičić.

NARODNA OSNOVNA ŠKOLA CRNJEVO 1951-1957.

(Opština Vozuća, Srez tuzlanski)

Narodna osnovna škola u Crnjevu bila je smještena u središtu sela, na lokalitetu Razoli, na mjestu gdje se danas nalazi vikendica Braće Lisičića - Zulferovića. Objekt seoskog mekteba pretvoren je u školski. U Crnjevu je tada bilo mnogo djece i uglavnom su pohađala mekteb. Prva znanja djeca iz Crnjeva, Baljića, Vildana, Slivića, Vukovina i Jasikovca uglavnom su stjecala u mektebu i školi u Crnjevu. Prema navodima koje sam pronašao u literaturi „Baština sjeveroistočne Bosne, broj 10.“, u obrazloženju Sanitarne inspekcije Narodnog odbora sreza Tuzla se kaže: „Ustanovljeno je da je osnovna škola u Crnjevu NOO - e Vozuća, smještena u neuslovnoj zgradi, prijašnjem mektebu, koja prokišnja, zidovi oronuli, pod iskrivljen i oštećen. (29. 08. 1957. Sanitarna inspekcija sreza Tuzla).“ Daljnji nastavak rada škole bio je zabranjen. Prema svjedočenju starijih mještana, nedugo zatim nadležne strukture sreza Tuzla odlučile su da grade novi školski objekat na istoj lokaciji. Zbog neriješenih imovinskopravnih odnosa za lokaciju na kojoj je bio i stari mekteb (škola), te protivljenja tada starijih ljudi kojima je smetala vriska djece, školski objekat planiran da se gradi u Crnjevu izgradio se u Breziju, Banovići-Selu. Tako su kažnjene sve buduće generacije.⁵⁴

U knjizi „120 godina Vozučke škole“, Narodna osnovna škola Crnjevo spominje se u sljedećem sadržaju: „8.4.2.4. UČITELJI NARODNE OSNOVNE ŠKOLE CRNJEVO Prvi učitelj u školi bio je Božić Borivoje, sljedeće školske godine radi Stakić Jovanka i započinje narednu, u kojoj dolazi Kovač Pavle i ostaje sljedeće školske godine. Školske 1955-1956. učitelj je Pejanović Borislav, a u prvom polugodištu školske 1956./1957. Drljača Slobodan.

---

⁵⁴ Svjedočenja starijih mještana iz Crnjeva.

Školsku godinu privodi kraju Zubača Muhamed, kada škola prestaje sa radom. 8.4.2. NARODNA OSNOVNA ŠKOLA CRNJEVO Na dijelu školskog područja koje je obuhvaćala ova područna škola, 1951. godine u Crnjevu počela je sa radom Narodna osnovna škola Crnjevo (Opština Vozuća, Srez tuzlanski). 8.4.2.1. Prvi upisani učenik u Glavnom imeniku škole je *Čamdžić Himze Bećir*, rođen 8.1.1941. u Crnjevu, upisan 1.9.1951., završio je 4. razred 1956. godine vrlo dobrim uspjehom. Najbolja učenica škole Crnjevo bila je *Čamdžić Himze Mejra*, rođena 8.1.1940. godine. Podvornik škole u Crnjevu bio je *Ćebić Muhamed* zvani Hamić.

8.4.1. PODRUČNA ŠKOLA SLIVIĆI, ŠKOLSKO PODRUČJE

Područno odjeljenje Slivići OŠ „4. juli“ Vozuća obuhvatalo je učenike iz sljedećih sela i zaselaka: Slivići, Crnjevo Donje, Crnjevo Gornje, Vildani, Bara, Osječani, Podobala, Krš, Vukovine Gornje. Škola je izgrađena 1961. godine, s dvije učionice, zbornicom i stambenim prostorom, u potpunosti završena stavljanjem vanjske fasade 1966. godine.“

Škola u Crnjevu radila je i tokom posljednjeg rata. Za potrebe škole koristio se objekat privatne kuće Adema Lisičića zvanog Kasim. Škola je radila u periodu od 1992. do završetka rata 1995. godine. Učitelji škole u Crnjevu tih ratnih godina bili su Šaban Mahovkić, Samira Mostarlić i Mediha Ćebić.

Fotografiju ustupio **REDŽO** Čamdžić. Istu je poslao putem Facebooka i Šandor Kovač, sin učitelja Pavla Kovača. A na poleđini stare fotografije stoji tekst sljedećeg sadržaja: „Crnjevo, 15. 05. 1955. Dječaci, bosonogi, ja **Redžo, Fehim** Lisičić, **Omer** Ćebić, djevojčice Čamdžić **Tifa**, Ćebić **Bula**, Čamdžić **Ramiza**, **Šaha** Ćebić.“

Zahvaljujući mojim prijateljima i upornosti došao sam u posjed starog školskog dnevnika. Dnevnik je star sedamdeset godina, a ja sam imao priliku da uživam u njegovom sadržaju. Dio tog sadržaja odlučio sam u ovoj knjizi podijeliti s vama. Ne mogu sakriti posebno zadovoljstvo i prizor do kojeg sam došao listajući stranice dnevnika. Tada sigurno

najsiromašniji učenik, bosonogi Redžo, moj Babo, bio je odličan učenik. Meni je i prije bila poznata činjenica da je moj Babo bio odlikaš. Ali gledajući fotografiju na kojoj je jedini bez obuće, a pritom odličan učenik, nisam mogao da to ne zapišem. Vjerojatno vi, dok čitate ovu knjigu i priču o bosonogom dječaku, ostajete zbunjeni kao i sam autor ove knjige. Škola gdje su se učila djeca u Crnjevu radila je u skromnim uslovima, a davala vrlo uspješne učenike. Koliko sam uspio doći do podataka, u ovoj školi svoja prva obrazovanja stekli su prosvjetni radnici Behira, Rasim i Sulejmen. Osjećam se sretno što sam u prilici da ostavim pisano svjedočanstvo o postojanju ove obrazovne ustanove u Crnjevu.

„Narodnu osnovnu školu Crnjevo“ u periodu od 03. 09. 1951. do 03. 09. 1957. godine⁵⁵ pohađali su:

Redni broj	Prezime	Ime roditelja	Ime učenika
1.	Čamdžić	Himzo	Bećir
2.	Čebić	Himzo	Hamdija
3.	Mrkaljević	Rajko	Todor
4.	Lisičić	Redžo	Musija
5.	Lisičić	Ibrahim	Šefkija
6.	Lisičić	Mustafa	Mehmed

⁵⁵ AKT, SK SRBIH, k.1.f.1(1945-60.) Narodni odbor sreza Tuzla, sanitarni inspektorat. Rješenje kojim se nalaže zatvaranje osnovne škole u Crnjevu, Narodni odbor Opštine Vožuća, broj: 10.13818/57 od 03.09.1957.

7.	Čamdžić	Alija	Ramiza
8.	Mostarlić	Ibrahim	Šahbaz
9.	Skejić	Mustafa	Salko
10.	Ćebić	Osman	Hana
11.	Lisičić	Ibrahim	Hasan
12.	Čamdžić	Naila	Redžo
13.	Mrkaljević	Rajko	Marko
14.	Mrkaljević	Danilo	Ljubo
15.	Demirović	Osman	Refika
16.	Alihodžić	Ibrahim	Musa
18.	Alihodžić	Mustafa	Mehmed
19.	Alihodžić	Šaban	Ramiz
20.	Lisičić	Zulfer	Fadil
21.	Pejić	Manojlo	Radivoje
22.	Lisičić	Alija	Ismet

23.	Ćebić	Redžo	Ibrahim
24.	Čamdžić	Himzo	Sahba
25.	Demirović	Salko	Vasva
26.	Demirović	Began	Hasna
27.	Ćebić	Mehmed	Hanifa
28.	Kapetanović	Mujaga	Rasim
29.	Čamdžić	Šaban	Tifa
30.	Ćebić		Bula
31.	Čamdžić		Ramiza
32.	Ćebić		Šaha
33.	Čamdžić	Ahmet	Mujo
34.	Ćebić	Himzo	Rasema
35.	Alihodžić	Ibrahim	Mejra
36.	Ćebić	Osman	Fatima
37.	Demirović	Omer	Bahira

38.	Demirović		Zaim
39.	Ćebić	Redže	Nura
40.	Ćebić	Ibrahim	Hašim
41.	Ćebić	Nuraga	Zulejha
42.	Lisičić	Redžo	Nazifa
43.	Ćebić	Redžo	Šaha
44.	Herić	Redžo	Nura
45.	Alihodžić	Omer	Ahmet
46.	Ćebić		Ifeta
47.	Ćebić		Izeta
48.	Ćebić		Zejećir
49.	Čamdžić	Himzo	Zineta
50.	Husanović	Mustafa	Ekrem
51.	Lisičić	Suljo	Sulejman
52.	Pejić	Manojlo	Ranko

53.	Mrkaljević	Rado	Todor
54.	Ćebić	Osman	Hasna
55.	Lisičić	Mustafa	Hasna
56.	Demirović	Omer	Mahmut
57.	Lisičić	Zulfer	Fehim
58.	Lisičić	Alija	Emina
59.	Ćebić	Zejćir	Azem
60.	Demirović	Osman	Refika
61.	Ručić	Mehmed	Munevera
62.	Čamdžić	Šaban	Šehval
63.	Demirović	Omer	Refika
64.	Čamdžić	Omer	Fatima
65.	Demirović	Šaban	Ramiz
66.	Sprečaković	Vež	Šaha
67.	Mrkaljević	Rajko	Boro

68.	Ćebić	Hamdija	Fadil
69.	Ćebić	Redžo	Ibrahim
70.	Ćebić	Fehim	Mehmed
71.	Ćebić	Bajro	Fadila
72.	Ćebić	Vejz	Adil
73.	Ćebić	Vejz	Asim
74.	Ćebić	Himzo	Sahba
75.	Demirović	Salko	Vasva
76.	Demirović	Began	Ramiza
77.	Lisičić	Mustafa	Himzo
78.	Alihodžić	Muharem	Mejra
79.	Čamdžić	Alija	Pašaga
80.	Čamdžić	Šaban	Fatima
81.	Lisičić	Alija	Redžo
82.	Kapetanović	Mujaga	Fatima

83	Alihodžić	Omer	Ahmet
84.	Demirović	Osman	Šemsa
85.	Lisičić	Redžo	Musija
85.	Mrkaljević	Danilo	Ljubo

Spisak učenika koji su vanredno polagali tečaj:

Redni broj	Prezime	Ime roditelja	Ime
1.	Lisičić	Ibrahima	Muhamed
2.	Ćebić	Himzo	Zajko
3.	Mostarlić	Fatima	Šehval
4.	Lisičić	Redžo	Nazifa
5.	Ćebić	Osman	Šahbaz
6.	Lisičić	Bego	Kasim
7.	Čamdžić	Omer	Ibrahim
8.	Kantić	Halil	Ramiz

Napomena: Podaci su preuzeti iz dnevnika Narodne osnovne škole Crnjevo. Dnevnici su stari oko 70 godina i pisani naliveperom. Podaci nisu kompletni, za devet učenika nisam mogao pročitati tačne podatke, pa ih nisam ni unosio. Podatke sam prepisao onako kako pišu u dnevniku. Tačno znam da je Adem Lisičić, a ne Kasim, ali Adem se ne spominje.

VJERSKI ŽIVOT U CRNJEVU

Vjerski život u Crnjevu provodio se uvijek u duhu islama. Crnjevčani su bili čestiti i poštenu vjernici, umjereni u ispoljavanju svojih vjerskih osjećanja. U zajedničkom smo džematu sa Slivićima i Osječanima gradili džamiju na brdu, to jest u sadašnjim Slivićima. Postojeća džamija izgrađena je 1971. godine. U Slivićima je bila stara džamija čije vrijeme gradnje nije poznato. Džamija u Slivićima ucrtana je u kartama 1882. godine. Prema podacima koji se zasnivaju na sjećanjima džematlija, džamija u Slivićima izgrađena je 1850. godine. Zemljište na kojem je današnja džamija uvakufili su braća Brajčin i Muharem Alihodžić. Pored stare džamije bila je i zgrada mekteba, na lokaciji današnjeg mezarja u Slivićima, u blizini izvora Beledija. Džamija u Slivićima zapaljena je u ponedjeljak, 10. augusta 1992. godine, a obnovljena i svečano otvorena u petak, 7. augusta 1998. godine. Mekteb u Slivićima bio je djelimično oštećen u ratu, a u njemu je u to vrijeme živio Emin Durić zvani Šiljo.

U utorak, 3. decembra 1996. godine, u Sliviće stiže mladi efendija Kemal Ramić. Kemal je imao 22 godine i pred sobom veliki zadatak. Mnoge su džematlije tada bile u izbjeglištvu. Rad imama bio je vrlo zahtjevan, jer se radilo u neuslovnim prostorijama. Efendija je pješke dolazio na službu. Obnavljajući domove ljudi su uporedo obnavljali i vjerske objekte. Za dizanje džamije iz pepela najzaslužniji je efendija Kemal Ramić, imam tog vremena u džematu. Prva poslijeratna teravija klanjana je u februaru 1997. godine, pa se tako u mjesecu ramazanu iste godine počelo i s klanjanjem džuma-namaza. U imamskoj kući u Slivićima su obavljani svi vjerski obredi. Po obnovi škole početkom 1997. godine, prelazi se u uslovnije prostorije. U tim prostorijama se izvode svi vjerski obredi do obnove džamije. Osim prvog poslijeratnog imama Kemala Ramića u

obnovljenoj džamiji, imami u džamiji u Slivićima bili su:⁵⁶ Imamović Salih, Omerović Hasan, Kukić Emin, Modrić Sulejmen, Bajramović Mujo, Lapandić Rasim, Zilkić Rasim, Šabić Azem, Džinić Edin, Efendić Muhamed i trenutno Husić Samir.

10. augusta 1992. godine zapaljena džamija u Slivićima.⁵⁷

---

⁵⁶ Mejrčić Fehim- "Zavidovići na tragu prošlosti" Izdavač: Dom štampe Zenica, 2009.godine.

⁵⁷ Ratni dnevnik Fuad Čamdžić.

Tačno vrijeme gradnje ovih džamija nije poznato a prema podacima koje je prikupila IZ Zavidovići, koji se zasnivaju na sjećanju džematlija, džamije u Pašin konaku, Joldama i Slivićima su izgrađene 1850. godine, u Krajnicima 1884.g. a na Krčavinama 1885. godine. Podaci su nepouzđani zbog toga što su ove džamije ucrtane na kartama iz 1882.godine a podaci IZ govore da su džamije izgrađene 1884., odnosno 1885. godine.

U vrijeme imama Muhameda Efendića izgrađene su zgrade novih mekteba u Crnjevu i Osječanima te ograđena sva mjesna mezarja na području džemata Slivići. Bile su to poslijeratne aktivnosti. Narod je bio željan gradnje, a Muhamed Efendić izuzetan pokretač mnogih aktivnosti. Crnjevo je imalo mekteb od drvene konstrukcije, sagrađen u središtu sela, na Razolima, mada preciznih podataka o vremenu gradnje spomenutog objekta nema. Tačno vrijeme izgradnje drvenog „mehtefa“ u Crnjevu nije poznato. Tvrdnje starijih ljudi ukazuju da je postojao prije Drugog svjetskog rata, za vrijeme stare Jugoslavije, odnosno kraljevine SHS. Mještani Crnjeva su oduvijek poklanjali pažnju pohađanju mekteba. Mektebi su ujedno bili i prve škole, mjesto prvog opismenjavanja naših ljudi. Godine 1998. počela je gradnja novog objekta. Plac za mekteb poklonili su Omer i Mustafa Lisičić. Gradnju su finansirali mještani svojim dobrovoljnim priložima. Ljudi su od svojih skromnih zanatskih plaća i penzija izdvajali marku po marku da bi sagradili ovu našu lijepu bogomolju. Radove na objektu većinom su izvodili domaći majstori. Sjećam se da su kao majstori radili: Suvad, Fude, Redžo, Hetko, Izet i Hasib Ćebić. Sa svojim ocem Redžom Čamdžićem učestvovao sam u uređenju unutrašnjosti toga objekta. Jedan dio radova smo naplatili, a jedan halalili.

Neprestano tokom izvođenja radova bili su prisutni: Osman Ćebić, Ibrahim Braja Ćebić, Ramiz Kantić, Nurija Ćebić, Omer Ćebić, Hamza Lisičić, Zulfer Čamdžić i drugi. U pokretanju inicijative za gradnju novog mekteba istakao se tada Alija Mušić. Bilo je prijedloga za drugu lokaciju, ali Alija je bio je ustrajan da se mekteb gradi u blizini starog mekteba. Naravno, spomenuo sam ljude koje sam zapamtio da su bili aktivni, pri čemu nemam namjeru umanjiti ili uvećati nečiji doprinos.

Prvu teraviju u mektebu predvodio je Asmir Demirović, a za vrijeme prvih teravija u novom mektebu imao sam ulogu mujezina. Prva teravija u novom mektebu u Crnjevu klanjana je u petak, 16. novembra 2001. godine. Kasnije je mjesto mujezina preuzeo Ramiz Čamdžić. Bila je to teravija u slabo dovršenom mektebu, ali za mještane mnogo bolje nego u privatnim kućama. Prvi put te godine dva džemata su se spojila u jedan. Ranije se teravija klanjala u dva džemata po privatnim kućama u Crnjevu. Teravijah-namaz se u Crnjevu klanjao i u toku rata. Selo je bilo dosta naseljeno, tako da se na dva mjesta klanjala teravija. Sjećam se da su se teravije klanjale u kućama Osmana Ibragića, Osme Bajrakića, Ćidinoj kući, Muste Mostarlića, Muhe i Fehima Ćebića. Teravijah-imami nerijetko bi dolazili iz drugih mjesta, što bi bila mnogo veća obaveza za tadašnje stanovništvo. Sjećam se i efendije Šaćira Muratovića, sina Šaćira iz Dubravice, bio je teravijah-imam, a ja sam bio njegov mujezin. Šaćir mlađi je imao slabunjav glas. Kada bi kao zamjena za njega u Crnjevo došao njegov otac Šaćir stariji, džematlije bi uživale dok bi Šaćir učio ezan. Mlađi Šaćir bio je slabunjave konstitucije i nije bio glasovnim mogućnostima nadaren kao njegov babo. Njegov otac se divio prizorima nas, tada omladinaca, u zimskom periodu. Igrali smo lopte na Merajci, a „stari“ je gledao i uživao. Jednog dana me je zatekao kako šišam Fuada Zulinog. Uzeli smo čok, stavili u prtinu i započeli šišanje. Teravijah-imami dolazili su iz Banovići-Sela, a imam podatke o nekima od njih: Ćado Tabaković, Ramo Lapandić, Ibrahim zvani Puco. Iz različitih mjesta Zeničko-dobojskog kantona su bili: Almir Dizdarević, Munever iz Šerića kod Zenice, Šaćir Muratović, otac mlađeg Šaćira iz Dubravice. Ćado Tabaković je bio djed Midhatu Ćebiću.

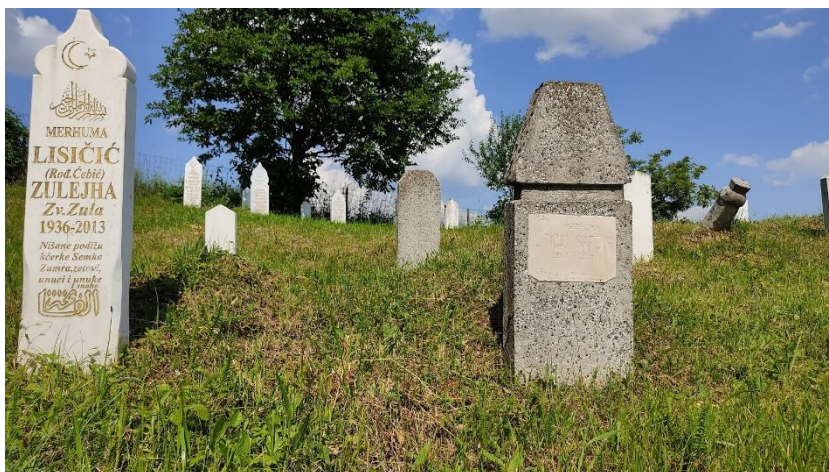
Efendije bi tako svake noći prespavale kod drugog džematlije. Crnjevčani su bili jako gostoprimljivi ljudi. Više puta bih znao, kao teravih-mujezin, ići u pratnji efendije na ramazanske iftare. Iftare koje su spremale Crnjevčanke ne mogu nikada zaboraviti. Sofre su bile bogato pripremljene, a ljudi posebno darežljivi u vrijeme ramazana.

Prva teravija u mejtefu nije bila uslovna. Ali naše džematlije nisu krile zadovoljstvo novim mejtefom. Iz neosušenih zidova padale su kapi, stvarao se kondenz, friški i nedovršeni zidovi, nagrubo urađeni, nisu bili prepreka da se džematlije okupe na teravih-namazu. Mejtef je bio ispunjen do posljednjeg mjesta. Lijepo je bilo klanjati teraviju u svom mejtefu, u svom džematu, za imamom iz svoga sela. Ranijih godina ulogu teravih-imama imao je i Osman Ibragić. Kasnije, oko 2004. godine, uz mejtef je sagrađena i prva gasulhana.

Crnjevski mejtef

Sva mjesna mezarja su ograđena kvalitetnom ogradom. Jednostavno, tih godina život u selu se budio. Bile su to generacije vrijedne spomena, predvođene tadašnjim imamom Muhamedom Efendićem, koji je bio dobar organizator za izgradnju infrastrukture za potrebe vjerskog života. Iako nije mudro spomenuti, u gradnji mejtefa prednjačile su bivše seoske barabe/lole koje nikada nisu izbjegavale učestvovati u gradnji naših vjerskih objekata. Istinu ne treba izbjegavati. Pored finansijske podrške, neprestano su davali svoj doprinos za izgradnju prelijepog objekta u centru sela. Hodajući svijetom i upoznavajući mnoge vjere i kulture došao sam do zaključka da mi je crnjevski pristup vjeri najbolji. Mjesec ramazan je mjesec darivanja, mještani su ga uvijek znali iskoristiti pri udjeljivanju vitri. U Crnjevu nikada nije bilo gladnih, poučeni vjerom, Crnjevčani nisu dozvoljavali da im komšija bude bez večere.

Mjesno mezarje

Dova i dovišta

Najpoznatije mjesto održavanja dova je na Osječkom brdu. Taj lokalitet i danas nosi naziv Dovište. Okupljanja ljudi su bila pod vedrim nebom. Tako su se od prvog utorka po Jurijevu pa dalje do iza Aliđuna, održavale dove po selima. Pored Osječkog brda, odnosno dovišta, mještani Crnjeva su obilazili i dove u Pribitkovićima, Banovići-Selu, Seoni i na Brezovači. Bila je to prilika da se ljudi druže, upoznaju, pa i međusobno trguju. Često su na tim dovama ljudi pronalazili i svoje bračne drugove.

MJESNI DOM CRNJEVO

Svečano otvorenje Mjesnog doma upriličeno je 1. januara 2021. godine. Samom činu otvaranja ovog lijepog objekta prisustvovao je veliki broj mještana. Toga dana ostvaren je san prethodnih generacija koje nisu uspjele u svojim nakanama da sagrađe objekat takvog tipa.

Mjesni dom u Crnjevu izgrađen je donacijama prvenstveno mještana Crnjeva i dijaspore. Sve akcije djelo su mještana i prijatelja Crnjeva, dok nadležne opštinske strukture nisu iskoristile priliku da pomognu izgradnju ovog objekta. U Mjesnom domu nisu trenutno riješeni priključci na vodovodnu i elektromrežu, a ni imovinskopravni odnosi. Zemljište je donirano i još se vodi u privatnoj svojini, u vlasništvu nasljednika Omera Lisičića. Grube radove na Mjesnom domu predvodio je Esed Lisičić. Pod njegovim rukovodstvom urađeni su svi grubi radovi od temelja do šljemena. Uređenje i brigu o uređenju preuzeo je Mirnes Čebić.

Akcija izgradnje Mjesnog doma Crnjevo

Povodom otvaranja Mjesnog doma u Crnjevu upriličeno je druženje mještana. Na druženju goste je zabavljala izvorna grupa „Sućeske barabe“, koju je za tu priliku platio Safet Lisičić Čamo.

Objekat ove vrste bio je neophodan za druženje mještana u Crnjevu u zatvorenom prostoru.

Omer *Omeraš* Lisičić, 1928 – 2020

U znak zahvalnosti donatoru zemljišta za potrebe mekteba i Mjesnog doma u Crnjevu, na domu je istaknuta ploča s tekстом „Ul. Omera Lisičića“. Tim činom izražena je zahvalnost ovom čovjeku.

Zgrada Mjesnog doma

PRVI TURNIR NA JOHAMA

Banovičke njive bile su preteča Johama. Zaravnjak na brežuljku između Ban-dola i Joha u podnožju Bandijere imao je manji prostor i bio je mnogo udaljen od vode. Da bi se došlo do većeg prostora i bliže vodi, Johe su bile povoljnije u tom trenutku zbog ukupne površine i ambijenta. Čista površina na Johama bila je veličine tri guvna. Za ostvarenje svog sna, generacija rođena 1958. uspjela se izboriti u svojoj borbi sa šumarima. Trebalo je pripremiti teren, ukloniti neka stabla koja su stvarala prepreku, da bi igralište moglo pružiti osnovne uslove za organizaciju turnira u malom fudbalu. Lokacija na Johama je bila idealno rješenje u tom trenutku. Preljep ambijent i sama udaljenost od naselja dodatno su upotpunjavali spomenutu lokaciju. Omladina iz sela je te godine davala svoj maksimum na pripremi igrališta, za nešto o čemu nisu mogli ni sanjati da će trajati više od četrdeset godina. Trebalo se izboriti tih godina i sa svojim roditeljima. Bilo je proljeće, a radovi na poljoprivredi u samom jeku. Pored toga, djeca su uspijevala izdvojiti vrijeme da bi spremila svoj teren. Dobrovoljnim radom primitivnim alatom, kao što su sjekira i trnokop, teren se uređivao svakog podneva u aprilu te godine. Johe su tog aprila ličile na pčelinju košnicu, gdje se radilo punom parom. Omladina se s nestrpljenjem radovala Prazniku rada te godine. Nakon mukotrpnog rada tokom aprila na pripremama i organizaciji, uređenju terena, omladina Crnjeva ostvarila je svoj san u petak, drugog maja 1975. godine. Tačno u 10 sati sudijski zvižduk označio je početak prvog turnira na Johama. Prvu utakmicu drugog maja na prvom turniru odigrala je ekipa domaćina Crnjeva i gostujuća ekipa s Mahoja. Gosti su važili za favorite turnira, tih godina harali su na opštini Zavidovići. Ekipa domaćina iz Crnjeva u potpunosti je porazila favoriziranu ekipu Mahoja. Bila je to prva pobjeda, na prvom turniru, na terenu pripremljenom rukama omladine iz Crnjeva. Ekipa iz Crnjeva igrala je u sastavu: Safet Ručić, Zaim Ćebić Zaja,

Osman Ćebić Kostro, Mehmed Ćebić Hemčo, Enver Mušić, Emin Ćebić Pape, Nezir Mušić Šukro. Johe su bile prepune mještana okolnih sela. Tog dana posebna atrakcija prvog turnira bila je ekipa Mahoja koju je za tu svečanost na Johe doveo Ramiz Liščić. Pored ekipe Mahoja i dvije ekipe iz Crnjeva, na prvom turniru učešće su zabilježile i ekipe iz Vozuće, Ramića, Osječana i Slivića.

Na prvom turniru na Johama se širio miris graha koji se kuhao za goste turnira. Posjetioci turnira su bili iznenađeni gostoprимljivošću mještana Crnjeva. Bilo je domaće hrane kojom bi se počastili gosti, a nakon turnira bili bi pozvani na večeru kod gostoprимljivih domaćina. Ne treba zaboraviti ni Muhameda Lisičića Zeca koji je doprinio svojim trudom razvoju ekipe Crnjeva. Bila je to generacija koja je nizala uspjehe u svim sferama života, od obrazovanja do sporta i drugih velikih društvenih aktivnosti.

Pripremio Osman Ćebić.

Sačuvani plakat korišten 1999.

APRIL U MOME DJETINJSTVU

April je u mome djetinjstvu bio poseban. Tada je naš zavičaj dolazio do izražaja. Priroda se budi, sve ponovo oživljava iz zimskog sna, behar krase naše lijepo selo. Negdje oko pet sati poslijepodne omladina započinje svoje okupljanje. Dovikivati glasno: „Hop, hajmo na Johe“, bilo je sasvim normalno. Stariji ljudi, kada bi naišli i vidjeli okupljenu omladinu, rekli bi: „Jalijaši, idite nešto raditi, okanite se lopte.“ Često sam molio roditelje da mi dozvole odlazak na Johe. Da bih dobio zeleno svjetlo, majka bi uvijek postavila neki uslov koji bih trebao ispuniti da bi me pustila. Izaći na Johe nama je bio doživljaj, ne da bismo igrali lopte, nego da bismo donosili loptu. Sjećam se kako bi Sajo Muša, kada je stajao na Merajci, uvijek nosio bijelu opremu. Bio je uvijek pedantan, visok, mišićav momak. Igrajući fudbal, često bi Sajo znao uzviknuti aludirajući na svog idola Santiljanu. Sajo bi zvižducima dozivao ostale omladince. Merajka bi bila mjesto odakle se očekivao znak „hop“ s Podlipa, a prema Johama bi se uputila kolona omladine. U Donjem Crnjevu znale bi se skupiti i po dvije ekipe. Uvijek bi iz Gornjeg Crnjeva (Halilovića) dolazilo veći broj omladinaca. Moja ekipa i ja: Suvad, Fude, Edin, Refik, Eka, Zića, Dževo, Fude, Prle i drugi, dobili smo zadatak da ponesemo vodu za piće. Tada smo vodu nosili u staklenim flašama. Kretanje prema Brdu često je bilo u sastavu: Sajo, Safet, Himzo, Nuraga, Sejo, Zajko, Kićo, Suljo, Suvad, Huska, Mrga, Šopo, Hećko, Suljo Džemilin i Eno.

Kada bismo izašli iznad Brda, sastavili bismo se s dosta većom kolonom koja je svoj pokret započela sa sela, predvođena Zečkom, Koljom, Popom, Munibom, Saketom, Enom, Zajimom, Elivrom, Edinom, Zehridom, Bilalom, Mirsom, Tapićem i drugima. Naravno, bilo je još njih, ali s godinama zaboravih, ipak sam ja živo stvorenje, zaboravi se ponešto. Neki od omladinaca često su dolazak kolone očekivali na samom igralištu, obično čuvajući stoku ili podoštravajući pritke za grah. Omladina tog

vremena bila je čestita, vrijedna, od koristi. Često je na Johe dolazio Mujko Sprečkić noseći tranzistor u ruci. Mujko bi gledao omladinu dok igra lopte i obavještavao prisutne o rezultatima Prve jugoslavenske lige. Kada izadeš na igralište, lijevo od gola jedan grab bi poslužio kao navijačke tribine. Na taj grab popeli bi se oni malo stariji od mene. Bili su malo jači, a i hijerarhija se morala poštovati. A mi, mladi, bili smo raspoređeni da donosimo loptu. Često bih i po stotinu metara prešao trčeći kroz ostrugu da bih stigao loptu. Tako bih ostvario svoj kontakt sa „fudbalkom“, kako smo nazivali loptu. Svaka ta lopta imala bi poseban prorez, „bajlak“, kako smo ga tada zvali. „Bajlak“ je otvor na lopti, a lopta se sastojala od kože i „dušice“. Johe bi odjekivale kada bi se navijalo s graba.

Uživao sam u paradama naših golmana Emina Zeca i Himze Čamdžića. Uzdahe mnogobrojnih navijača mamili su: Kićo, Safet, Sake, Eno, Sajo, Koljo i mnogi drugi. Sjećam se da je Kićo tada nosio kopačke, po mom mišljenju, bio je među najboljim napadačima na Johama. Šopo je bio poznat po jakom udarcu i obaveznim opancima. Bio je bedem odbrane

našeg Crnjeva. Po mom mišljenju, jedan od najboljih igrača, posebno u „šutu glavom“, bio je Rasim Ručić Koljo. On je jedini odigrao sve turnire na Johama, bio je veliki sportista i odličan fudbaler.

Aprilske pripreme bile su obavezne. Mnogo puta bi se na Johe izašlo džabe. Igralo bi se desetak minuta i nakon nekog šuta, lopta bi završila u nekom grmu, znala se tako i probušiti. Tim činom predstava na Johama bila bi završena. Mogli smo se komotno vratiti u selo jer rezervna lopta nije postojala. U tim se vremenima teško dolazilo do pravih fudbalskih lopti, jer su bile skupe i nisu bile lako dostupne. Povratak s Joha bi počeo organizovano, po grupama. Neki bi svoj povratak iskoristili i usput ponijeli koji „suk“ drva. Tako su počinjale i završavale pripreme za najveći događaj u rodnom kraju - Drugi maj.

DRUGI MAJ

Crnjevo je prepoznatljivo po drugomajskoj manifestaciji, najznačajnijem sportsko-rekreativnom događaju u prirodi, turniru na izletištu Johe. Sve je počelo drugog maja davne 1975. godine, kada je turnir u potpunosti osmislio i organizovao učitelj Ramiz Ramko Lisičić (Ibragić). Izletište se nalazi između dviju opština Zavidovići i Banovići, ujedno je i granica. Izletište Johe nalazi se iznad Crnjeva, a u podnožju kote Vis (806 mnv.). Izletište je povezano slabim šumskim putem s Crnjevom i Ramićima. Osim u fudbalskim vještinama, svakog drugog maja na Johama posjetioci su bili u prilici da uživaju u prelijepom prirodnom ambijentu, da se druže u prirodi, na svježem i čistom zraku. Pogledom s Joha posjetioci su uživali u panorami okolnih sela: Pribitkovića i Aljkovića. Pogled seže na Modračko jezero i opštinu Lukavac. Ako prošetamo malo više, na kotu Vis, kao na dlanu možemo vidjeti Banovići-Selo i dalje do Tuzle. Te davne 1975. godine, drugog maja, na turniru na Johama se posluživao partizanski grah, a glavna kuharica bila je Ajka Lisičić, supruga Muhameda zvanog Zec. Muhamed je tog prvog turnira bio pomoćnik Ramizu u organizaciji događaja, a prvom turniru je prisustvovao poznati zavidovički novinar Mustafa Mujanović, nakon čega je i snimljena radioemisija u Crnjevu u narodu zvana „Selo veselo“. Legendarni Ramiz Ramko te 1975. godine kazao je da nije imao očekivanja da će turnir postati tradicionalni i da će trajati više od četrdeset godina. Svih tih godina ponosno je Učo izlazio na Johe i uživao u manifestaciji koju je sam osmislio. Ipak, Ramiz je napravio veliko djelo, po čemu je naše selo ostalo prepoznatljivo. Omladina iz okolnih sela svakog bi drugog maja, redovno, u kolonama izlazila na Johe. Velike kolone ljudi dolazile su preko Vareške glavice iz Ribnice, Smajlovića i Mrgana. Obično se pješaci iz Smajlovića i Mrgana. Velike kolone vozila bile su parkirane duž čitave grede. Vječiti učesnici i dugogodišnji osvajači turnira bile su ekipe iz Slivića i Osječana.

Prelazni pehar počesto je boravio kod naših susjeda iz Slivića i Osječana. Turnir su redovno obilazile i ekipe iz čitave doline rijeke Krivaje, a ne tako rijetko i ekipe iz šire okoline zavidovičke opštine. Ekipe s banovičke opštine redovnim učešćima uveličale su ovu manifestaciju, ekipe iz Banovići-Sela, Pribitkovića, Bakovića, Ramića, Seone, Levića, Borovaca i Treštenice. Posjeta je bilo i s prostora opštine Lukavac. Sjećam se ekipe iz Jarušaka. Iz Crnjeva se uspijevalo sastaviti i po pet ekipa. Nemoguće je spominjati Johe i drugi maj, a ne spomenuti neke ljude. Ne bih volio da nekoga izostavim. Spomenut ću one koji su ostali u mom sjećanju, a koji su bili među najboljima:

Mehmed Ćebić Hemčo, Osman Ćebić, Sead Ćebić, braća Sabit i Sakib Kantić, Enes Kantić, Emin Zečko, Emin Pape, Rasim Ručić Koljo, Zaja, Eno Mušić, Sead Lisičić, Nijaz Kićo Demirović, Redžo Demirović, Rifet Lisičić, Zahid Mušić, Sajo Mušić, Dževad Lisičić, Safet Karahodžić, Himzo Čamdžić, Hazim Lisičić.

Jedan od najboljih, čovjek koji je srce ostavljao za Crnjevo, kao igrač i trener s linije je Osman Ćebić zvani **Kostro**.

Slivičani koji su meni ostali u sjećanju su: Zajim, Kalaba, Munib, Mića, Edin, Eća, Sale, Nizo i Kemo. Teško je bilo naći protivnika tom sastavu. Na crti, kao trener često bi stajao Droga. Osječanci predvođeni Brajkom, Fajčetom, Kehom, Hodžom, Faljom i drugima bili su uvijek u idealna tri tima na turniru. Najbolji igrač iz Crnjeva, prema mom mišljenju, bio je Rasim Ručić zvani Koljo. Odigrao je sve turnire na Johama. Najbolji pojedinci ekipe Poletarac iz Crnjeva su bili: Himzo Čamdžić, Nijaz Demirović, Sajo Mušić i Safet Karahodžić.

Hemčo, Emin Zečko, Zaja, Sabit, Sake i Enes samom svojom pojavom su unosili nemir protivničkim golmanima. Bili su to veliki majstori malog fudbala. Na Johama se navijalo tako da se u Pribitkovićima, Ramićima i Crnjevu moglo dobro čuti. Legende turnira bili su: Adem, Began, Čiva, Rape, Paligura, Paprika iz Ramića, Ibrahim Zorić Čuće iz Levića. Prve decenije postojanja turnira bile su najbolje. Nije bilo prodaje nikakvih proizvoda, a samim tim ni zagađivanja prirode ambalažom. Pjesma je odjekivala Johama. Bilo je to vrijeme komunizma, puno ljudi radilo je u društvenim firmama. A praznovao se Prvi i drugi maj. Ljudi su se poštovali, ekipe su se skupljale ukруг i donesenu hranu zajedno jele. Obuća i dresovi su se mijenjali. Često se dešavalo da su iste dresove nosile i po četiri ili pet ekipa na turniru. Djeca iz Crnjeva donosila bi vodu i dijelila posjetiocima. A gostoprимljivi mještani Crnjeva pozivali bi gostujuće igrače kući na večeru. A znali su i ručak iznijeti na Johe i počastiti goste. Loša ekonomska situacija otjerala je mladost iz Bosne i Hercegovine. Tako je Bosna ostala bez mladosti, a Crnjevo bez najboljeg skupa u širem okruženju.

Posljednji turnir na Johama odigran je 2. maja 2018. godine.

Timovi kroz vrijeme

MOJ PRVI DOLAZAK NA TRIPIĆA VIS

Preljep dan, 6. juni 1992, u popodnevnim satima pokvarili su rafali na Tripića visu. Tada sam se sa svojim drugarima igrao na Merajci. Ne znajući šta znači opasnost od pucnjave, mi, djeca, kao i većina mještana sela, skupili smo se u vrhu Grmova, u neposrednoj blizini kuće Osmana Agića. Iz tog kutka bio je odličan pogled na Tripića vis. Rafali su odjekivali vozućkom kotlinom. A mi, djeca, ponašali smo se kao da gledamo partizanske filmove. Osim što se čula sporadična pucnjava, drugo se ništa nije moglo vidjeti. Mještani su znali da je na koti Tripića vis smještena grupa vojnika Srba iz Predraga.

Za akciju koju su tada izvele Živiničke Ose nije se moglo znati, ali se iščekivala. Informacije su i ranije kružile da se sprema akcija. Ali ovog dana sve je provedeno u tajnosti. Dok smo komentarisali dešavanja na Visu, pojavio se žuti tamić iz Banovića, iz kojeg je izašao tada veliki prijatelj Crnjeva, kapetan Rifet Husić Dugi iz Banovići-Sela. Kapetan je prišao okupljenim mještanima te objasnio šta se događa na Visu. Mještani su se veselili. Naši su vratili Tripića vis. Tačnije, vratile su ga jedinice Živiničkih Osa pod komandom legendarnog komandanta Mevludina Muratbegovića. U toj akciji učestvovao je poznati vojnik iz Živinica, kojeg su zvali Div. Tog dana na Tripića visu zarobljen je moj razredni starješina Milivoje Pavlović iz Vozuće. Ja sam bio učenik prvog razreda Mašinske škole u Banovićima. Kao dječak, uplašio sam se za razrednog starješinu. Čuo sam da su Živiničke Ose opasne. Milivoje je bio sasvim korektan čovjek prema meni, dok mi je predavao. Predavao mi je sociologiju, imao sam korektne odnose s njim. Znao je odakle sam, a iz njegovog predmeta bih lako dobivao dobre ocjene. Bio je u školi strog i pravedan profesor. Što mu je trebalo da dođe u šumu i bude komandir jedinice iz Predraga na Visu, tada nisam mogao odgonetnuti. Iz čista mira, dotad još iz mirne

Vozuće, izaći na čuku, ne mogu razumjeti. A pritom biti visokoobrazovana osoba. Zauzevši Tripića vis, Ose su se povukle s plijenom. Kota Tripića vis ostala je privremeno prazna, da bi dan kasnije slabo naoružana, prvenstveno lovačkim naoružanjem, jedinica iz Crnjeva preuzela brdo gdje je bila instalirana čelična konstrukcija s relejnim uređajima.

Jedne prilike zamolio sam svog komandira, meni najdražeg Cileta kako su zvali Šahbaza Ručića, da me pošalje na Vis. Životna želja mi je bila izaći gore. Cile se protivio mojoj želji, ali je na kraju popustio. U tom trenutku bio sam presretan. Poslao me da nosim za vojsku manjerku, s rahmetli Mihretom Ćebićem Mrkijem. Hranu je dovezao tamić iz Banovića. A nas dvojica smo preuzeli dio hrane i uputili se prema Visu. Tamić je tada vozio Hiljaz Ćebić. Njegov pomoćnik bio je moj vršnjak Adnan Ćebić. Izdajući hranu, Ado je rekao da imamo duple porcije. Idući putem prema Visu, rahmetli Mrki i ja smo jeli šnicle. Moram priznati da su bile ukusne. A mi smo ih jeli bez hljeba. Dolaskom na Vis, bio sam pun neke euforije. Pomislih da sam napravio uspjeh tada. Ni svjestan nisam bio kakvom riziku sam se izlagao, potpuno dobrovoljno.

OD PRVIH GRANATIRANJA DO KRAJA RATA

Dana 21. juna 1992. godine prvi put smo se susreli s granatama. Definitivno, tog dana je počeo pravi rat za Crnjevo. Iz Predraga je započela jaka artiljerijska paljba. Prvih granata mještani se nisu plašili. Sjećam se, išli smo na Oglavak i gledali gdje će granata pasti. Nismo imali nikakva iskustva, svima su to bili prvi susreti s granatama. S obzirom na to da na našoj strani nije bilo naoružanja, osim lovačkog, nismo ni znali ništa o tome. Započeli su napadi na Ribnicu. A u selu se pojavila dezinformacija da su pripadnici VsSR⁵⁸ krenuli tenkovima. Rat je bio vrijeme kada su se informacije brzo širile. S prvim mrakom, žene i djeca sa svežnjevima u rukama skupljali su se pored Ibragića kuće i panično od komande tražili evakuaciju. Kolone ljudi, pješice i zapregom prolazile su iza Barakovih njiva. Bile su to prve izbjeglice pokrenute iz Smajlovića, a kretale su se prema Ban-dolu i Banovići-Selu. Prvi put većina civila iz Crnjeva odlazi u izbjeglištvo u Banoviće. A ja sam ostao sa zetom iz Bukvića da se brinemo o stoci. U Crnjevu se zadržao i jedan broj Vozučana koji su pridruženi četi Crnjevo. Crnjevčana koji su bili mobilisani, vojno angažovani, bilo je oko 140. Ljubav prema rodnoj grudi, Crnjevčani koji su se iselili prije rata iz Crnjeva pokazali su svojim povratkom i borbom za svoje selo. Kada se situacija malo popravila i formirale prve bolje linije odbrane ispred Crnjeva, narod se ponovo vratio svojim kućama. Crnjevo je bilo u zaklonu naših brda: Kuka, Homara, Stražbe i kompletne grede Osječkog brda. Artiljerija tokom cijelog rata tukla je po Crnjevu, najviše je djelovala iz Predraga. U mojim poslijeratnim kontaktima sa Srbima iz Vozuće, došao sam do informacija da je Crnjevo tada za VsSR iz Vozuće predstavljalo

---

⁵⁸ VsSR - Vojska samoproglašene Srpske Republike

teško osvojivo uporište te da su brda ispred Crnjeva koja su uspijevali privremeno zaposjednuti, Mali Vis i Homar, tokom rata spašena i ponovo vraćena pod kontrolu ARBiH upravo podrškom protivavionskog topa iz Crnjeva u oba slučaja. Reljefni oblici brda ispred Crnjeva idealni su za odbranu Crnjeva iz pravca Vožuće. Uvidjevši opasnost od artiljerijskog djelovanja, ljudi u Crnjevu bili su mnogo oprezniji nego na samom početku rata.

U uređivanju teritorijalne odbrane, dolaskom Banovičke brigade mnogi naši ljudi iskoristili su svoje sposobnosti. Tako svoje angažmane na prvoj borbenoj liniji mijenjaju za neke poslove u pozadini. Komandant trećeg bataljona u posljednje vrijeme rata bio je naš komšija Ismet Čebić. U selu su bili smješteni saniteti, veze, rezervni sastavi, kuhinje i pekara. Mnogi mještani tokom cijelog rata nisu napustili Crnjevo. Rijetko koja kuća u to je vrijeme imala stakla na prozorima. U humanitarnim paketima dobiveni su armirani najloni, s natpisom UNHCR. Ti najloni služili su kao staklo na prozorima. Stanovništvo je dobivalo humanitarnu pomoć. U

paketima se najviše dijelila riža i leća te po koji kabaš-sapun. Humanitarnu su dijelili Popo i Harika. Njih dvojica su vodili civilnu zaštitu sela.

Crnjevo je tada bilo u historijskim trenucima. Znam da se Rifet Čamdžić odselio u Vozuću prije rata da bi se ponovo vratio uz rat u Crnjevo. Muradif Lisičić Murdo osamdeset i neke godine se odselio u Banoviće. Kao dobrovoljac angažovao se u Armiji RBiH te se priključio trećem bataljonu, da bi branio naše Crnjevo. Muhamed Demirović Brišanović početkom rata vraća se u Crnjevo, kao dobrovoljac pomaže u odbrani sela. Muhamed je i nakon rata ostao da živi u Jaglinama. Jedan od takvih je i Sejad Čamdžić. Sejo se iz Crnjeva odselio 1982, a dobrovoljno je tražio angažman sa svojim Crnjevcanima. Nuraga Lisičić živio je u Čubriću, a angažman imao u Crnjevu. Esed Lisičić odselio se iz Crnjeva u Vozuću, a ratno vrijeme proveo je sa svojim saborcima iz Crnjeva. U istoj situaciji je bio i Zahir Lisičić. Naš komandant Trećeg bataljona iz Crnjeva Ismet Čebić živio je u Banovićima, a ratno je vrijeme proveo u Crnjevu.

Veoma zanimljivi i hrabri borci su bili Šehval Čamdžić Ševkija i Tevko Čamdžić. Hrabrosti su imali i previše. Za njih je odlazak u rov bio odmor. Često su njih dvojica pjesmom zabavljala borce na liniji.⁵⁹ Prema izjavama komšija svjedoka, zabilježio sam simpatične priče o Munibu Demiroviću Munji, koji je pobjegao iz bivše JNA, bio angažovan na Demirovači kao pripadnik Armije RBiH. Nakon što je pobjegao iz JNA u žestokom neprijateljskom napadu na Demirovaču, Munja je bio u rovu i tek pokoji metak ispalio u zrak. Kada su ga pitali zašto puca u zrak, Munja je odgovorio kako ne želi da nekome oduzme život. Naravno, bile su to šale mog velikog jarana Munje, koji nas je prerano napustio. Munja je umro prirodnom smrću 2008. godine.

---

⁵⁹ Dosje Vozuća, Enes Saletović

Fotografija nastala 10. septembra 1995. godine pored džamije u Slivčićima.

Naši ljudi iz Crnjeva su bili hrabri i mudri. Čuvali su sebe, svoje živote i živote svih nas koji smo bili u Crnjevu. Nije mi poznato da je neko iz Crnjeva okaljao svoje ruke. U mojim kontaktima s borcima Crnjeva dobio sam informacije da su se u svojim angažmanima tokom rata isticali Adil Demirović Mrga, Šefik Mostarlić Arkan, Refik Mostarlić, Zajim Ćebić, Sakib Ćebić, Elvir Čamdžić, Nedžad Kovačević, Šahbaz Ručić, Fikret Ćebić, Mirsad Ćebić Bikača i mnogi drugi.

Lijepih priča, za koje smatram da trebaju ostati zabilježene, čuo sam i o Mujagi Lisičiću Mujki. Bio je veliki poštenjačina. Odgovorno se odnosio na straži, nikada nije spavao. Jednom prilikom Emir Ćebić Ćeba ga je nasmrtno prepao, kako kaže Mujko, jedva mu je oprostio. Inače, Mujko nikome nije vjerovao da čuva stražu. Za Mujku mnogi kažu da je poštenjačina od čovjeka. Bara i Jagline bile su idealne za smještaj komande, pekare i vojske. Gotovo su svi objekti bili mobilisani. Garaža

Nehre Demirovića bila je preuređena u vojnu pekaru. Sjećam se da je kao pekar radio Emin Karahodžić iz Crnjeva. Tako da je Bara u ratnim godinama mirisala na frišak hljeb. U vrijeme rata kružila je izreka da je rat nekome brat.

Velike nepravde su se događale u tim teškim vremenima, kao i nakon rata. Tako su neki ljudi ostvarivali određene beneficije koje nisu zaslužili. Neki su u BiH dobili status poginulog borca ili ratnog vojnog invalida, a to nisu zaslužili. Čak i ljudi koji su umrli prirodnom smrću poslije rata, a u nekim slučajevima stekli i invalidnost poslije rata, vode se kao nastradali borci. Sada, nakon što je rat odavno prošao, neki borci ogorčeni su na takve činjenice, a one su vezane za sve tri zaraćene strane u BiH. Velika nepravda nanesena je Edinu Čamdžiću, koji je od posljedica detonacije zadobio teške povrede, a nema priznat status vojnog invalida.

U odbrambenom ratu 1992-1995. za slobodu Crnjeva svoje živote su dali:

	Prezime	Očevo ime	Ime	Godina rođenja	Godina smrti	Mjesto gdje se smrt dogodila
1	Ručić	Fadil	Šahbaz	23.6. 1950.	18.7. 1992.	Mali Vis
2	Čebić	Redžo	Mirsad	24.5. 1950.	18.9. 1992.	Pod Homarom
3	Čamdžić	Sulejman	Himzo	29.5. 1967.	3.10. 1992.	Reon Krševice – Homar
4	Demirović	Latif	Vehbija	30.8. 1957.	24.4. 1993.	Gajić
5	Čebić	Redžo	Zejćir	2.7. 1965.	8.4. 1994.	Krševice

6	Lisičić	Ahmet	Mufid	20.8. 1980.	2.6. 1994.	Jagline
7	Lisičić	Mehmed	Nedžad	5.11. 1971.	6.6. 1994.	Stražba
8	Čebić	Šahbaz	Mihret	2.1. 1962.	15.2. 1995.	Johe - (Tuzla) ⁶⁰
9	Kovačević	Kadro	Nedžad	20.8. 1969.	20.7. 1995.	Crnjevo
10	Ručić	Fadil	Safet	8.8. 1958.	20.10. 1995.	Gajić
11	Čebić	Edhem	Fikret	30.8. 1972.	24.9. 1995.	Ozren
12	Lisičić	Suljo	Munevera	27.10. 1972.	1992.	Crnjevo -(Tuzla)

Šehid Hasan (Rasima) Herić iz Slivića ukopan je u mezarju u Crnjevu. Rođen je 1974, a poginuo 05. 11. 1994. godine na Kučerinama. Civilna žrtva rata Munevera (Suljo) Lisičić, rođena u Bučiku 1972. godine, poginula 27. 10. 1992. godine ispred porodične kuće Hamze Lisičića.⁶¹

Bilo je i iz Vozuće boraca u vojnoj jedinici iz Crnjeva: Nijaz Huskanović, Ramiz Huskanović, Ahmet Softić i njegov brat, Muhamed Džuvić, Pajcan, Enes Saletović, Nidžo, Besim Sinković, Žiko poštar i mnogi drugi.

Borci iz Crnjeva su u početku rata bili raspoređeni na Tripića visu, koji su na čuvanje prepustili borcima iz Banovići-Sela. Tim borcima ovom prilikom upućujem veliku zahvalnost za pomoć našem Crnjevu. U

⁶⁰ Napomena: označeno mjesto ranjavanja i smrti, pod rednim brojem 8. i 12.

⁶¹ Mirsad Tokača (2012), „Bosanska knjiga mrtvih“, ISBN 978-9958-9544-5-0, Sarajevo, 2012.

borbama za Mali Vis život je izgubio moj najdraži komandir, veliki borac, po mom ličnom sudu, heroj Šahbaz Ručić Cile. Kasnije su Crnjevčani čuvali: Demirovaču, Kuk, Krševice, da bi na kraju stigli do Slivića. Kako je vrijeme odmicalo, u četi iz Crnjeva bilo je sve manje Crnjevčana. Neki su izgubili živote, neki ranjeni, a neki dobili nove dužnosti u pozadini. Tadašnjim rječnikom rečeno izvukli su se. Kao svugdje u BiH, i u Crnjevu je bilo civilnih žrtava rata.

Ranjeni civili tokom rata su: Muharem Demirović, Hasna Čamdžić, Mejra Čamdžić, Nihad Čamdžić i Zula Čamdžić.

Moja mama Zula Čamdžić je prilikom ranjavanja zadobila teške povrede. S teškom invalidnošću borila se punih 20 godina. Zanimljivo mi je koliko je muke vidjela, a nikada nas nije učila da mrzimo. Ranjeno je bilo i dosta boraca iz Crnjeva. Sada pouzdano znam za: Elvira Čamdžića, Zajima Ćebića, Adila Demirovića, Šefika i Refika Mostarlića, Nijaza Demirovića, Šefkiju Čamdžića, Muhameda Hamku Ćebića, Hazima Ćebića Hasku, Rifeta Lisičića, Midhata Ćebića, Zijada Ćebića, Hajru Ćebića, Šabana Ćebića, Zahida Mušića, Mustafu Ćebića. Postoji mogućnost da nekoga ne spomenem, pa koristim priliku da se unaprijed izvinim. Koliko imam informacija, a njih je sve manje jer ljudi kao svjedoci umiru, a pisanih tragova skoro nema, do kraja rata na prvoj borbenoj liniji ostali su: Alija Lisičić Remso, Fadil Lisičić, Rifet Lisičić, braća Suvad i Fuad Lisičić, Salko Mostarlić, Rasim Ćebić, Sakib Ćebić, Tahir Ćebić, Elvedin Ćebić, Emin Ćebić, Mirsad Ćebić i Bilal Ćebić.

PATRIOTSKA LIGA I KRIZNI ŠTAB

CRNJEVO, 1992.

Nerado se upuštam u obrade ratnih tema. Crnjevo naše, kao ni čitavu našu domovinu, 1992. godine nije mogao zaobići rat. Bio sam dječak koji je išao u prvi razred srednje škole u Banovićima.

Naša okolina bila je multietnička. Vozuća je prije rata predstavljala primjer suživota Bošnjaka, muslimana, i Srba. Crnjevo je i tada bilo u sastavu mjesne zajednice Vozuća.

Odbornik u Savjetu Mjesne zajednice Vozuća, ispred tadašnje podružnice Crnjevo, bio je moj otac Redžo Čamdžić zvani Omerčić. Prateći dešavanja u BiH i opštinama Banovići i Zavidovići te stanje na prostoru Vozuće, Redžo prepoznaje maćehinski odnos nadležnih institucija prema dešavanjima na našim prostorima. Uvidjevši šta bi moglo zadesiti naše prostore, Redžo odlučuje potražiti pomoć u Banovićima.

Prve kontakte ostvaruje s čelnicima tek formirane Patriotske lige u Banovićima. Bio je to obostrani interes. Banovićanima su odgovarali naši položaji, a nama prijeko potrebna njihova pomoć. Banovićani su tada odlučili uspostaviti redovitu saradnju Patriotske lige iz Banovića s Redžom Čamdžićem iz Crnjeva. Redžu su dobro poznavali. U tom kraju je poznatiji kao Čamulja. Imao je zapažene mladenačke dane na banovićkim prostorima. Bio je baraba i hrabar čovjek. Tada već u ilegali, iz Banovići-Sela redovno za Crnjevo dolazio je kapetan Rifet Husić Dugi, bio je rezervni oficir JNA.

Dolazak crvenog rudničkog tamića preko Ban-dola, za Crnjevo je tada značio mnogo. Tračak nade u trenucima neizvjesnosti i straha.

Kapetan Dugi svakodnevnim aktivnostima na prostoru Crnjeva i okolnih brda ostavlja značajan trag. Osmislio je i organizovao prve tačke otpora u odbrani protiv dobro naoružanog neprijatelja.

Saradnjom s Redžom Čamdžićem iz Crnjeva, kapetan Dugi pomagao je u organizaciji otpora tada zaboravljenom Crnjevu.

Pištolj ručne izrade, korišten na stražama u Crnjevu 1992.

PATRIOTSKA LIGA OPŠTINE BANOVIĆI

Prvaci Patriotske lige su tragali za naoružanjem i opremom te iznalazili mogućnosti za njihovu nabavku ili izradu priručnih sredstava. Vojni štab u Banovićima djelovao je u sastavu:

1. Kasim Selimović, komandant
2. Nermin Delagić, načelnik
3. Safer Mušanović, član
4. Nusret Sulejmanović, član
5. Mr. Ćamil Huseinbašić, član
6. Dedo Berberović, član
7. Fahrudin Muminović, član
8. Ferid Baraković, član
9. Dr. Adem Kurtić, član

Aktivisti iz mjesnih zajednica s kojima se saradivalo:

1. Ramo Mrkonjić, Omazići
2. Mehmed Mujezinović, Repnik
3. Agan Bošnjaković, Treštenica
4. Muhidin Mujić, Treštenica
5. Esad Mušanović, Seona
6. Hasan Efendić, Seona
7. Sakib Ikanović, Seona
8. Džemso Ikanović, Seona
9. Ibrahim Ibro Modrić, Odžak - Bakovići
10. Senad Dobrnjić, Grivice
11. Rifet Husić, Banovići-Selo
12. Enes Šabanović, Čubrić

13. Šaban Zukić, Pribitkovići
14. Mujo Varešević, Pribitkovići
15. Sadik Čergić, Borovac - Pribitkovići
16. Redžo Čamdžić, Crnjevo
17. Vejz Smajlović, Brezovača
18. Mirsad Smajlović, Treštenica
19. Rašid Husić, Vozuća
20. Muhamed Arnautović, Odžak - Bakovići
21. Rasim Burduš Husić, Banovići-Selo
22. Izet Šehić, Grivice
23. Fadil Dedić, Seona.⁶²

U Crnjevu, 1992. godine, jedini s vojnim obrazovanjem bio je pitomac vojne akademije JNA Husein Čamdžić. Husin dolazak u Banoviće iz bivše JNA bio je u vrijeme kada je teritorijalna odbrana već uspostavljena, a pozicije komandnog kadra zauzete. Tako da je Huso raspoređen na obuke vojnika u Zlači i kao profesor odbrane i zaštite u Srednjoškolskom centru u Banovićima.

Već u martu 1992. u Crnjevu se formira Krizni štab. Krizni štab je djelovao u sastavu Redžo Čamdžić Omerčić, Osman Ručić, Muharem Mostarlić, Rifet Lisičić, Hasib Lisičić. Hasib Lisičić u to vrijeme bio je povratnik iz JNA. Nakon što je pobjegao iz JNA uključio se u obranu Crnjeva.⁶³

Uspostavom Kriznog štaba u Crnjevu, počinju prve i prave pripreme za odbranu civilnog stanovništva.

U Crnjevu se organizuje cjelodnevno dežurstvo u kući Osmana Ibragića. Kuća je imala dobar pogled na sela Predrage, Miljeviće i lijevu obalu Krivaje. Ubrzo u selu započinju seoske straže. Postavljanjem barikada na putu Banovići-Željova-Ribnica i blokiranje puta prema Vozući od mještana iz Željove,⁶⁴ Crnjevo postaje glavna putna komunikacija Banovići - Vozuća.

---

⁶² Odbrana od agresije, Čamil Huseinbašić.

⁶³ Podatak dao Hasib Lisičić.

⁶⁴ Odbrana od agresije, Čamil Huseinbašić.

Tada Krizni štab iz Crnjeva donosi odluku o postavljanju punkta na lokalnoj putnoj komunikaciji Vrana - Crnjevo. Punkt je bio postavljen iznad smetlišta pod Dolinom.

Organizuju se i straže na Glavici iza Previla, na potezu Crnjevo - Cjetovine. U noćnim satima organizovane su noćne patrole.⁶⁵ Prepoznavši opasnost, sve radno sposobno stanovništvo iz Crnjeva se uključilo u čuvanju sela. U tim početnim koracima pružanja otpora u Crnjevu, muško stanovništvo davalo je svoj doprinos u očuvanju sela. Na organizaciji otpora Crnjevci su bili veoma aktivni i složni, znali su prepoznati opasnost i situaciju u kojoj su se našli. U to vrijeme muslimani iz Vozuće nisu bili raspoloženi za saradnju s Crnjevom. Imali su tridesetak cijevi naoružanja i vjerovali su da ih komšije Srbi neće dirati. Kao i drugi moji vršnjaci, i ja sam bio angažovan u tada kurirskoj službi u našem selu. Vrijeme je odmicalo, situacija u Bosni i Hercegovini je bila iz dana u dan sve teža. U Crnjevu tih prvih ratnih mjeseci sve je mirisalo na neku neizvjesnost. Formiranjem teritorijalne odbrane BiH i formacije u Crnjevu postaju sve ozbiljnije. Kao i u čitavoj BiH, u Crnjevu je glavni problem bilo naoružanje. Vlasnici lovačkih pušaka i privatnih pištolja svoje naoružanje ustupili su u odbranu sela. Brojka privatnog naoružanja nije uspjela biti dvocifrena. U Crnjevo prve eksplozive iz banovičkog rudnika donosi Redžo Čamdžić. Pravljene su prve bombe ručne izrade, borci su ih nazivali „čiketuše“.

Sjećam se tih odlazaka na straže. Moje komšije su znale nositi sa sobom sjekire, vile, noževe.

Pored ručne izrade bombi „čiketuša“, Crnjevčani su se dali u iskope skloništa. Sjećam se, iza naših kuća, pod Dolinom, oko potoka i u Najilovim smrekama doskora su bili ostaci tih zemunica. Nikad one nisu poslušile nikome. Poučeni iskustvom iz Drugog svjetskog rata, ljudi su zamišljali da će se rat voditi na partizanski način, da će se vojska kretati, a oni imati privremenu potrebu da se sklanjaju u skloništa.

Prativši situaciju u Kalajišima i Vozući, te prisluškujući neprijateljske radioveze, komanda TO iz Banovića bila je sve više prisutna u Crnjevu.

---

⁶⁵ Ratni dnevnik komandira Kriznog štaba TO Crnjevo Redže Čamdžića (Omerčića).

FORMIRANJE TERITORIJALNE ODBRANE

Formiranjem teritorijalne odbrane u Banovićima i Crnjevo ulazi u sastav TO Banovići. Prvi komandiri vodova iz Crnjeva u TO bili su Hasib Ćebić i Šahbaz Ručić.

Meni, kao tadašnjem kuriru, ostao je u lijepom sjećanju tada moj prvi komandir Šahbaz Ručić Cile.

Često sam kao kurir bio raspoređen na dežurstva s Ciletom. Komanda Teritorijalne odbrane Crnjevo izvjesno je vrijeme bila smještena u kući Fadila Ćebića kod Vrela. Sjećam se da bi me kasno navečer poveo sa sobom u obilazak straže. Tada smo nas dvojica nosili pravljene bombe „ćiketuše“. Šahbaz je bio veoma hrabar čovjek, kod njega se nije mogao osjetiti strah. Kada je primijetio da je mene, tada dječaka od 16 godina strah, a znao je i da nisam punoljetan, Cile mi je pomogao da moj angažman u odbrani sela bude prekinut. Tada su u Crnjevu bile i prve izbjeglice iz okolnih vozućkih sela, tako da potrebe za maloljetnicima nije bilo. Dešavanja u čitavoj Bosni i Hercegovini bila su zabrinjavajuća.

DRUGOMAJSKI TURNIR RATNE 1992.

Drugomajski turnir na Johama bio je upitan te 1992. godine. Ipak, na svoju ruku, omladina je organizirala turnir na Johama. Bile su posebne mjere predostrožnosti u pitanju. Želja za druženjem i uživanjem u prirodi bila je jača od straha koji je vladao u cijeloj državi. Omladina iz okolnih sela i tog drugog maja se družila na izletištu iznad Crnjeva. Tog drugog maja na Johama se pojavljuju dvojica dobrovoljaca HOS-a,⁶⁶ koji su bili na odmoru s hrvatskog ratišta. Dvojica vojnika u vojnim uniformama, i to naoružana automatskim naoružanjem, privukla su posebnu pažnju tog dana na Johama. Obojica su bila iz sela Mrgan. Jedan od njih nosio je nadimak Pulje.

Nekad oko pet sati poslije podne, naoružani vojnici su se udaljili iz mase i ispalili kratke rafale. Uplašeni organizatori turnira molili su naoružane vojnike da to ne rade. Zbunjeni posjetioci bili su u strahu. To je bio prvi susret s rafalnom paljbom mnogima tog dana na Johama. Ljudi su bili uplašeni zbog prisustva naoružanih vojnika. Nasreću, turnir se završio kao i svi prethodni. Mi, vjerni posjetioci turnira, nismo mogli ni slutiti da ćemo posljednji put uživati u paradama našeg golmana Himze Čamdžića. Te godine osvajač prvog mjesta na turniru bila je ekipa Poletarca iz Crnjeva, čiji golman je bio Himzo Čamdžić. Poletarac je tog turnira posljednji put nastupio u sastavu: Himzo Čamdžić, Sead Lisičić, Redžo Demirović, Nuraga Lisičić, Zahid Mušić, Safet Mušić, Nijaz Demirović, Kićo i Safet Karahodžić. Bio je to posljednji prijeratni turnir na Johama.

---

⁶⁶ HOS - Hrvatske oružane snage iz RH.

IZ RATNOG DNEVNIKA KOMANDIRA KRIZNOG ŠTABA TO CRNJEVO⁶⁷

Spisak mještana Crnjeva koji su davali prve straže s lovačkim naoružanjem, sjekirama, noževima...:

„Čamdžić Redžo, Čamdžić Šemso, Karahodžić Emin, Čamdžić Zijad, Čamdžić Sulejmen, Čamdžić Himzo, Čamdžić Safer, Lisičić Nedžad, Lisičić Dževad, Lisičić Suvad, Lisičić Fuad, Mostarlić Salko, Ručić Rasim, Ćebić Mirsad, Ćebić Muhamed, Mušić Suljo, Mušić Ramiz, Mušić Selver, Demirović Nijaz, Demirović Zulfer, Čamdžić Zulfer, Čamdžić Rifet, Čamdžić Muhamed, Demirović Nijaz, Demirović Zulfer, Demirović Adem, Demirović Adil, Lisičić Sead, Lisičić Hasib, Lisičić Mujaga, Lisičić Fadil, Lisičić Rifet, Lisičić Alija, Lisičić Ismet, Mostarlić Zaim, Mostarlić Šehval, Mostarlić Šefik, Kantić Sakib, Ćebić Ibrahim, Ćebić Munib, Ćebić Bilal, Ćebić Mujaga Bekrija, Ćebić Zaim, Ćebić Nijaz, Kantić Nevres, Kantić Enes, Ćebić Tahir, Čamdžić Ševkija, Čamdžić Pašaga, Čamdžić Tefik, Ručić Osman, Ručić Šahbaz, Ručić Safet, Ćebić Hiljaz, Ćebić Mihret, Ćebić Zejćir, Ćebić Hajro, Ćebić B. Emin, Ćebić Zijad, Ćebić Emin, Ćebić Hazim, Ćebić Remzija, Ćebić Saudin, Ćebić Sakib, Čamdžić Zehrid, Čamdžić Edin, Čamdžić Zahid, Čamdžić Ramiz, Ćebić Mirsad, Ćebić Fikret, Ćebić Rasim, Ćebić Fadil, Ćebić Salko, Ćebić Hasib, Ćebić Elvedin, Čamdžić Rasim, Čamdžić Elvir, Demirović Vehbija, Demirović Munib, Demirović Mujko, Demirović Nehrudin, Demirović Muharem, Demirović Muhamed, Ćebić Sidret, Mostarlić Avdo, Kantić Osman.

---

⁶⁷ Zbog dotrajalosti papira iz ratnog dnevnika postoji mogućnost greške.

Kurirska služba:

Čamdžić Semir, Ćebić Midhat, Mostarlić Refik, Čamdžić Fuad, Lisičić Zijad, Lisičić Admir, Ćebić Adnan.

Civilna zaštita:

Mostarlić Muharem, Lisičić Osmo, Lisičić Safer, Lisičić Kasim, Lisičić Hamza, Lisičić Šemso, Ćebić Bajro, Ćebić Zaja, Ćebić Osman.⁶⁸

Između ostalog, u tom dnevniku stoji da je selo ostalo bez napajanja električnom energijom dana 12. 05. 1992.⁶⁹

---

⁶⁸ Napomena: Podaci korišteni iz dnevnika starog 29 godina, čiji dio sadržaja je djelimično oštećen, postoji mogućnost greške.

⁶⁹ Ratni dnevnik komandira Kriznog štaba Crnjevo Redže Čamdžića (Omerčića).

GRANATIRANJA

Za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1995. godine najviše zla naneseo je granatiranjem. Na vozućkom ratištu naše prijeratne komšije imale su u izobilju artiljerije i nisu je štedjele. Prve granate na Crnjevo bačene su 11. jula 1992. godine. Stizale su s lijeve obale rijeke Krivaje, iz okolice sela Predraga. Tog dana gorjele su kuće u Ribnici, a ja sam, kao i većina mojih komšija, išao na Oglavak da gledam šta se događa. Do tada, niko od nas nije imao susreta s granatama. Nismo čak ni znali kako one izgledaju. Tog dana iz rejona Predraga započelo je granatiranje. Prva granata je bila namijenjena Crnjevu. Istog dana gađani su i Slivići i Osječani. Od prvih granata nije bilo štete, osim straha koji je unio paniku među stanovništvo. Crnjevo je gađano iz više pravaca u toku rata. S Podcjelova su dolazili veći i razorniji kalibri granata. Od granata u Crnjevu, kao civilna žrtva rata život je izgubila Munevera Lisičić, supruga Seada. Od posljedica granatiranja bilo je ranjenih civila u selu. Pouzdano znam da su ranjeni sljedeći civili: Muharem Demirović, Mejra i Hasna Čamdžić. Što se selo više granatiralo, manji su učinak postizali. Civili su u Crnjevu živjeli tokom cijelog rata, njih oko 80%, pa su se s vremenom navikli na granatiranje. Rijetko bi prošao dan a da ne bi pala granata na Crnjevo. Direktno su granatama pogođene kuće Sedije i Šahbaza Ručića i Naila Demirovića. U neposrednoj blizini kuća bilo je više slučajeva da su padale granate. Prirodni položaj Crnjeva je spašavao selo, kompletna greda okolnih brda ispred sela, a posebno Stražba. Mada za artiljeriju koju su posjedovale naše naoružane komšije iz okolnih sela, nije bilo prepreke. Prilikom pada na zemlju, granata bi napravila veći krater na mjestu pada, a posebno opasni bili su dijelovi koji se rasprsnu, takozvani geleri. Od posljedica granatiranja često je znala stradati i stoka, koju su obično mještani u slučajevima ranjavanja poklanjali našoj vojsci. Armija RBiH početkom rata nije imala svoju artiljeriju. Tako da su civili 1992. godinu u

Vozući mogli provesti mnogo mirnije nego mi u Crnjevu. Kako je vrijeme odmicalo, i Armija RBiH je napredovala. Naši su se najčešće naoružavali kada bi zaposjeli određene protivničke položaje. Sjećam se, 1993. godine je znao doći tenk na Crveni prah, ispalio bi jednu ili dvije granate i ubrzo bi bio odvezen na neko drugo ratište. Cilj je bio da neprijatelj pomisli da i mi posjedujemo teško naoružanje. Od posljedica granatiranja sela bilo je žrtava i vojnika, kako naših iz sela tako i iz okolnih banovičkih sela. Pouzdano znam da je od posljedica granatiranja u selu poginuo Nedžad Kovačević. Nedžad je tog dana bio na položaju i došao je da pomogne skupiti pšenicu. Tako je izgubio život, bio je izuzetno dobar i hrabar vojnik. Na sličan način život je izgubio i Vehbija Demirović. Bio je vojnik koji je u toku gašenja šume, od posljedica granatiranja u Gajiću poginuo. Mufid Lisičić je kao dječak u četrnaestoj godini poginuo ispred porodične kuće od posljedica granatiranja. U evidenciji banovičke brigade je zaveden kao vojnik. Teško ranjavanje od posljedica granatiranja Crnjeva imao je Mustafa Ćebić Mućan. Mustafa je obavljao dužnost veziste u četi Crnjevo. U Crnjevu je ranjen i Munib Ćebić tokom obavljanja vojnog zadatka ispred vojne kuhinje. U okolini Joha teško je ranjen vojnik Mihret Ćebić zvani Mrki, da bi od posljedica ranjavanja kasnije i preminuo. Vjerojatno postoji još više takvih slučajeva, ali sam uspio upisati samo neke od njih. Život u selu je bio vrlo rizičan tih godina, ali uporni mještani nisu htjeli da napuste rodnu grudu. Teško da postoji u selu bašča u koju nije pala granata. Početkom rata, samo u toku jednog dana, na Crnjevo je znalo pasti i po 300 granata.

Nikada se ne ponovilo!

RAT 1992-1995.

Prve zrake sunca odbijale su se o prozorsko staklo, horozi su pjevali, a ja, šesnaestogodišnji dječak, još u postelji. Odjednom su se začuli udarci u ulazna vrata naše porodične kuće. Babo je imao slobodan dan pa sam pomislio da je neko od kurira došao da ga obavijesti o eventualnoj zamjeni. Nedugo poslije obavljenog razgovora, babo je ušao u sobu u kojoj smo ležali moj brat i ja. Blagim glasom je pitao: „Momci, jeste li budni?“ Promrmljao sam: „Šta je sada?“ Odgovorio mi je: „Moramo se prebaciti do Banovići-Sela, pao je Homar.“ Skočili smo na noge moj mlađi brat Nihad i ja. Bili smo uplašeni, a otac nas je tješio. Nabrzinu smo spakovali svoje ruksake, u koje smo ubacili malo hrane i odjeće. Brzo smo izašli iz kuće. Sjećam se, otac se vratio u našu malu porodičnu kuću da uzme sat. Nismo imali ručnog sata; otac je u džep lovačke jakne stavio veker. Jakna je bila maslinastozelene boje, tu jaknu otac je dobio od našeg prijatelja iz Vozuće Muhameda Džuvića. Sjećam se kada je Muhamed dao babi tu jaknu i rekao: „Uzmi je, Redžana, mogla bi ti poslužiti, topla je, a i boja se uklapa u prirodu.“ Brzo nakon dobivene informacije o padu Homara, dobio sam zadatak da istjeram stoku iz štale i otjeram je na Ban-do. Krećući se putem prema Ban-dolu sreo sam kamion pun vojske. Dok sam prestrojavao stoku kako bi kamion mogao proći, iz kamiona je izašao vojnik. Odmah sam zaključio da se radi o nekom starješini. Imao je oficirsku tašnu obješenu o rame. Prišao mi je i rekao: „Momče, ti nam možeš pomoći.“ Zatražio je informaciju dokle se mogu neopaženo kretati. Od tog oficira, meni nepoznatog čovjeka, saznao sam da je pao i Krš. Tog jutra VsSR⁷⁰ iz Vozuće prvi put mogla je da nadzire naše Crnjevo. S Krša i Homara imali su Crnjevo kao na dlanu. Brzo sam sklonio stoku u Ban-dolu i zastao da sačekam porodicu. Odjednom, negdje daleko začula se eksplozija.

---

⁷⁰ VsSR -Vojska samoprolašene Srpske Republike.

Ispaljena granata s Podcjelova eksplodirala je ispod Vrane. Uplašio sam se. Ubrzo je stigla i moja porodica. A ja sam ispričao gdje je pala granata. Otac je tada rekao da požurimo do obližnje vojne zemunice na Ban-dolu, kako bi nas tamo ostavio dok granatiranja ne prestanu, i da se kasnije prebacimo do familije u Banovići-Selu. Otac se morao vratiti na liniju. Dalje smo se kretali prema Jaslama iznad Agića Ban-dola, ponovo se čula detonacija. Opet iz daljine, negdje s Podcjelova. Noge su mi se tresle od straha, imao sam čudan osjećaj. Odjednom se začulo lepršanje granate. Babo je povikao: „Lezite!“ Granata je eksplodirala tri metra od mjesta gdje smo se našli, iznad puta. Budio sam se kao iz sna. Brat Nihad i ja bili smo prekriveni zemljom. Babo je govorio: „Jeste li živi?“ Stresao sam zemlju s glave, na brata i mene pao je stup trešnje. Pogledao sam brata, on je plakao. Mama je pitala jesmo li živi? Kao u filmovima, pojavilo se sanitetsko vozilo. Počeli su nas dizati sa zemlje. Mama je krvarila. Tada sam primijetio da iz podlaktice moje mame teče krv. Starješine koje su došle do Ban-dola tim vozilom ubacili su naše roditelje u vozilo. Meni su savjetovali da se brinem o mlađem bratu. Bio sam uplašen i zbunjen. Brat i ja otrčali smo do zemunice. U zemunici je bio neki vojnik. Saznavši šta se dogodilo, nestao je na trenutak. Nedugo zatim vratio se s našim stvarima koje su ostale na putu, gdje je pala granata. Ni danas ne znam ko je bio taj vojnik.

Među stvarima bila je i jakna koju je ponio moj babo. Džep u gornjem dijelu jakne bio je poderan, a naš veker razbijen gelerom granate. Zatim se počela puniti zemunica, a nama je bilo sve teže i teže. Ljudi su nam dodatno otežavali situaciju. Jedan starac, kojem ne želim spomenuti ime, rekao je: „Djeco, pogide vam mati!“ Brat i ja počeli smo plakati. Nastala je svađa. Žene koje su pristigle u zemunicu započele su svađu sa starcem. I on se ubrzo izgubio. Granate su padale, a moj brat i ja, zbijeni jedan uz drugoga, čuvali smo zauzeto mjesto u zemunici. Obližnjim putem prolazile su kolone vozila. Nikada u svome životu nisam vidio više vojnika. Raznorazne misli prolazile su mojom glavom. Razmišljao sam da li ću više ikada vidjeti svoju mamu. U rodnom Crnjevu odjekivale su žestoke detonacije. Oko podne pred zemunicom se pojavio babo. A brat i ja skočili

smo mu u zagrljaj. Pitali smo gdje je mama. Drhtavim glasom rekao nam je da je ostala u tuzlanskoj bolnici i da je teško ranjena. Dolaskom oca situacija za nas dvojicu se promijenila. Nedugo zatim babo je primijetio gelerom poderani džep lovačke jakne koju je nosio. Drhtavim rukama držao je večer koji mu je spasio život.

Boraveći u zemunici, tog za moju porodicu paklenog dana 11. juna 1993. godine, u jednom trenutku osjetili smo zatišje, borbe su se na trenutak zaustavile. U zraku se osjetio neprijatan miris baruta. Iz zemunice smo vidjeli i našu stoku kako se kreće obližnjim putem. Mi smo tada nabrzinu donijeli odluku da se pokrenemo do sigurnije teritorije. Moj babo tada je bio u velikom problemu. Znajući da je mama ranjena, pokušavao je prebaciti dva dječaka, nešto hrane i stoku do svoje sestre u Čubrić. Tog dana polako smo započeli izvlačenje iz zone gdje su se vodile žestoke borbe, za naše rodno mjesto. Krećući se prema Čistoj njivi naišli smo na dugačku kolonu vojnika. Vojnik, koji je bio na čelu, upitao nas je kuda smo krenuli. Babo je razgovarao s njim, a ja sam prisluškiavao, pretvorio sam se u uho ne bih li iz babe izvukao kakvu dodatnu informaciju o mami. Imao sam osjećaj da nam je uljepšao priču da bi nas umirio. Vojnik s kojim je babo razgovarao tada je rekao da ne idemo putem niz Vranu. Ujedno, dobili smo i informacije da se put Vrana – Banovići-Selo neprestano granatira sa srpskih položaja s Vijenca. To nam je otežalo izvlačenje iz zone borbenih dejstava. Naš babo, boreći se za nas dvojicu, bio je spreman dati svoj život. Babo je tom vojniku rekao tada da poznaje drugi put i da nemamo namjeru niz Vranu. Pomislio sam tada da je babo vojnika vješto obmanuo i da ćemo nastaviti naše izvlačenje putem niz Vranu, prema Banovići-Selu. Kada smo stigli na Čistu njivu, babo je rekao: „Sada idemo putem preko Kunine.“ Do tada nisam čuo za to izletišće poviš Bakovića. Tada sam shvatio da Babo dobro poznaje te staze. Krećući se šumskim putem stigli smo do neke vode. Stoka je bila žedna. Babo je sjeo na zemlju, a i mi s njim. Bacio je jaknu i rekao: „Odmorite malo i vi, djeco.“ Roveći po ruksacima, shvatio je da mi tog dana nismo ni jeli ni pili. Izvadio je hranu i rekao: „Djeco, uzmite hranu i jedite bar malo.“ Mi ni tada nismo mogli jesti. Prestrašeni, nismo imali potrebu za hranom. Ubrzo smo zaspali.

Kada smo se probudili, gorjela je vatra, a babo i stado bilo su i dalje pored izvora. U Crnjevu su još odjekivale detonacije. Babo nam je tada rekao da nas dvojicu mora ostaviti kod rodbine, a on se mora vratiti na smjenu koju je imao toga dana. Nas dvojica smo mu govorila da nas ne ostavlja same kod rodbine, a on nam je odgovorio: „Ako bi svi bježali, stići će nas i u Banovićima.“ Isprepadani i iscrpljeni stigli smo do babine sestre u Čubriću. Negdje iza pola noći izašao sam vani, nisam mogao spavati. Moji pogledi bili su usmjereni u Vranu. Molio sam se uzvišenom Bogu da borbe prestanu i da se ponovo mogu vratiti u svoje Crnjevo. U mojim mislima bili je moja porodica, moja teško ranjena mama, moj babo i moj brat Nihad. Po povratku u kuću, primijetio sam kako moji rođaci uživaju gledajući film preko videokasete.

I meni su govorili da im se pridružim. Naravno, nismo se razumjeli. To što je njima bilo zanimljivo, meni se strašno gadilo. Gledali su neki ratni film. Moj boravak kod gostoprимljivih rođaka se nastavio i narednih dana. Briga o bratu i našoj stoci me dodatno umarala. Nisam imao nikakvih informacija o roditeljima. Kod tetke je radio telefon, a ja sam znao napamet broj telefona komande u Banovićima. Babo je imao svoga jarana u toj komandi, kojeg sam tada malo poznao, čak tada mu nisam znao ni prezime. Bio je visok, krupan čovjek, lijepog izgleda, koga su dodatno krasili brkovi. Skupa su sarađivali na organizovanju i dovođenju pomoći iz Banovića. Nazvao sam komandu, predstavio se, meni se tada javila neka ženska osoba, pitala me kako mi može pomoći. Rekao sam da želim razgovarati s Rifetom Dugijem. Nedugo zatim nazvao me je kapetan Dugi i pitao kako mi može pomoći. A ja sam tražio da nam vrati babu. Čovjek se nasmijao i rekao: „Razumijem, gospodine.“ S obzirom na to da je Armija vratila izgubljene položaje, babin jaran Dugi naredio je da nama dvojici dovezu našega babu. Nedugo poslije obavljenog razgovora, vojni džip je dovezao babu. A ja sam to doživio kao svoj uspjeh. Nakon sedam dana, borbe na vozućkom ratištu su utihnule. Zavladao je zatišje. Nihad i ja smo molili svoga babu da nas vrati u Crnjevo. Babo se protivio našim zahtjevima. Poznajući karakter našeg oca, koji je bio spreman za nas dvojicu i život dati, mi smo bili uporni u svom zahtjevu. Na kraju je

popustio i odobrio nam odlazak u Crnjevo. Dolazak na našu bašču za nas je bio kao ponovno rođenje. Babo je otišao na smjenu, a mi smo ostali kod naše kuće. Naša radost brzo se ugasila. Dan je bio izuzetno lijep, nakon dugih i teških borbi vojska je odmarala svoje naoružanje. Preljep i miran dan pokvario je ispaljeni metak s Raščevića. Taj metak pogodio je mog brata Nihada. Pogledavši u brata, primijetio sam da njegova žuta majica u tom trenutku mijenja boju. A on je počeo da plače. Bio sam smiren i polako poderao njegovu majicu. Vidjevši ranu na lijevoj strani ispod pazuha, dodatno sam se uznemirio. Previo sam brata i sakrio u kuću moga amidžića Šemse. Otrčao sam na Razole, do kuće Osmana Agića u kojoj je bila smještena vojna jedinica. Pred Osmanovom kućom sjedile su neke bolničarke. Vidjevši da trčim pitale su me šta se dogodilo. Sav zbunjen, u suzama sam ispričao šta se dogodilo. Uzeli su sanitetsko vozilo i uputili se prema našim kućama. Kada sam stigao do kuće, brata nije bilo, odvezen je vojnim sanitetom u Banoviće. Moja drama se nastavila. Pogledao sam u nebo i zamolio Allaha da mi pomogne. Moje strine su plakale i molile me da ostanem kod njih. Nisam se mogao pomiriti s činjenicom šta mi se događa tih dana. Pješke sam se uputio u Banoviće. Stigavši u Banoviće, odmah sam svratio do ratne bolnice. Na portirnici je sjedio vojnik, pitao me je gdje sam krenuo. Sav isprepadan, rekao sam da tražim brata. Vojnik nije razumio o čemu se radi pa je povicio ton na mene. Ostao sam uplakan na ivičnjaku. Na moju sreću, naišla je neka žena u bijelom mantilu, pitao sam je za brata, a ona je čučnula ispred mene i pažljivo me slušala. Nakon što je shvatila o čemu se radi, uvela me je u hodnik ratne bolnice, gdje su bili kreveti. Na jednom krevetu ugledao sam babu kako sjedi pored moga brata Nihada. Bili su to teški dani. Neko ih doživljava kao pobjedu, neko kao poraz. A ja sam to doživio kao uništeno djetinjstvo.

11. juni 1993.

KLIZIŠTA

16. maj 2014.

Presudan dan za Crnjevo bio je 16. maj 2014. godine. U ranim jutarnjim satima, na imanju Edhema Čebića dogodilo se do tada neviđeno klizište koje je pred sobom u potpunosti smrvilo štalu na Vrbi u njegovom vlasništvu. Nasreću, iz pune štale spašeni su bikovi gazde Edhema. Nakon što je odradio jutarnje aktivnosti oko stoke, Edho je otišao na kahvu u svoju staru kuću iznad Vrela.

Dok je ispijao prvi fildžan kahve, na vratima njegove kuće pojavio se uspaničeni komšija Hamza. Kako bi obavijestile Edhu o klizištu i nestanku njegove štale, uspaničene komšije skupa su krenule da vide šta se dogodilo. Po dolasku na imanje, Edhem i Hamza ostali su iznenađeni kada su vidjeli stoku kako se šeta po Edhemovom imanju. Štale u tom momentu više nije bilo, klizište ju je u potpunosti progutalo. Prizori su bili zapanjujući. Veliko klizište tada je zaprijetilo kompletnom Gornjem Crnjevu, a u opasnosti su bili stambeni objekti. Klizišta manjih gabarita bilo je svuda. Mnoge putne komunikacije bile su blokirane. Mještani su imali razlog za strah.

Ranija iskustva s klizištem mještani su imali 2003. godine, kada je u potpunosti porušena porodična kuća Mehe Ručića. Ovo klizište u Edhemovoj Vrbi promijenilo je razmišljanja stanovništva Crnjeva. Nakon toga su se počeli masovno iseljavati iz sela. Iskoristivši donacije, mnogi su tako završili u Vozući. Tako je počelo nestajanje našeg sela.

Klizište u Crnjevu

STARE KUĆE

Agića kuća

U Crnjevu se još čuvaju stari objekti, kuće starije gradnje. Najočuvanija stara kuća u kojoj se povremeno živi je Agića kuća. Smještena je u Donjem Crnjevu, u neposrednoj blizini Mušića korita. Građena je 1964. godine, a te godine je i useljena. Kuća ima prizemlje koje služi kao ostava, bolje rečeno podrum. Sprat čine dvije veće prostorije, od kojih je jedna služila kao kuhinja i dnevni boravak. Spavaća soba još ima očuvan stari banjak i zemljanu peć. Iz hodnika se, prelijepim starim merdevinama, penje na čardak. Čardak je ujedno i potkrovlje. Sačuvani su stari predmeti i kompletan namještaj iz vremena gradnje, kao i slika vladara iz doba kada je kuća sagrađena, slika Josipa Broza Tita. Prelijepa okućnica upotpunjava njen vanjski izgled. Dvorište je ograđeno starom ogradom, prošećem pletenim u žicu. Objekti u bašči su očuvani domaćinski. Od objekata u okućnici su: štala, hambar, pušnica, vanjski wc koji su u domaćini nazivali hala i drvarnica. Svi objekti su drvene konstrukcije. Porodica još njeguje i održava ovaj stari objekat.

Agića kuća: Stara zemljana peć u Agića kući

Kuća Salke Ćebića

Ova kuća prelijepog izgleda smještena je u donjem dijelu Gornjeg Crnjeva, lokalitet Kruškova njiva. Kuća je građena 1972. godine. Majstorskim iskustvima stečenim dugogodišnjim radom na građevini, Mustafa Mostarlić prizemlje ove kuće ozidao je prirodnim kamenom, što daje posebnu simboliku. Sprat ima drvenu konstrukciju. Na zalasku dugogodišnje karijere drvenu konstrukciju sagradio je Ramiz Čamdžić Bjelan sa svojim pomoćnikom Rasimom Čamdžićem. Zahvaljujući iskusnim izvođačima radova na ovom objektu, kuća i danas ima svoj blistavi sjaj. U njoj se još živi, a nedavno je detaljno sanirana. Detaljna sanacija uvrstila ju je među najljepše kuće u okolini, a sa sigurnošću možemo tvrditi da će i buduće generacije uživati u ovom predivnom objektu.

Napuštene stare kuće

Preljepo izgrađeni stambeni objekti u našem selu, iako napušteni, još prkose svojom ljepotom. Trenutno se vrši rekonstrukcija stare kuće Ramiza Lisičića, od koje očekujemo da zablista punim sjajem. Bara je prepoznatljiva po očuvanim starim objektima. Kuće koje su bile u vlasništvu Šabana, Ćamila, Đulaferi, Ramiza i Latifa Demirovića, i dalje predstavljaju gradnju iz prošlog stoljeća. U Gornjem Crnjevu još postoje napušteni objekti čiji su vlasnici bili Ramiz Čamdžić Bjelan, Fadil, Memiš, Mujčo, Mujaga i Edhem Ćebić. Zanimljiva je činjenica da se očuvani spomenuti objekti nalaze u neposrednoj blizini izvorišta Vrelo.

Merajka, srce Donjeg Crnjeva, ukrašena je dvjema Bajrakića kućama, s prelijepim okućnicama. Kuća Osme Lisičića i danas je nastanjena. U njoj, iako je starije gradnje, postoje svi ugođaji za normalan život čovjeka. U istoj bašči nalazi se i Hamagina kuća, svojevremeno najjačeg gazde u selu. Njen vanjski izgled pokazuje da je bila kuća pravog domaćina.

ZIME U CRNJEVU

Teško je naći u selu nekoga ko voli zimu. Crnjevo je planinsko selo na uzvišenju od 600 metara nadmorske visine. Svaki spomen zime vrati me u djetinjstvo i pješačenje po snijegu. Odrastanjem u Crnjevu, svaki dječak je znao skijati. Skije su se izrađivale od jasena i divlje trešnje. Ručno tesane i grubo obrađene počesto su se mazale lojem, kako bismo bili brži od ostale djece. Koristile su se još i sličure, saone, pa i „bučvare“. Djeci je bilo zanimljivo voziti se po snijegu. U doba mog odrastanja mnogo smo vremena provodili vani. Televizora je bilo malo, a u to vrijeme bi se mogla pratiti samo Televizija Sarajevo. Program se emitovao na dva kanala, a mi u selu smo mogli pratiti samo jedan. Starije generacije su pješačile u školu preko Gromača za Brezja (Banovići-Selo), dok su djeca iz Bare išla većinom u Vozuću. Kolone prolaznika pješačile su prtinom preko Bandola, bila su to teška vremena. Moja generacija je išla u Vozuću u školu. Zime osamdesetih godina bile su posebno teške, često nismo mogli ići u školu. Sjećam se, roditelji bi nam pravili prtinu do stanice. Snijeg se slabo čisto, pa i autobus često zimi ne bi saobraćao. Mi, djeca, u tom slučaju znali smo organizovano protestovati i vratiti se kući. Ado i Amir Ibragića nikada nisu s nama, ostalom djecom, učestvovali u tim organiziranim bojkotima protiv pješačenja do škole po dubokom snijegu. Po dolasku u školu uvijek su bili vraćeni, ali oni su uvijek odlazili. Prema nama iz Crnjeva nastavnici su imali razumijevanja. Često bi padavine počele oko podne, i tada je đacima bilo najteže. U grupama smo pješačili od škole do kuće. Obuća teško da bi izdržala jednu zimu, zbog pješačenja. Odjeća se čuvala tako da su je mlađi uvijek dobivali od starije braće i sestara. Knjige su se mogle koristiti od starijih generacija. Vikendi i školski raspusti provodili su se na otvorenom. Skijanje i sankanje bili su glavni zimski sportovi, tako da je selo imalo više staza za sankanje i skijanje. Djeca iz Gornjeg Crnjeva

(Halilovića) često su koristila put sa sela do Bare. A mi iz Donjeg Crnjeva visili bismo na Merajci. Sjećam se, kod Ibrahima Agića iz grada bi dolazio njegov unuk, zvali smo ga Ibrica. Volio je skokove sankama i skijama. Bio je hrabar, a mi, manja djeca, stali bismo kraj prtine i navijali. Uvijek sam bio dobar promatrač, ali nisam imao hrabrosti da učestvujem u ekstremnim skokovima. U moje vrijeme glavni junak svih dešavanja bio je Dževo, tada su ga zvali Kure. Dževad Lisičić Kure je bio izuzetno nestašno dijete, tako da smo svi iz sela svoje nestašluke znali njemu pripisivati. Najbolje skije uvijek je imao Fude, Fuad Lisičić, Zule Ibragića. Fude je rastao bez oca. Otac je njega i starijeg brata ostavio kada su bili mali. Nikada Fude nije nama davao pardona ni u čemu, sam bi se usudio napraviti skije, najbolje u selu. Fude je prednjačio u zimskim sportovima naših generacija. Svoje zimske raspuste znali smo i uz loptu provoditi. Merajka je bila centar okupljanja u Donjem Crnjevu. U Gornjem Crnjevu je selo bilo zborna mjesto. Na Merajci smo znali zabosti dva štapa u snijeg i po čitav dan lopte igrati. Ekipa bi se sastojala od tri ili četiri igrača, a igralo se na ispadanje i ko prije dadne gol.

Čišćenje snijega u selu

Mnogo puta sam gledao čišćenje snijega konjima. Konjima bi se zakačio drveni plug koji bi vukli i tako čistili snijeg. U posljednje vrijeme te poslove mještani bi odrađivali traktorima. Ujutro bih odmah izlazio da razgrčem snijeg lopatom. Posebne teškoće u Crnjevu zima bi zadavala starijim i iznemoglim osobama. Teško je bilo prebaciti bolesnu osobu iz Crnjeva do najbliže medicinske pomoći. Jedan od razloga iseljavanja iz Crnjeva je i zimska odsječenost od ostatka svijeta. Vožnja autobusom u zimskim danima bila je ekstremna. Kada sam išao u školu, autobus su vozili Rado i Jasenko. Jasenko je bio bolji vozač. A autobus, kada bi saobraćao u zimskom periodu, išao bi do Gajića, do Hasibove kuće. Mi, djeca, znali smo zamoliti Jasenka da izađe na stanicu, a on bi često produžio i u selo. Zimi

bi u selu često nestajalo struje. Malo nevjeme prouzrokovalo bi kvar na slaboj elektromreži. Naša sreća bila je što smo imali svog električara Nehru iz Bare, koji je i po noći i nevremenu znao otklanjati kvar na elektromreži.

ZEMLJORADNJA

Crnjevo nije imalo neke posebne uslove za poljoprivredu. Brdsko-planinsko selo nije povoljno za neke veće poljoprivredne zahvate, niti je imalo dovoljno resursa za potrebe lokalnog stanovništva. Glavni problem bila je divljač, koja je često znala uništiti godišnji urod, pa su mještani morali noću zajedno s psima čuvati svoje usjeve. Pšenica se sijala u ratnom periodu. Svaka kuća bi imala zasijanu pšenicu, dok se zob rjeđe sijala. Zob su pretežno sijali oni koji su imali konje. Žito bi u našem selu nekada sijala svaka porodica. Proha bi bila specijalitet, a ujedno i zdrava ishrana. Po pričama starijih ljudi, nekada se sjetva vršila u Krčevini, gdje je bila dobra ledina. Sada je Krčevina potpuno zarašla. Zanimljive informacije sam saznao, da je Suljo Ručić imao zasijanu parcelu u Krčevini, koja je od Suljine kuće bila je udaljena oko 2 kilometra. Vjerovatno puno manje prostora je bilo pod šumom nego sada. Najveći poljoprivrednik u Crnjevu bio je Muhamed Lisičić Hamaga. Imao je vlastitu mehanizaciju, kojom je radio u svim okolnim selima. U posljednje vrijeme zapažene poljoprivredne površine imali su Hajran, Zijad, Fadil, Osmo Lisičić te Edhem Ćebić.

Oglavak devedesetih godina. Lisičić Rifet i Čamdžić Džemal.

STOČARSTVO

Stočarstvo na našim prostorima nije imalo povoljne uslove za razvoj iz dva razloga:

1. Nameti, porezi, koji su ljude opterećivali za širenje stočarstva na ovim prostorima, tako da se nije uspjelo razviti.
2. Šumske površine za ispašu stalno su se smanjivale.

Nametanje poreza od države, pošumljavanje čiste površine, ljude je na ovim prostorima dovodio u situaciju da stoku drže uglavnom za vlastite potrebe. Krava je bila kao „sastavni dio porodice“ budući da je svako domaćinstvo posjedovalo barem jednu. Osamdesetih godina, u vrijeme pošumljavanja Tatašnice, našim se mještanima stvorio novi problem. Cijela Tatašnica je bila zasađena mladim sadnicama, tako da je uvedena zabrana puštanja stoke na ispašu. Stoka se u tom periodu držala uglavnom u ograđenim pašnjacima. U vremenima nagle industrijalizacije i ekonomska isplativost držanja stoke se smanjivala. Vučne životinje, najčešće bikovi i konji, koristile su se za pomoć pri obradi zemlje, prijevoz roba, poljoprivrednog materijala i drugih potreština, a zaprega je bila osnovni oblik transporta. Ovčarstvo nije doživjelo neki veći razvoj, uglavnom su se ovce uzgajale u manjem broju za vlastite potrebe stanovništva. Uzgoju koza ljudi na ovim našim prostorima pridavali su malu pažnju, tek poneko je imao manji broj koza. Iz ličnih iskustava znam da je koza zahtjevnija i vrlo pokretna, čista i pedantna životinja. Moj brat Nihad i ja smo u svom vlasništvu prelazili trocifrenu brojku grla koza. Taj je broj za prostore našeg sela preveliki.

U novije vrijeme u Crnjevu aktivnim ovčarstvom bavila se porodica Osmana Ibragića, dok trenutno Hajran Lisičić i Selvir Ručić posjeduju veći broj ovaca. Ova dva privrednika ujedno se bave i uzgojem krupne stoke, krava i bikova. Najpoznatiji proizvođači bikova u Crnjevu su otac i sin

Edhem i Rasim Ćebić. Vrba je ujedno i najsređeniji ranč u selu. Manji poznati stočari oduvijek su bili Bajrakići, braća Osmo i Hamaga Lisičić. Osmo je čitavog svog života imao ovce i krave.

Veći broj ovaca imao je i Pašaga Ćamdžić. Pašaga se kao penzioner bavio isključivo ovčarstvom i uzgajao isključivo vlašićku pramenku. S nešto manjim brojem grla, poznati po uzgoju stoke bili su i Brišanovići, koji su imali i najpovoljnije uslove za stočarstvo. Stoka je korištena i za druge potrebe. Jednim dijelom i zbog vune. Vuna se koristila za izradu odjevnih predmeta i posteljine, čarapa, džempera, dušeka i jorgana. U posljednje vrijeme vuna se baca i ne iskorištava se, samim tim smanjuje se ekonomska isplativost držanja ovaca. Selo je imalo i ljude koji su vodili računa o zdravlju stoke. Dobri poznavaoци veterine bili su: Šemso Lisičić, Hamza Lisičić, Šaban Demirović, Fehim Ćebić, Zulfer Ćamdžić, Pašaga Ćamdžić, Mujčo Ćebić i Edhem Ćebić.

Fotografiju ustupio Emir Mušić

CRNJEVO, 2012.

*Koze u vlasništvu Redže Čamdžića
Fotografisano u Boriku*

Fotografisano na Gujinom kamenu

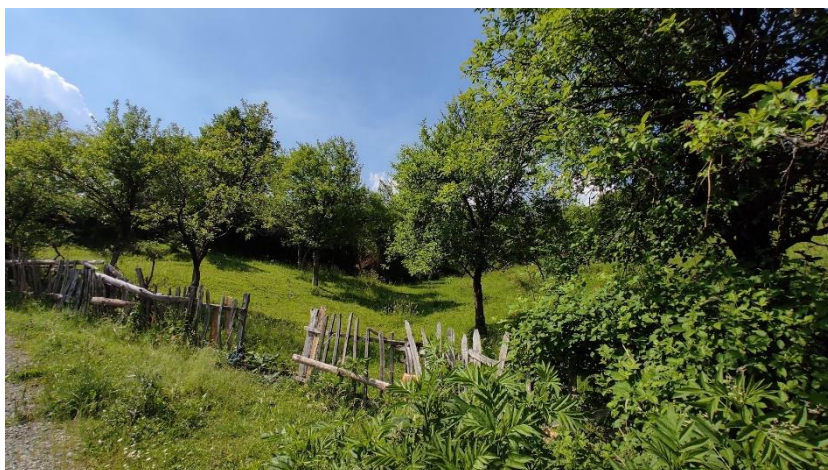
VOĆARSTVO

Voćarstvo je bitna grana privrede. Voće u ekonomiji seoskog stanovništva igra važnu ulogu, naročito u brdskim područjima kakvo je Crnjevo, gdje se nedostatak žitarica dobrim dijelom nadoknađuje proizvodnjom i preradom voća. Voćnjaci se nalaze oko sela, ali ima ih i podalje, oko naselja. Dovoljno je da se u proljeće pogleda od džamije, kada voćke procvjetaju, i odmah se uoči bogatstvo sela raznim vrstama voća. Naši ljudi su voće iskorištavali uglavnom za prehranu. Najpoznatiji proizvodi od voća su: pekmez, rakija i sirće. Pekmez se dobijao iz voća tradicionalnim metodama. Da bi se voće preradilo u pekmez, prethodno bi se uz pomoć drvene naprave - stupe tuklo i cijedenjem koma u sok pretvaralo u širu. Naprava za cijedenje zvala se žečka. Zatim bi se procesom kuhanja (upjecanja) šira pretvarala u pekmez. Pekmez se koristio u ishrani, a u nekim slučajevima i kao lijek. Od divljih jabuka i krušaka proizvodilo se sirće. Obično se koristilo za liječenje ljudi, skidanje povišene tjelesne temperature. Za dugotrajnije čuvanje voća mještani su sušili voće. Objekte za sušenje voća nazivali su pušnice. U Crnjevu i danas ima sačuvanih pušnica. Prema dostupnim podacima, u funkciji su pušnice u domaćinstvima Šabana Demirovića, Sakiba Kantića (Brajkić) i porodice Agić. Pušnica Ibrahima Agića, iako stara, uspješno odolijeva zubu vremena i ukrašava njihovo dvorište i naše selo.

Crnjevo je poznato i po proizvodnji šljive. Nekada su u velikim količinama, kamionima odvozili šljivu iz Crnjeva. Prema mišljenju starijih ljudi u selu, šljive su svake godine rađale dok je voz „Ćiro“ saobraćao kroz Vožuću. Para iz voza imala je utjecaj na mrazeve u Krivajskoj kotlini. Drugi razlog slabijeg uroda šljive mogao bi biti i veliki industrijski razvoj i utjecaj velikih fabrika u tuzlanskoj regiji. U novije vrijeme najpoznatiji proizvod iz Crnjeva je „Crnjevska rosa“, rakija proizvođača Šefika Mostarlića. Eka je

ujedno i najveći voćar svih vremena u našem Crnjevu. Velike površine bogate voćnjacima imaju i Nijaz Demirović Kićo i Mešići.

Šefik Mostarlić ima hektar zemljišta zasađen šljivom i orahom. Šefik Mostarlić Eka ima u svom posjedu izgrađeni objekat, savremeniji, za potrebe voćnjaka na vlastitom imanju u Jasiku. Mađarica šljiva na ovim prostorima pokazala se kao najotpornija. Nekada su naši voćnjaci bili zasađeni tada tom jedinom sortom šljive mađaricom.

Šljivik u Brdu

STARA GRADNJA OBJEKATA U CRNJEVU

Našem Crnjevu okolna brda definiraju oblik. Borik je kapa koja štiti selo od raznih vremenskih nepogoda. Ne postoje planovi sela koji proizlaze iz racionalnog razmišljanja, sva gradnja je stvar improvizacije, ad hoc ideja i povremenih potreba. Ovdje ne postoji jasna osovina ni apsolutna simetrija. U selu svaki objekat iskazuje potrebu za ličnim zadovoljavanjem ljudi. Prvi stambeni objekti su građeni od materijala koji se nalazi unutar i okolo sela. Kamen i drvo su ujedno i najveće bogatstvo sela. Kuće koje se pamte u Crnjevu, gotovo su uvijek bile građene tako da su temelji bili od kamena, na koje su se postavljale drvene poveznice, najčešće od hrastovog drveta. Prvi sprat je imao drvenu strukturu, kombinacija šepere i gline. Krovovi kuća su većinom bili od drveta, prekriveni tarabom, a kasnije od crijepa. Stare kuće sastojale su se od nekoliko elemenata, obično od ograđene okućnice, gdje je ograda obilježavala granicu između komšijskih dvorišta i javnog društvenog prostora. Sekundarna svrha ograda bila je ograničavanje kretanja životinja, koje su se kod nas uvijek slobodno kretale.

Izgradnjom vodovoda u selu svaka kuća je imala česmu ispred kuće, kao osnovni dio higijene, prije ulaska u kuću. U unutrašnjosti kuće nalazio se banjak, u kojem se održava lična higijena. U prizemlju ranije građenih objekata bila su ognjišta na kojima se ložila vatra. Kasnije, ukidanjem ognjišta koje je služilo za kuhanje i pečenje hrane, a ujedno i jedinog izvora toplote u kući, u kućama su građene zemljane peći. Često su pored kuća bile sagrađene hudžere. To su bili manji objekti uz kuću, koji su služili kao kuhinja i trpezarija, gdje se porodica za vrijeme obroka okupljala oko sinije. Sinija je služila kao trpezarijski sto. Poznati majstori tih objekata građenih u našem selu su bili pretežno Čamdžići. Kuće novije

gradnje zidane su klasičnim načinom gradnje. Sadašnji stambeni objekti u selu mogu zadovoljiti sve potrebe ljudi.

Stara Ćebića kuća iznad Vrela

Stara kuća Omera Lisičića

Kuća Ćamila Demirovića

Kuća Ramiza Demirovića

ZAJEDNIČKI JELAH

U podnožju Donjeg Crnjeva, s Merajke povezana makadamskom stazom, u potkovici privatnih posjeda smještena je parcela k. č. 1010, u narodu poznata kao Zajednički Jelah. Okružen je livadama koje su u privatnom posjedu: Sjeline, Daništine, Vina, Runjavica, Podvoda, Suhata. Najjužnijom svojom tačkom graniči s Palučcima. Ne zna se tačno kada je parcela pripala zajednici i u koje se tačno sve svrhe koristila. Uz parcelu zvanu Zajednički Jelah veže šumska površina k. č. 1024. - 4. klase 8864 kvadratnih metara. Zv. „Oglavak“, upisana u p. l. 177. ko. Osječani kao (Društvena svojina - DRSV) Mjesna zajednica Vozuća sa dijelom 1/1.⁷¹ Mada se u narodu koristio naziv Gaj. Na osnovu meni dostupnih informacija, spomenuti posjedi u prošlosti korišteni su za potrebe sela. Parcela u Jelahu je strme površine, okrenuta prema jugu, kroz njenu desnu stranu protječe potocić koji izvire iznad Merajke, u narodu poznati izvor Klapića korito. Poznato je da su se u prošlosti čobani skupljali sa svojom stokom u Jelahu po povratku s ispaše. Na sredini parcele nalazi se dosta kamena, vjerovatno odstranjenog iz očišćenih privatnih posjeda. Sam naziv parcele govori o funkcionisanju zajednice u našoj prošlosti. Pretpostavlja se da su naši preci spomenutu šumsku površinu koristili za potrebe zajednice. Inače, spomenuta parcela je omeđena privatnim posjedima.

---

⁷¹ Službeni glasnik općine Zavidovići, broj:01-05-4307/8. Akti Općinskog vijeća.

HADŽINICA

Na ulazu u selo iz pravca Ban-dola, po dolasku na prvo raskršće puteva na samom početku sela, a ispod lijevog kraka puta koji vodi preko Merajke, nalazi se jedna mala kuća. Prije ove koja postoji sada, bila je isto mala kuća drvene konstrukcije poznata kao Hadžinice kuća. Tu se nekada, u vrijeme Drugog svjetskog rata, iz Cjetovina naselila porodica Ibrahima Demirovića zvanog Hadžija. Nakon Ibrahimove smrti, Fatima je ostala živjeti na toj lokaciji sa svojom i Hadžijinom djecom iz prvog braka. Mala kuća, izgrađena u strani parcele u Smrekama, bila je moj prvi komšiluk. S odrastanjem su djeca odlazila svako svojim putem, a omalena je starica ostala sa svojom najmlađom kćeri da živi u toj kući. Najmlađa kćer se zove Naila, a svi je zovu Ilka. Ostaje žal da ne postoji fotografija tog malog lijepog objekta sagrađenog vještom rukom meni nepoznatog neimara. Iako strmog položaja, parcela je bila uvijek uređena. Kuća je bila smještena ispod puta, u hladu kruške koju tada nazivaše petrovnjača. Ona nije bila samo objekat, tu se napajala i ljudska duša. Okućnica je u proljeće bila išarana raznim vrstama lijepog cvijeća, a dolaskom u njenu blizinu mogao se osjetiti i njegov miris. Posebnu pažnju meni, malenom dječaku, tada su privlačila vještom rukom naslagana drva - ogranci. Moja komšinica, koju tada zvaše Hadžinica, na svojim malim leđima donosila je svakodnevno te suhe grane iz obližnje šume. Hadžinica je, po mom ličnom sudu, zaslužno nosila takvo ime. Inače, tako se nazivaju supruge muškaraca koji su obavili hadž ili one žene koje su obavile svetu dužnost. Ni moja prva komšinica ni njen muž nisu obavili hadž, ali su svojim životom dokazali da je postajao razlog da ih tako zovu. Iako skromne fizičke građe, u surovim uslovima u kojima je provodila svoj život, ta žena nije živjela od harama niti je drugome nanosila kakvu nepravdu. Ona je žena koja je u svim vremenskim uslovima na svojim plećima svakodnevno donosila vodu s Gujinog kamena, a kada nije bilo snijega, i svoj veš bi prala na izvoru Gujinog kamena. Bila je vrlo pedantna. Znam da je bila nepismena, nije znala

brojeve, ni na sat, ali je čak i vrijeme računala po sunčevom kretanju. Ipak, postojalo je nešto što je mene dojmilo još u djetinjstvu, a to je njena vjera. Bila je iskreni vjernik. Znam da je postila svaki mjesec ramazan. Posebnost kod ove žene je bila u tome što je nisi mogao ničim iznenaditi, niti čuti od nje da se nečega zaželjela. Uvijek je bila skromna. Fatima je imala i poseban odnos prema ishrani. Nikada nije htjela pojesti ni previše masno, a ni slatko. Nekada mi se činilo da je za količinu hrane koju bi unijela u svoj organizam postojala tačna mjera. Mesu nije pridavala nikakav značaj, kao da je bila vegetarijanac. Nikada nije koristila lijekove niti upoznala medicinsko osoblje. Nije znala ni kada je tačno rođena, a umrla je u devetoj deceniji života.

Fatima Hadžinica Demirović

CRNJEVČANI U SLOVENIJI

Teška ekonomska situacija u Bosni i Hercegovini, nedostatak radnih mjesta, natjerali su mnoge Crnjevčane da krenu trbuhom za kruhom. Trenutno najviše ljudi iz Crnjeva živi i radi u Sloveniji. Slovenija je vapila za radnom snagom, a mi, u Bosni, za radnim mjestima. Tako je i veliki broj Crnjevčana svoja utočišta pronašao u ovoj evropskoj zemlji. Odlazak u Sloveniju za mnoge je bio jedino rješenje, tako da danas mještana Crnjeva ima širom Slovenije. Neki od gradova Slovenije u kojima se nalaze Crnjevčani su:

1. Ljubljana: Nezir (Ramo) Čamdžić s porodicom (sinovi Nevres i Mirnes);
2. Tolmin: Emir Ćebić s porodicom (sin Dženan); Semir Čamdžić s porodicom (sin Emrah); Sulejman Lisičić s porodicom (sin Mufid);
3. Ptuj: Hasib Lisičić s porodicom (sin Belmin), Nihad Čamdžić s porodicom (sinovi Maid i Elmin), Nijaz Ćebić s porodicom, Eldin Ćebić i Asmir Demirović;
4. Maribor: Fuad Čamdžić s porodicom (sin Vedad), Nihad Ćebić s porodicom (sin Enis), Edis Ručić s porodicom (sin Edvin), Elvis Ručić s porodicom (kćerka Emina), Enes Ručić, Senad Lisičić;
5. Ilirska Bistrica: Nijaz (Zulfera) Ćebić s porodicom;
6. Trbovlje: Suad Čamdžić (sin Adin).
7. Merima Mostarlić (udata), s porodicom, Adela Mostarlić (udata), s porodicom.

Neki od navedenih već imaju državljanstvo Republike Slovenije, a skoro svi imaju stalni boravak. Svi iz Crnjeva u Sloveniju su došli zbog posla. Teško je predvidjeti našu budućnost u Sloveniji, ali je sigurno da će mnogi iz Crnjeva ostati da šire naše potomstvo diljem Slovenije.

LJUBAV

Nema većeg grijeha nego ostaviti nekoga ko vjeruje u tebe, ko gleda u tebe, tebe iščekuje i tebi se nada, govorio je često moj babo služeći moju mamu četiri godine prikovanu za postelju. Nakon teškog ranjavanja, zdravlje moje mame iz dana u dan se pogoršavalo. Tako je postepeno ostala i bez noge u koju nije bila ranjena te je nakon amputacije postala nepokretna. Bila joj je potrebna tuđa njega. Mi, djeca, razgovarali smo kako da se organizujemo da služimo svojoj majci. Dok smo razgovarali, babo je šutio. Na kraju je rekao: „Djeco, ja ću paziti svoju Zulu.“ Napravio je sebi svakodnevni raspored, ujutro ju je presvlačio, brisao i hranio, a onda bi skupa pili kahvu i dugo razgovarali. Babo je bio načitan čovjek, uvijek je imao smisla za govor. Počesto su razgovarali o svojoj prošlosti, o svojim lijepim trenucima iz zajedničkog života. I tako, zajedno su imali svoj jutarnji ritual dok se ne bi pojavio neko iz komšiluka. Bilo je tu jako finih i osjećajnih ljudi u našem okruženju. Hasta se mora obilaziti, kako moje komšije imaju naviku da kažu, nerijetko su znali i ponuditi pomoć. Zdravlje moga oca bilo je izuzetno dobro, tako da je mogao služiti moju majku. Pamtim njihove šale, često su spominjali poluvrijeme. Ja nisam odmah shvatio o čemu pričaju. Babo je u svojoj mladosti bio baraba, živ čovjek, a mama nije pokazivala puno ljubomore, jednostavno je to doživljavala kao da tako mora biti. Često je govorila: „Mlad je, neka se provede.“ Vrijeme je pokazalo da je stav moje mame prema mome babi bio ispravan. Tako, kada je mama ranjena, rekla je babi: „Sada je moje poluvrijeme.“ Tako je i bilo. Zasluge iz mladosti, slobodu koju je imao babo, nagradio je hizmetom u starosti. Svoju ljubav prema mojoj majci nagrađivao je neizmjernom pažnjom. Tako je često evocirao uspomene na minula vremena. Znao je reći: „Bio sam nestašan u mladosti, sada se imam čega sjećati.“ Mama mu je bila redovna podrška u svemu. Počesto su razgovarali o nama, djeci i unucima, Maid i Elmin su bili neprestano uz njih dvoje, i svojim dječijim nestašlucima unosili veselje u našu kuću. Babo je

pokušavao svoje manjkavosti iz oblasti kulinarstva nadomjestiti šalama, često je znao pripremiti ručak za njih dvoje, u odsustvu bratove žene. Kućne poslove brzo je savladao, a redovno je primao našu mnogobrojnu familiju i naš crnjevski komšiluk. Komšiluk se divio higijeni u našoj kući, naravno, znali su da je mama u stanju potrebe za tuđom pomoći, ali naša je kuća odisala urednošću. Moja mama je bila uredna žena, redovno dotjerana.

Jedne prilike u zeničkoj bolnici pohvalio ju je i doktor: „U svojoj karijeri nisam sreo urednijeg pacijenta.“ Naravno da je u vidu imao maminu nesposobnost i želju za higijenom. Mama je kod kuće imala savršenu njegu. Sretan sam što sam dijete dvoje ljudi koji su se voljeli i iz te ljubavi rodili nas, svoje četvero djece. Moji roditelji su nas odgajali u vrlo skromnim uslovima za život, u trošnoj maloj kući. U kućici u kojoj je pored neimaštine vladala ljubav, a osmijeh bio nezaobilazni detalj našega življenja, moji roditelji su uspješni pronaći put na koji su željeli da odvedu svoje četvero djece. Možda je sve moralo tako biti. Možda sam morao sam proći trnovitim putem kako bi ga imao ko zabilježiti. I zato napisah ovaj trag, za neka buduća vremena i neke nove ljude koji će da dođu na ovaj svijet.

KAHVENISANJE

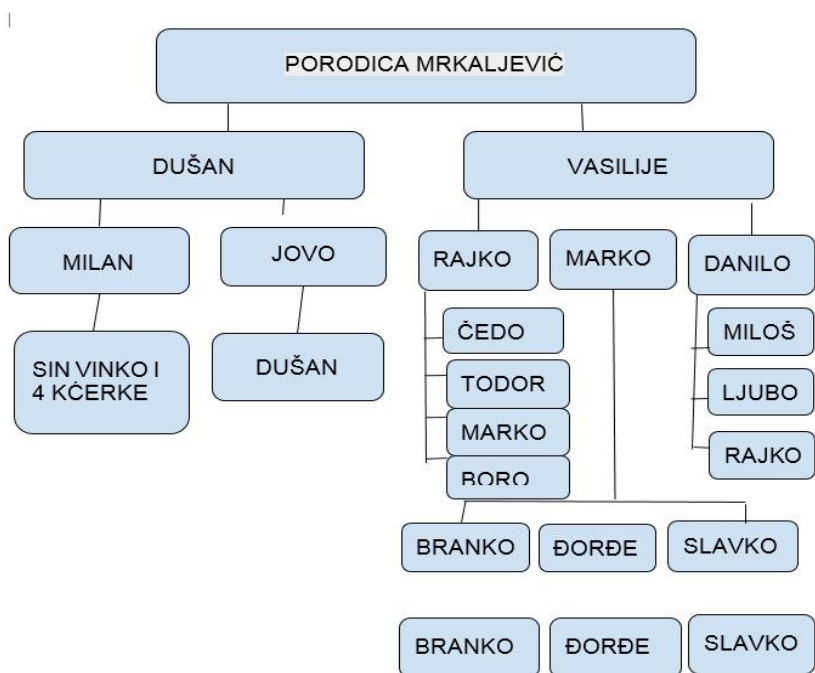
Kahvenisanje je poseban ritual. Kahva je bila povod za druženje komšija, u zimskom periodu pila se više puta na dan. Svaki gost koji bi došao u kuću, bio bi ugošćen ovim prijatnim napitkom. Komšinice su se redovno družile uz kahvu. Domaćice su se, poslije jutarnjih aktivnosti, obično dovikivale iz avlije u avliju. Nisu postojali telefoni, pa se na selu onako slobodnim glasom pozivalo na kafu. Tako da su i nepozvani mogli čuti gdje se kahveniše. Kahva se kuhala u posebnim bokalima, mada se u narodu koristio termin „ispeći kahvu“. Nakon prethodnog detaljnog pregleda, nasula bi se u napravu od tankog metala šiš te se u šišu pržila, a miris kahve osjetio bi cijeli komšiluk. Za kuhanje kahve koristilo se posebno posuđe. Ispijanje kahve iz fildžana imalo je posebnu draž. Hvatanjem prstima mogla se osjetiti temperatura keramičkog fildžana. Za kahvu su se koristili izrazi: dočekuša, razgovoruša, maksuzija. Napredovanjem tehnologije nestajali su polako ti običaji druženja uz kahvu, koji su značajno povezivali ljude našeg sela.

JASIKOVAC

Jasikovac, brdo pored Brezove ravni, strana okrenuta prema sjeveru, imao je i svoje stanovnike. Najvjerojatnije u vrijeme turskog vakta svoje prve stanovnike dobilo je ovo uzvišenje okruženo Tatašnicom, sa svoje jugoistočne strane omeđeno Brezovom ravni, s pogledom na svoj prvi komšiluk Crnjevo. Jasikovac nije bio obrastao gustim šipražjem, a okolna Tatašnica tada je imala drugačiji oblik. Nije bila isječena, tako da je taj prostor bio izvanredan za stočarstvo i pružao za to vrijeme sve uslove za život čovjeka. Na osnovu dobivenih informacija, jednim dijelom od starijih mještana Crnjeva, drugim dijelom od prijatelja i potomaka Mrkaljevića koji su živjeli na Jasikovcu, stvorio sam sliku i trudio se da ostane zapisana. Mještani Donjeg Crnjeva u svom govoru nazivaju jednu parcelu na Jasikovcu Jovin do. Prema saznanjima od mještana Crnjeva, parcela se zove po Jovi Pejiću, ocu Manje Pejića. Postojala su trojica braće Mrkaljevića koja su živjela u Kalajišima. Jedan od trojice braće ostao je da živi u Kalajišima, a dvojica su se doselila na Jasikovac. Razgovarao sam sa starijim ljudima u Crnjevu i nikada nisam doznao da je bilo nekih problema između stanovnika Jasikovca i Crnjeva. Generacije su međusobno besprijekorno sarađivale te su djeca Jasikovca svoja prva znanja stjecala u školi u Crnjevu. Sjećam se druženja moje strine Nire s jednom ženom iz Ražišta. Bile su dobre prijateljice. Tako je i amidža moga oca Sejfo Čamdžić imao prijatelje na Jasikovcu. Sejfin mezar se nalazi pored druma od Vareške glavice prema Crnjevu, na lokaciji Hurinog brijega, odmah pored puta kojim su konjskim karavanima prolazili mještani iz Jasikovca (kasnije Ražišta). Prolazeći pored Sejfinog mezara, prolaznici iz Jasikovca - Ražišta bi se zaustavili i prosuli flašu rakije u znak zahvalnosti svom prijatelju, odnosno amidži moga oca. Ražišta su područje u podnožju Jasikovca gdje se nalaze prelijepe parcele ravničarskog karaktera, omeđene slivovima rječica Crnještice i Tatašnice.

U tom su predjelu mještani Jasikovca s vremenom počeli graditi prve objekte. Prvi objekti bili su vodenice. Crnještica je u tom dijelu imala dovoljno snage za pokretanje vodenica. Tako su uz vodenice započele i prve šeperuše da daju novi oblik tom ravničarskom dijelu u podnožju Jasikovca. Zbog povoljnijih uslova za život na prostoru Ražišta, Jasikovac je ponovo ostao bez svojih stanovnika, koji su naselili prostor Ražišta gdje se Tatašnica ulijeva u Crnješticu. Život mještana pravoslavne vjeroispovijesti na tom tlu ugasio se u maju 1992. godine, na samom početku rata. Zbog straha od mogućih sukoba, mještani ovog malog naselja su izbjegli u Vozuću. Važno je napomenuti da su mještani Jasikovca bili familije Mrkaljević porijeklom iz Kalajiša. I dan-danas postoje groblje i križevi kao nadgrobni spomenici na Jasikovcu.

MANOJLO PEJIĆ MANJO

Manjlo (Jovan) Pejić
20.12.1918 - 1.8.1991.

Svako mjesto ima svoga junaka iz prošlosti. Tako i naš rodni kraj ima svoga junaka. Odavno se u Crnjevu kao takav spominje komšija Manjo koji je živeo u zaseoku Vildani. Manjo je rođen 20. decembra 1918. godine u Pejićima (kod Vozuće). Njegov otac Jovan i majka Sava s bebom Manjлом i sestrom Anicom doselili su se u Vildane (lokacija Poredak) po završetku Prvog svjetskog rata. Na vlastitom imanju iznad Crnještice, porodica Pejić je započela novi život. Mukotrpno obrađujući zemlju,

zajedno sa svojim komšijama muslimanima dijelili su i dobro i zlo. Bili su to prvi pravoslavci na desnoj obali Crnještice u XIX vijeku. Tako se porodica Pejić brzo uklopila u okolinu i suživot sa svojim komšijama muslimanima, sagradili su manju kuću i pokrili je korom drveta. Bila je to vrlo čestita i vrijedna porodica koja se lahko uklopila u novo okruženje. Ubrzo je došao i Drugi svjetski rat, a Pejići su bili u nevolji. Pred najezdom ustaških jedinica, napustili su svoje ognjište. Jovan Pejić se uspio izvući iz vojne obaveze, dok je njegov sin Manojlo bio mobilisan u jedinicu čiji je vrhovni komandant bio Draža Mihajlović. Kao temperamentan mladić, vrlo razvijen i autoritativan, bio je raspoređen na mjesto starješine neke od jedinica „Dražinih četnika“, a ta jedinica privremeno se smjestila u blizini sela Crnjevo.

Za tu jedinicu, pod komandom Manojla Pejića, mještani sela su znali, ali ih oni nisu dirali. Manjeg formata naoružana odmetnuta jedinica iz Vozuće kretala se prema Crnjevu i započela s pljačkom i progonom stanovništva. U selu je nastao jauk nekog i uplašenog naroda. Saznavši za to, na konju je u selo stigao Manjo. Kada je na Razolima ugledao sakupljene komšije kako ih razbojnici Draže Mihajlovića pripremaju za masakr, Manjo je počeo da viče. Pored uplašanih komšija crnjevskih muslimana, uplašeni su bili i vojnici Draže Mihajlovića. Nastao je muk, zvuk insekta se mogao čuti, svi su šutjeli. Uplašeni mještani Crnjeva, ugledavši svoga komšiju Manju, odmah su se osjećali sigurnije. Postrojene vojnike „Dražinih četnika“ goloruki Manjo je šamarao, tako da su se maltretirane komšije divile tim prizorima. Gromada od čovjeka bio je, strah i trepet u našem kraju. Naoružanim vojnicima je naredio da vrate opljačkanu imovinu i izvine se mještanima Crnjeva. Tim činom Manjo je postao heroj za svoje komšije muslimane.

Po završetku Drugog svjetskog rata Pejići su se vratili na svoje razoreno ognjište i na svom imanju zatekli izbjeglicu iz okoline Šekovića - Vejza Sprečakovića, koji je obrađivao zemlju Pejića. Uplašena skupina kopača iz Crnjeva, ugledavši Pejiće kako jašu konje, prestala je s obrađivanjem zemlje. Pejići su pitali za koga se izvode radovi, a uplašeni Veiz je rekao da

je on uzorao zemlju Pejića. Gazde imanja u Poretku su se brzo dogovorile s Vejzom, a uplašeni radnici nastavili su započeti posao. Nedugo zatim Pejići su se ponovo vratili na svoje ognjište i započeli novi život na svom imanju. Manjina sestra Anica udala se u Babice i tamo živjela. Sa svojom suprugom Radojkom Manjo je dobio trojicu sinova i tri kćeri. Manjini sinovi su se zvali: Ranko, Radivoje i Novica. Kćeri su se zvale: Milica, Anđa i Bosiljka. Kuću, koja je još uspravna i odolijeva zubu vremena, Manjo je sagradio 1975. godine. Porodica Pejić je tako sa svojim komšijama živjela u slozi. Manjina djeca su redovno sa svojim komšijama dolazila na mektepsku nastavu, tako kao pravoslavci i danas poznaju sure iz Kur'ana. Sinovi Ranko i Radivoje svoja prva znanja stekli su u školskim klupama škole u Crnjevu. Manojlo je imao svoje prijatelje muslimane u Crnjevu koji su ga poštovali i neprestano izražavali zahvalnost za spašene živote. Manjo je umro 1. augusta 1991. godine i sahranjen je na groblju u Vukovinama.⁷²

---

⁷² Svjedočenja starijih mještana Crnjeva i porodice Manojla Pejića.

MANJINA KUĆA

U staroj kući još ima poda
Zidovi pocrnjeli pa ima mraka
Okolo zaraslo niko ne hoda
U rano jutro obasja sunčeva zraka.

Kada bi Manjo svratio malo
U Vildane gdje je njegov dom
Kako ga nema vrijeme je stalo
A kuća doživi svoj teški lom.

Građena je pošteno sa mnogo muke
A sada maca spava na njenom podu
Na zidove žute tragove ostavile cuke
A krov kroz crijep svoj pušta vodu.

I ova kuća je imala dušu
I u njoj su lile dječije suze
Kako ga nema vrijeme je stalo
A crna zemlja Manju uze.

Fuad Čamdžić
13. januar 2022.

Manjina kuća u Vildanima

ZANIMLJIVOSTI

Pročitao sam mnogo knjiga lokalnih pisaca iz našeg okruženja. Pisali su o Zavidovićima, Vozući i Banovićima. Rodno su nam Crnjevo vrlo malo spominjali. Zanimljive tekstove o Vozući pročitao sam različitih autora. Crnjevo se u tim knjigama rijetko spominje. Kako napisati knjigu o devedesetim godinama prošlog vijeka, o dešavanjima u tom periodu, a zaobići ulogu Crnjeva i ljudi iz Crnjeva? Zašto se to dogodilo? Prosudite sami. Istina je da nas rijetko spominju i pisci iz srpskog i muslimanskog naroda. Istina je samo jedna, a ja sam veliki i neumorni borac za istinu. Zasmetale su mi činjenice da se piše o postojanju škola na našim prostorima, a da se škola u Crnjevu ne spomene, kao da nije nikada ni postojala. Zato ja u ovoj knjizi iznosim pisane tragove o postojanju škole u Crnjevu. Kada se spominju vjerski objekti, čak ni Islamska zajednica u Zavidovićima ne posjeduje pisani trag o postojanju mejtefa u Crnjevu, koji je imao ulogu i prve škole i doma za društvene potrebe. Kako pisati o postojanju kamenih kugli u opštini Zavidovići, a ne spomenuti kamenu kuglu u Osječanima? Kako pisati o Banovićima, a ne spomenuti Ban-do? I na kraju, kako pisati o Crnjevu, a ne pretražiti detaljno pisane tragove iz prošlosti? Siguran sam da mnogo toga neću ni ja sam uspjeti pronaći, a ni spomenuti. Na starim kartama postoji Crnjeva planina, postoji i Crnovo. Naziv Crnovo se koristio za brdo iznad Joha, koje u našem narodu nosi naziv Bandijera. Njive ispod Bandijere Crnjevčani su nazivali Banovičke njive. A za istu lokaciju naziv kod mještana Banovići-Sela je Petrove strane. Ispravno je i jedno i drugo. Naši stari su upotrebljavali naziv Banovičke, moguće kao i za Ban-do i Bandijera. Ti prostori zasigurno kriju našu veliku historiju. U neposrednoj blizini igrališta Johe, krećući se iz pravca Crnjeva, s lijeve strane puta prema igralištu nalaze se izvori pitke vode, a nose naziv Markovića voda. Sam naziv Markovića voda koristi se od davnina. Isto izvorište napaja jedan dio Donjeg Crnjeva pitkom vodom. Iznad spomenutog izvorišta u pravcu igrališta Johe nalazi se veća količina

ljudskom rukom naslaganog kamena, poprilično obraslog u trnje. Nemam podataka u koje svrhe je moglo biti korišteno to kamenje. Moglo je koristiti kao neka vojna utvrda s obzirom na to da se nalazi ispod Bandijere ili Crnova brda iznad Joha.⁷³

Ista situacija je i iznad izvorišta Vrelo, gdje se nalazi veća količina kamena poredanog rukama čovjeka.⁷⁴ Postoje priče da se prostor koji se nalazi iznad sela koristio za poljoprivredu. Od svog rođaka, rahmetli Safera, čuo sam da su nekada davno u Boriku, iznad Kešturića doline, Himzići imali 'vrtlove'. Pouzdano se zna da su Johe obrađivali Čamdžići, a kasnije i Karahodžići. Tako da sam i ja bliži tvrdnji da se prostor iznad sela, prije nego što je obrastao, koristio u poljoprivredne svrhe. Svi ovi nabrojani termini: Bandijera, Crnovo, Banovičke njive, Markovića voda, Ban-do su ujedno i tragovi naše davne prošlosti. Zanimljivosti o Crnjevu je mnogo. Uspio sam saznati još jednu zanimljivu i interesantnu činjenicu za buduće istraživače. U razgovoru sa svojim rođakom doznao sam da kamen na Gujinom kamenu nije samo obični kamen. Naime, istražujući detektorom metala, ovaj kamen na spomenutoj lokaciji daje signal na metal. Kompletna gornja i donja površina kamena daju signal na metal. Rođak navodi da je njegov detektor signal na kamen davao samo na spomenutoj lokaciji.⁷⁵ I prije mog rođaka, na ovoj lokaciji ljudi su pronalazili zanimljive oblike kamena koji su davali određeni sjaj. Zanimljiv podatak sam pronašao u starim kartama, da je brdo Homar nosilo naziv „Homerovo brdo“. Od starijih ljudi saznao sam da je brdo Stražba bilo golo te da je šezdesetih godina izvršeno pošumljavanje Stražbe.

Greblja, kako se nazivaju mezarja u Crnjevu, svojevremeno su se nalazila daleko od kuća. U vrijeme postojanja greblja put nije prolazio na ovakav način na koji u sadašnjici dijeli mezarja. Najstariji dio mezarja je

---

⁷³ Podatke potvrdio Hasan Lisičić.

⁷⁴ Podatak dobio od Remzije Čebića.

⁷⁵ Podatak dobio od Rifeta Čamdžića.

onaj u Hrastiću, gdje se danas kopaju Lisičići, Sprečakovići, Mostarlići i Demirovići (Hadžići). Nekada je to mezarje bilo i Čamdžića, koji su se prvi počeli sahranjivati na toj lokaciji. U jugozapadnom dijelu tog greblja ima dosta ukopanih Čamdžića. Kasnije su se Čamdžići preselili u Hurin Brijeg. Tačnije, Hava koja se preudala iz Čamdžića u Ručiče, poklonila je svoju parcelu za potrebe greblja. S vremenom su njeni sinovi Fadil i Memo prodali dio tog zemljišta Ručićima, Ademovićima i Pitićima, a u tom greblju pokopani su braća Omer i Sejfo Čamdžić. Čamdžići, kao starosjedoci, kupili su novu lokaciju u Oglavku sedamdesetih godina prošlog vijeka. Tako su treći put mijenjali lokaciju greblja. Iznad Čamdžića ima manje greblje ispod dalekovodnog stuba, gdje se kopaju Ibragini nasljednici, zvani Ibragići. Na lokaciji Bare postoji staro Brišanovića greblje. Brišanovići su se kopali i na lokaciji Gajića. Od mezarja u Crnjevu ima i odvojeno greblje Mušića u Njivama. Mušića greblje je u prošlosti bilo izvan sela, kako se selo širilo tako je greblje ostalo u centru sela.

Fotografija kamene kugle u Osječanima

RADNE AKCIJE

Skoro sve što oči jednog čovjeka mogu vidjeti u Crnjevu, djelo je njegovih stanovnika. Maćehinski odnos opštine prema udaljenim selima tjerao je mještane da sami finansiraju i odrađuju mnoge projekte svojim prilozima. Posebno izražene aktivnosti dobrovoljne radne akcije vodile su se u vrijeme socijalizma. Gotovo svakog vikenda ljudi su nešto radili. Sjećam se kada sam išao u školu, na putu Vozuća - Crnjevo kao putar je radio Zulfer Ćebić. Put u vrijeme njegovog održavanja je bio na zavidnom nivou. Samostalno, bez projektne dokumentacije, od 1973. do 1975. godine Crnjevčani su sagradili mjesne vodovode u selu. Ima ih nekoliko, a najveći su: Vrelo, Gujin kamen, Johe i Močila. Struja je u Crnjevo stigla 1964. godine. Glavni aktivista tog vremena, pa i vođa akcije dovođenja struje u Crnjevo, bio je Omer Lisičić Omeraš. Sanaciju elektromreže, koja je za vrijeme rata bila uništena, mještani su dobrovoljnim radnim akcijama uradili. Akciju je vodio električar Nehrudin Demirović Nehro. Odmah poslije rata, 1999. u selu se pokrenula akcija uvođenja telefona. Za nju su mještani iskopali sve kanale, a vodili su je Muharem Mostarlić i Osman Ručić. Izgradnju Mjesnog doma predvodio je Esed Lisičić, a unutrašnje radove Mirnes Ćebić. U toku pisanja knjige u selu se vodi projekt izgradnje spomen-obilježja poginulima u proteklom ratu. U poslijeratno vrijeme, mještani su izgradili mekteb i gasulhanu te ogradili sva mjesna mezarja kvalitetnom ogradom. Bez obzira na to što se mještani sele iz Crnjeva, oni aktivno učestvuju u izgradnji svih projekata u selu.

Omer i Osman, pokretački velikih akcija

IZVORI VODE

Bosna i Hercegovina je, s oko devet i po kubnih metara vode po stanovniku, zemlja s najvećim količinama pitke vode u regionu, sedma u Evropi, a po vodnim resursima, bogatija je od mnogih zemalja svijeta, uključujući Kinu, Francusku, Njemačku, Japan i SAD, podaci su Svjetske banke za 2012. godinu.⁷⁶

U prošlosti je prostor Crnjeva bio naseljen prvenstveno zbog bogatstva pitkom vodom. Vjerovatno će i u budućnosti Crnjevo imati svoje stanovnike baš iz ovih razloga. Svi mi koji smo otišli iz Crnjeva i živimo negdje drugo, svjedoci smo kvaliteta crnjevske vode. Sam položaj sela je nastao oko izvora pitke vode. Naši ljudi su u prošlosti uređivali izvorišta kako bi mogli jednostavnije da koriste vodu. Za uređenje izvora koristili su se prirodni materijali drvo i kamen. Gotovo da nije bilo izvora u selu a da nije imao drvenog „toču“, nekadašnji izraz za uređeno izvorište. Izvori u njivama su bili održavani. Ljudi su ranije mnogo više pažnje i poštovanja poklanjali uređenju hair-česmi. Tako je na putu s Ban-dola prema selu bilo više uređenih izvora. Pored puta, poznate hair-vode mijenjale su s vremenom svoje sahibije. Zapamtio sam da su neke od njih uređivali: Redžo Ćebić zvani Redžica, Osmo Lisičić, Musto Mostarlić, Omer Lisičić i braća Kešturići. Na Ban-dolu postoji više dobrih izvora vode. U podnožju Agića Ban-dola, u Čamdžića Ban-dolu postoje dobri izvori pitke vode, kao i u neposrednoj blizini u Grahovištu. Metaljica je puna manjih izvora, kao i Johe. Oko samog igrališta Johe ima nekoliko dobrih izvora vode koji su iskorišteni za mjesne vodovode. Najpoznatija voda sa Joha je Markovića voda. Zašto i od kada je taj naziv za vodu, ne zna se tačno. Selo se napaja i dijelom vodom iz Močila. U Rejonu Barakovih njiva postoji više bunara, pouzdano znam da u Pirištu ima izvorište koje je uredio Zaim Mostarlić. Jedan od najpoznatijih izvora je Gujin kamen. Gujin kamen su oduvijek

---

⁷⁶ Klix.ba.

uređivali Čamdžići. Gornji stari izvor s Gujinog kamena odveden je za Osječane 2011. godine, dok je donji izvor za potrebe prolaznika i mjesnog stanovništva uredio Redžo Čamdžić. To je jedan od boljih izvora vode u okolini. Drugi poznati izvor je Klapića korito, koji se dugo vremena koristio za piće. Priča se da su se Mušići prvi doselili oko tog izvora. U Halilovićima izvor Crnještice je Vrelo.

Vrelo je možda i najveći izvor vode. Oko Halilovića ima još dobrih izvora. Pored Vrela, poznata je i Zmajevica. Inače, izvor Zmajevice pripada slivu Trešnjeve, dok svi drugi spomenuti izvori pripadaju slivu Crnještice.

Vrelo

4

Gujin kamen

Hlom

Gujin kamen 1980. Izvor trenutno napaja vodom susjedne Osječane.

TIŠINA

Tišina. Ako si krenuo putem za Crnjevo iz pravca Vozuće, zastani pored džamije, odmori oči svoje. Ako si rođen tu, onda najdraži pogled je to. Pogledaj zelenu borovinu kako ukrašava naše selo. Polahko uživaj u pogledu. Kada barem malo svoju dušu napuniš, onda polahko kreni i uživaj. Lagano pružaj svoj korak po našoj zemlji svetoj. Možda tako putujući od džamije do Hadžinice kuće i sretnoš nekog domaćina koji je ostao na rodnoj grudi. Lahko ćeš prepoznati objekt u kojem se živi. Okućnice su još besprijekorno uređene. I dalje postoje kuće iz kojih se može vidjeti dim kako vije iz odžaka. Nisu sve napuštene. Neke služe kao vikend-objekti, a neke da bi prolaznik uživao u njihovoj ljepoti. Tako u Bari vladaju muk i tišina, tek poneki cvrkut ptica poremeti tišinu. Stari dobro izgrađeni stambeni objekti svjedoče o životu Brišanovića na tim prostorima. Malobrojni stanovnici Bare nisu u stanju napraviti buku u toku jakih kiša, kako bi bili glasnjiji od buke koju Crnještica pravi dok žuri svojim tokom prema Smajlovićima. Gajić je još naseljen, doduše starijim čuvarima ognjišta. Uredno uređene okućnice obavještavaju prolaznika da tu još žive ljudi. Uzbrdica uz Gajić pruža nam zanimljiv pogled na neobično riješen problem mimoilaženja u saobraćaju. Ujedno svjedoči o načinu rješavanja saobraćajnih problema naših mještana. I kada dođeš do Mešića Vignja, zaustavi se na proširenom raskršću koje okružuju Mešići i Ručići. Desno je put koji sve manje služi svojoj svrsi. Nekada je bio Pitića put, a i mi iz Donjeg Crnjeva koristili smo se njime da bismo preko Grmova pješačkom stazom skratili put do svojih domova. A kada malo na stanici autobusnoj odmoriš noge svoje, polako kreni malo više, do raskrsnice zvane Selo. Raskrsnica je okružena kućama Čamdžića, Čebića i Kantića. To je mjesto gdje se okupljalo mjesno stanovništvo Halilovića. Omladina je odrasla na Selu. Nekada se na toj raskrsnici obavljao niz aktivnosti. Na toj raskrsnici se od rođenja do smrti vrijeme provodilo. Služila je za veselja,

tu su se održavala razna sijela: ljuštilje, komilje, jesenska kućanja s orasima, igra klikerima, gumu su djevojčice preskakale, žito dovezeno iz Banata bi se dijelilo tu, razni trgovci pazarivali su na Selu. Svi su putevi vodili na to mjesto. Lijevo uz sokak, poviš Mujčine kuće je najpoznatiji izvor pitke vode Vrelo. Od rođenja pa do smrti mještani Halilovića bili su vezani za Vrelo. Po rođenju beba bi se okupala vodom s Vrela, a na polasku na drugi svijet istom vodom bili bi okupani. Kada se spomene Vrelo u Donjem Crnjevu, ostaje žal na komšije iz Halilovića koje nisu nikada dozvolile svojim susjedima iz Donjeg Crnjeva da sebi dovedu vodu s Vrela. Tako je voda s Vrela stigla i do Slivića, ali ne do komšija iz Donjeg Crnjeva. Ako nastaviš putem prema Razolima, okružen napuštenim kućama, zastani, prolazniče, okreni se i uživaj u pogledima koji sežu i nekoliko kilometara u pravcu Olova.

Prelijepi pogledi na okolne planine Zvijezdu, Konjuh, Žedni vrh.

A kada stigneš na raskršće zvano Razoli, zastani, prolazniče, odmori se i pomoli Svevišnjem Gospodaru u prelijepom mektebu. Na tom mjestu je nekada bio i stari drveni mekteb gdje su se obrazovale mnogobrojne generacije Crnjeva. Svojevremeno je na tom mjestu bila smještena i Narodna škola u Crnjevu. Razoli su bili mjesto mnogobrojnih sastanaka u Crnjevu. Tu put vodi kroz Donje Crnjevo s dva kraka. Ako se uputiš ravno, prema mjesnom mezarju, stići ćeš na sljedeću raskrnicu puteva koja razdvaja mjesna mezarja u Crnjevu. Ujedno za sve nas Crnjevčane to je i posljednja raskrznica na dunjaluku. Lijevi krak puta vodi dalje kroz naselje Donje Crnjevo, a pravo za njive Bare. Ujedno je to i stari drum preko Vareške glavice. Put prema Merajci poprilično se proteže ravnim predjelima do Merajke, a trasiranje ovog puta radila je austrougarska vlast. Trasa ovog puta vodi do sljedećeg centra života u Crnjevu. Merajka je i raskršće puteva i centar svih zbivanja u prošlosti sela. Iznad raskršća je poznati izvor pitke vode Klapića korito, oko kojega su se nastanjivali naši preci. Nije to bilo obično korito. To je bio izvor života u Donjem Crnjevu. Pored toga izvora, u pravcu mekteba protezala se pješačka staza „Preko Njiva“. Donje Crnjevo smješteno je u podnožju kote Vis – „Crново“ 806 mnv., a povezano je putnom komunikacijom s Merajkom do Joha. Selo

ima i svoj gornji dio, poznatiji kao „Jebena greda“. Preko grede proteže se putna komunikacija građena početkom sedamdesetih godina. Na Merajci je proteklo moje djetinjstvo i mnogih drugih generacija, prije i poslije mene. Merajka je bila srce sela. Svi putevi vode Merajci. Tu se raslo, radilo, veselilo, živjelo i umiralo. Održani su mnogobrojni sastanci raznih vrsta. Naziv Merajka dobila je od njenih prvih stanovnika. Bilo je to najšire seosko prostranstvo u srcu sela koje je s vremenom bespravno uzurpirano. Mjesto svih dječijih igara bez obzira na godišnje doba. Svojevremeno je služila zajednici za obavljanje svih potrebnih zajedničkih aktivnosti u selu. Put s Merajke vodi prema Ban-dolu, kod Hadžinice kuće spaja se s putem koji vodi s Razola. A s Merajke postoji i putna komunikacija prema Prlini i okolnim livadama. Gujin kamen je u podnožju sela, gdje je najpoznatiji izvor pitke vode u neposrednoj blizini kamenih stijena većeg promjera. Za Gujin kamen vežu se prvi doseljenici u Crnjevo Čamdžići. A u posljednje vrijeme glavni izvor Gujinog kamena napaja susjedno selo Osječane. Selo su oduvijek nastanjivali dobri i pošteni ljudi, čestiti domaćini. A sada ga nastanjuju pretežno stariji ljudi. Pomalo nostalgičan, pokušavam, u skladu sa svojim mogućnostima, prenijeti u pisanoj formi doživljavanje svog rodnog mjesta. Vrijeme u kojem pišem ovu knjigu nije nimalo pozitivno u pogledu budućnosti sela. Dječiji plač ne čuje se više na ovim prostorima, a priroda ponovo obnavlja svoje grmlje na davno očišćenim livadama, gdje su generacije djece odrasle u prelijepom prirodnom ambijentu. Tišina rijetko bude prekinuta cvrkutom ptica ili rijetkim zvukom motorke preostalog seoskog drvosječe. I tako napuštena ognjišta ostaju da svjedoče o dobrim ljudima koji su živjeli i u srcima nosili Crnjevo naše.

ZDRAVLJE LJUDI

Crnjevčani su u svojoj prošlosti ostavili značajan trag u alternativnoj medicini. S koljena na koljeno uspjele su se sačuvati tradicionalne metode liječenja ljudi. Po tome smo poznati širom svijeta. Sačuvane stare metode liječenja primjenjuju se i danas. Okruženi prirodom, naši ljudi živjeli su dosta zdravim načinom života. Redovne fizičke aktivnosti bitno su utjecale na njihovo zdravlje. Naši preci živjeli su u bogatom prirodnom okruženju, a lijek su tražili u prirodi. Postoji izreka da je sramota kupiti čaj u filter-vrećicama kada ga imamo u izobilju. Tokom ljetnog perioda ljudi su skupljali plodove biljaka i čuvali za lijeka. Od divljih jabuka pravili su sirće i koristili ga za skidanje povišene tjelesne temperature. Često se, umjesto sirćeta, koristila i domaća šljivovica. Smola s borovog drveta koristila se kod uboja. Za liječenje ženskih bolesti koristila se macina trava.

Travom ranjenik uspješno se zaustavljalo krvarenje. Poznati lijek za mahmurluk je rasol. Osim sirćeta, korišteni su oblozi od kupusa, rakije i luka, a bokvica se koristila kod probavnih smetnji. Poznati Crnjevčani pomagali su i drugima u liječenju alternativnim metodama. Najpoznatija žena je *Hava Ćebić*. Za nanu Havu proćulo se širom svijeta putem interneta. Hava je ujedno i najbolji ambasador. Svojim jezikom pomagala je ljudima vadeći im trun iz oka. Za vađenje zuba u selu bili su nadareni Hamić i Ismet Ćebić. Lomove i uganuća uspješno je rješavala Mevla Ćebić. Zulfer Demirović bio je bolničar u selu. Uspješno je pružao prvu pomoć i davao injekcije. Salijevanje strave poznavala je Zula Lisičić. Mujčin je učenjem Kur'ana pomagao ljudima. Selo se oslanjalo na pomoć iz prirode i na ljude koji su naučeni, pa su s koljena na koljeno prenosili znanja o pružanju prve pomoći drugima.

Šumske jagode iz Crnjeva

IGRANKE

Druženje omladine na našim prostorima odvijalo se najčešće noću, u vrijeme kada ne bi mogli raditi. Roditelji su bili strogi prema ranijim generacijama. Nekada, u prošlosti, mladi su se uzimali tako što su roditelji tražili mladu za mladoženju, uglavnom se u to vrijeme volja mladih nije poštovala. Roditelji su međusobno donosili dogovore o formiranju novih bračnih zajednica, mada se generacije koje sam upamtio nisu uzimale na takav način. Škrti starci su za omladinsko okupljanje tražili način da iskoriste omladinu tako što bi organizovali takozvane „ljuštilje“ i „komilje“. Ljuštilje su se organizovale kada bi trebali oljuštiti žito, a komilje su komile žito i grah. Uglavnom nije bilo besplatnog okupljanja. Nekada su se te starije generacije znale zabavljati i uz svirku šargije. U kolu momak nije smio curu uhvatiti za ruku, nego su za tu priliku morali imati maramicu koju su držali u rukama. Fizički kontakt između cure i momka bio je zabranjen. Ašikovanje pod pendžerom bio je poseban ritual. Momak je za tu priliku morao znati tačno u kojoj sobi spava cura. Momak bi je pozvao bacanjem kamenčića u staklo, kako bi dao znak da je pod pendžerom. Nekad se u Crnjevu okupljalo i igranke su se pravile u zgradi bivšeg „Mehtefa“, kako su zvali naši stari objekt mekteba. Mnogo sam puta stare ljude slušao dok se prisjećaju svojih ašikluka na Razolima. U vrijeme komunizma započinje sistemski rad na druženju omladine i okupljanjima na takozvanim igrankama. Gotovo da nije postojalo veće selo a da nije imalo igranku. Igranke su bile kod naših susjeda na Brezovači, Banovići-Selu, Pribitkovićima, Seoni i mnogim drugim selima koje su obilazili momci iz Crnjeva. Najpoznatija igranka u našem okruženju bila je u Slivićima, u zgradi školskog objekta. Osamdesetih godina igranku u Slivićima držali su omladinci iz Slivića, ja znam neke: Munib, Kalaba, Krdže, Ismet, Fića i mnogi drugi. Poznajem mnoge koji su svoje bračne drugove upoznali na toj igranci.

Nakon proteklog rata, u novembru 1998, Refik Mostarlić, Suad Čamdžić, Nihad Ćebić Mrkin i ja ponovo smo organizovali igranku u školskom prostoru koji je bio namijenjen za društvene potrebe. Igranka je bila uspješna, omladina je dolazila sa svih strana i uživala uz orkestar „Balkan Ekspres“ iz sela Krivaja koji smo za tu priliku angažovali. Sjećam se dvojice braće iz tog orkestra koji su se zvali Besim i Bersim.

Moram istaći da je i u tom slučaju izostala pomoć Opštine našem tada omladinskom pokretu. Iako smo za tu priliku uspjeli izganjati i redovnu autobusnu liniju iz Vozuće, tadašnji direktor škole u Vozući Rasim Kapetanović ulagao je nadljudske napore da nam taj projekt sruši. Na kraju je u tome i uspio. Tako se okončala posljednja omladinska igranka u Slivčićima, u junu 1999. godine, a održavala se svake nedjelje.

Fotografija s igranke u Slivčićima 1999. godine

PJEŠAČKE STAZE

Pješačke staze u Crnjevu nekada su bile jedina putna komunikacije. Iz Crnjeva se tako putovalo u raznim pravcima, na sve četiri strane svijeta moglo se stići pješačkim stazama. Korištene su i za transport ljudi i robe konjima. Crnjevo je kroz svoju historiju uvijek bilo vezano za Banoviće. U tom pravcu su bile najutabanije pješačke staze. Pješačilo se iz Crnjeva preko Ban-dola, niz Gromače do Bušatlija i dalje do Brezija i Litve. Utabana staza bila je i niz Varešku glavicu. Bio je to trgovački put iz Puračića za Vareš. Zbog toga taj lokalitet i nosi naziv Vareška glavica. Ujedno je to bio i put za Smajloviće i Ribnicu. Prema predanjima starijih, put od mjesnog mezarja prema Hadžinice kući rađen je za vrijeme austrougarske vlasti.

Donedavno, staza preko Selišta nije bila zarasla, a povezivala je Donje Crnjevo i Sliviće. U Sliviće se moglo stići i putem preko Badžije. Staza preko Demirovače spajala je Crnjevo s Cvjetovima. Niz Trešnjevu se kretalo prema Pribitkovićima i dalje prema Seoni. Za Ramiće i Krehiće išlo se preko Joha. Jedan je krak pješačke staze, preko Banovićkih njiva/Petrovih strana, povezivao Rogulje s Crnjevom. Također, staze su vodile do svih vodenica (mlinova). Kod Redžine bašče bio je Čamdžića mlin, dok je u Palučcima bio Lisičića mlin. Na potoku Crnještice su bili mlinovi Brišanovića i Mušanovića mlin, a na potoku Trešnjove je bio Čebića mlin. Do svih vodenica uglavnom se kretalo uskim, dobro utabanim stazama.

ISPRAĆAJI U VOJSKU

Za vrijeme Titove Jugoslavije ispraćaj u vojsku je bio poseban događaj. Punoljetni muškarci, nakon što bi dobili ljekarsko uvjerenje o vojnoj sposobnosti, očekivali su poziv na služenje vojnog roka. Muškarac koji nije bio sposoban za služenje vojnog roka u Jugoslavenskoj vojsci, smatrao se često nesposobnim i za ženidbu. Posebni rituali u našem širem okruženju priređivali su se prilikom ispraćaja regruta u vojsku. Po dobivenom pozivu za služenje vojnog roka regrutu, započeli bi obilasci rodbine, prijatelja i komšija. U našem kraju za tu priliku budućem vojniku narod bi davao određenu svotu novca, kako bi ga ispratio na služenje jednogodišnjeg vojnog roka širom bivše Jugoslavije. Posebnu draž imala su ispraćajna sijela. U Crnjevu su se obično ispraćajna sijela u ljetnom periodu pravila na otvorenom prostoru. Za tu priliku osamdesetih godina najčešće bi se angažovale neke izvorne muzičke grupe. Veselili bi se uz muziku do rane zore. Sjećam se ispraćaja u vojsku na autobusnoj stanici u Crnjevu. Sakupilo bi se cijelo selo kako bi ispratilo regruta u vojsku. Obično bi se tom prilikom pjevala pjesma: *„Hej, drugovi, je l' vam žao, rastanak se primakao.“* Polazak s autobuske stanice u Crnjevu bio bi pod sirenom. Uplakana rodbina tako bi se vratila svakodnevnim obavezama, a omladina bi nastavila pratiti regruta do željezničke stanice u Zavidovićima. Tokom služenja jednogodišnjeg vojnog roka širom Jugoslavije, vojnici bi slali pisma svojoj porodici i prijateljima. Po povratku iz vojske, muškarci bi se obično vratili discipliniraniji i fizički mnogo spremniji.

KARAVLAŠKE KOLIBE

Sredinom prošlog vijeka na naše prostore privremeno se naselila manja skupina ljudi iz Vračevca. To su bili Karavlasli. Karavlasli su vodili porijeklo iz Rumunije i govorili su, pored našeg jezika, u međusobnoj komunikaciji i svoj maternji jezik, rumunski. Inače, bili su pravoslavne vjeroispovijesti. Na prostore Crnjeva svojim dolaskom naselili su se u Palučcima, u neposrednoj blizini spajanja dva potoka: Gujinog kamena i potoka ispod Krčevine. Taj prostor u govoru mještana i danas nosi naziv „Karavlaške kolibe“. Smještaj na tom lokalitetu ove tamnopute zanatlije pedesetih godina prošlog vijeka iskoristile su zbog veće količine drveta johe. Naseljavanjem na tom lokalitetu prvo su napravili kolibe za boravak i obradu drveta. Marljive zanatlije tog vremena remetile su tišinu u Palučcima svojim alatom, svakodnevno izrađujući drvene predmete kao što su: kašike, čanak, vreteno, prela, preslučak, dubak, bešike i ostale drvene predmete tog vremena. Mještani Crnjeva su sarađivali sa svojim prvim komšijama i međusobno trgovali. Često su naši stari znali spomenuti nekog Peru. Po mojoj pretpostavci, bio je vođa te skupine vrijednih zanatlija. Kada su iskoristili johovo drvo u Palučcima, Karavlasli su se prebacili na lokalitet Haluga iza Halilovića. Na tom području su proveli kraći period, zatim se vratili u svoj Vračevac.⁷⁷

---

⁷⁷ Priča zasnovana na istinitim pričama starijih mještana.

TATAŠNICA

Tatašnica je šumsko prostranstvo u podnožju Vrane, a svojim položajem pripada opštinama Banovići i Zavidovići. Nalazi se na nadmorskoj visini od 500 do 800 metara. U radovima Šumarskog fakulteta i Instituta za šumarstvo iz 1956. godine se navodi: „Tatašnica predio Crnjevo - Tatašnica rasprostranjenost šumskog bogatstva, i to:

Bijeli bor i bukva, djelomično crni bor i hrast, doznačuje se za eksploataciju s SW: bukvom na Kapetanovom brdu prema Banovićima.“

Prostranstvo koje se prostire na 53 ha 96a 27m² - 6 ha 73 a 73m²- 4 ha 52a 36m².⁷⁸ U katastru zaveden prostor kao k.č. 231/1. Omeđeno nekad naseljima Kapetanovog brda, Željove, Smajlovića, Jasikovca, i Crnjeva.

Središtem ovog šumskog prostranstva protječe istoimeni potok Tatašnica koji čine slivovi potoka Ban-dola i Sofa, a izvori se nalaze u podnožju Bandola i Viševca. Bogata šumska prostranstva šezdesetih godina prošlog vijeka počela su u potpunosti nestajati. Sječa je izvršena po odjelima, i trajala je oko 10 godina.

Tatašnicom je za vrijeme Jugoslavije gazdovalo Industrijsko preduzeće „Krivaja“ iz Zavidovića. Za potrebe tog preduzeća šuma u Tatašnici bila je u potpunosti isječena. Na jedan vrlo profesionalan način nakon sječe izvršeno je pošumljavanje ovog šumskog prostranstva. Početkom osamdesetih godina Tatašnica je bila mjesto obraslo šumskom jagodom. U to vrijeme iz svih okolnih mjesta organizovano su dolazile skupine berača jagoda. S lakoćom, u jednom satu moglo se brati po pet kilograma jagoda. U vrijeme sječe ovog šumskog prostora prosječne su brojne trase šumskih puteva i napravljeno je nekoliko propusta vode. Sada su ti prostori obrasli i podsjećaju na pustinje kojima nije moguć prolaz čak ni pješaku.

---

⁷⁸ Izvor informacija <https://data.occrp.org>

Tatašnica, kao naseljeno mjesto uz Predražiće, spominje se u najstarijim osmanskim defterima.⁷⁹ Prema informacijama do kojih sam došao, poznata naselja u okolini Tatašnice su bila: Stari Smajlovići, Kapetanovo Brdo i Jasikovac, dok su Crnjevo i Željova malo udaljeniji.

---

⁷⁹ Rijeka Krivaja kroz prošlost. ISBN 978-9958-649-257, Institut za historiju, COBIS BH-ID 23954503.

SOFA

U predjelu Tatašnice, a u podnožju Viševca, u neposrednoj blizini Kapetanovog Brda postoji izvor pitke vode koji nosi naziv Sofa. Izvor Sofa je pritoka potoka Tatašnica. U svojoj prošlosti je bio veoma poznat izvor vode, smješten u neposrednoj blizini drumu koji je spajao Vranu s Ribnicom. Riječ sofa označava prostor u kojem se klanja. Obično su se sofe gradile uz male džamije, ako nema mjesta u džamijama, klanjalo bi se u sofama. Tako je pored izvora u podnožju Viševca, a u blizini Kapetanovog Brda postojala drvena nadstrešnica koja je služila za molitvu. Tako su se putnici i trgovci, koji su se kretali iz pravca Banovići-Sela prema Ribnici i Varešu i obrnuto, odmarali pored ovog izvora pitke vode. Natkriveni drveni objekt putnicima je služio prvenstveno za molitvu. Musafiri i trgovci su zastajali i na tom izvoru da bi obavili svoju molitvu, odmorili sebe i svoje konje. Sada, vodom ovog izvora tek poneki lovac i zaljubljenik prirode ugasi žed.⁸⁰

---

⁸⁰ Informacije dobio od Ibrahima Salihovića iz Banovići-Sela. Priču potvrdio Redžo Čamdžić.

Izvor Sofa⁸¹

---

⁸¹ Fotografija je djelo Ibrahima Zorića zvanog Čuče.

STIHOVI

CRNJEŠTICA

Neki dan me upitaše
Da l' još teče voda
Crnještice lijepe naše,
Da l' je bistra kao prije?

Pa zar može Crnještica
K'o potočić da se suzi.
Zajecala Tatašnica
I ona se sva rastuži.

Zar bi mogla sestra njena
Crnještica da se suzi.
Kao sestra razdvojena
Tatašnica pomoć pruži.

Odgovor iz usta uze,
Zajedno obje rekle.
Dva potoka dvije suze
Iz Crnjeva su potekle.

Dok dunjaluk dane broji
I dok teku suze dvije,
Crnjevo će da postoji
Dok nas ima 'ko da pije.

PJESNIK

U tebi mladost provedoh cijelu,
Zato se sada ponosim time.
Ja često pišem o rodnom selu,
Iz srca Crnjevu poklanjam rime.

Svoje pjesme ostavljam selu,
A dušu svoju otvaram vama.
Često šaram hartiju bijelu
Dok tuđina dušu mi slama.

Ja često pišem o selu svome,
Od slova pravim riječi sreće.
Suza je često u oku mome,
Obrazom vrela niz lice slijeće.

PRAZNA ŠKOLA

Na brdašcu naša škola
Do koje se dolazilo pješke.
Hodajući s mukom na pola
Prisjećam se uspomene teške.

Za utjehu samom sebi
Kao dijete reć sam znao
Poklekao nikad ne bih,
Hodat pješke sam navikao.

Teško vrijeme na pomolu
Prašina se velika digla.
Da u našu lijepu školu
Prvačića tri su stigla.

Čini mi se malo đaka,
Al realnost to je prava.
Nema više ni pješaka
Putem raste sada trava.

HAVA ĆEBIĆ

Suzne oči lice vlaže,
Uplakane pomoć traže.
Trun im suze stalno tjera,
U Boga osta samo vjera.

Medicina kad zakaže
Ljudi spasa sebi traže,
A suze im lice vlaže
Pa kod Have muke blaže.

Ko u guje jezik oštar,
Pričao mi stari poštar,
Što iz oka trunje vadi
Onda kad nam bol dosadi.

Činila je djela fina,
Pomagala ljekarima.
Kad ne može medicina,
U Crnjevu Hava ima.

TATAŠNICA

Sjećam se dijete kad sam bio,
Stidljiv dječak s benom na licu.
Još uvijek nisam ja zaboravio,
Iza sela šumu, lijepu Tatašnicu.

U Tatašnici jagode se brale,
Sva crvena od jagoda bila,
Mase ljudi su je posjećivale,
Od jagoda sva se crvenila.

Uspomene nek se čuvaju,
Tatašnicu spominjemo sada.
Nek se mlađi s njima upoznaju,
Zaboraviti ne smijemo nikada.

SJEĆANJA

Često igre naše,
Granate su prekidale.
U sjećanju mom ostaše,
Iz Predraga su stizale.

Vojske selo puno bilo,
Tad smo bili glavna fora.
Nije se o sreći snilo,
Haber stizo s tranzistora.

I pekara u Crnjevu bila,
Mirisalo sve od hljeba,
Bili prava vojna sila,
Imali smo sve što treba.

TUŽNO SELO

Gdje smo nekad sretni bili,
Svuda žara sada vlada.
Svi smo svoje napustili,
Tužno nam je selo sada.

Nema komšije veseloga,
Djeca mu se preselila.
A u kuću komšije moga,
Sad se tuga uselila.

Ostruga se raširila,
Prkosi sad divljinom.
Iz budžaka izvirila,
Dok lutamo mi tuđinom.

Prvačića ovog ljeta
Naše selo imat neće.
Velika je za nas šteta
Naše selo izumrijeće.

RODNA GRUDA

Zaželjeh se sela rođenoga
I krenuh mu iz svijeta daleka.
Očekujem starog Babu svoga,
Ispred naše kuće da me čeka.

Osmijeh njegov ukrasi dvorište,
Kad ugleda drago dijete svoje.
Kada nogom kročim na ognjište,
Babi tada prava sreća to je.

Tišinu niko ne može da spasi,
Kad započnu naši razgovori.
Osmijeh tada naša lica krasi,
I kad Babo o prošlosti prozbori.

Sve nas manje, dijete moje,
U lijepom našem selu ima.
Svatko traži tračak sreće svoje,
Mladost ode gdje joj bolje štima.

TIŠINA

I kuće se naljutile na veliku grehotu,
Nisu mogle doživjeti veću sramotu.
Odžaci se iskrivili, bijeli dim ne vije,
Ništa ovdje više nije kao prije.

Sabahom odavno horoz se ne čuje,
Izlazak sunca da nam najavljuje,
Ne čuju se više đaci da prtinu gaze,
Nit se mogu zorom primijetiti staze.

I pjesma je ovdje utihnula davno,
Nestao je onaj što ga zvaše pjano.
A bili su, kažu, mnogo dobri ljudi,
Širili potomstvo zato ih ne kudi.

ZAVIČAJ

Ni iz daljine te nije gledati lahko,
Zašto si lijepo uvijek sam znao.
Sudbina htjede da bude tako,
A tebi sam sve svoje stihove dao.

U veoma teško došlo si stanje,
Nad tobom se neka nadvila tama.
U tebi ljudi svakim danom je manje,
Neka te tuga muči dušu ti slama

Svakim ti danom stihove pišem,
Ne tražim utjehu nit izvinjenja,
Svaki mi stih na tebe miriše,
Zato ti pišem poslije buđenja.

SELO SNIJEGOM OKIĆENO

Prelijepo selo cijelo,
Ni zimi se oštroj ne da.
Okićeno svo u bijelo,
Fantastično da izgleda.

Zelen Borik osijedio,
Navukao bijelu boju.
Gustu maglu prorijedio,
Da pokaže ljepotu svoju.

Iz odžaka rijetko koga,
Bijeli dim se pokazuje.
Što otkriva mnogo toga,
Da domaćin tu stanuje.

I prtina što kući vodi,
Otkriva nam položaje.
'ko se ovdje, ljudi, rodi,
Taj zna zima prava šta je.

Uspomene često mene
Na prtinu snježnu vrate.
Pa suza iz oka krene
Zbog dječice što se pate.

DŽEMATLIJE

Slika oku mi poznata,
Iz našega je džemata.
Iznad škole na obali,
Davno sliku uslikali.

Slika broja četiri reda
Mome oku mira ne da.
Pa osjećaj u meni budi
Gdje nestaše toliki ljudi.

Mnogo dobrih duša nema,
Tuga nam je to golema.
Reći godinu neću znati,
Datumi nam nepoznati.

Neko novo brojno stanje,
To je moje sad saznanje.
Slika stvori doimanje,
Dobrih ljudi sve je manje.

SUSRETI U KORONI

U zavičaj ja svoj krenuh,
Usput sretoh svoje komšije.
Pa osvježih uspomenu
Kao nekad davno prije.

Pošten čovjek sjediti ne umije,
Vrijedni ljudi uvijek puno rade.
Ne spominju mi pandemije,
Na gluposti se i ne vade.

Kad na kahvu mene skrenu,
Razmijenimo mi mišljenja.
Pandemiju mi i ne spomenu,
Al ne odustaju od svog poštenja.

Ti dok čitaš moj stihove,
Osmijeh tvoje lice krasi.
Prepuni smo pozitivne,
Prirodni nam to ukrasi.

HADŽINICA

Moja prva komšinica,
Skromna tiha i poštena.
Po nadimku Hadžinica,
Bila je to prava žena.

Sjećam je se kao dijete,
Komšinica moja mila.
Mnogi je se sada sjetе,
Mnogo dobrog zaslužila.

Sjećanja na ženu tihu,
Sad je probah oživjeti.
Proučih joj El-Fatihу,
Komšinice ja se sjetih.

KAPETAN DUGI

Sjećam se tih sada prošlih dana,
Kada pusta osta cijela naša Vrana.
A Crnjevo upozna Dugog kapetana.
Koji dođe da pomogne nama.

Crnjevčani svi isprepadani,
Zavapili dok pomoć traže,
Javili se brzo Banovićani odani,
Pomogoše uspostaviti straže.

Kad kapetan u Crnjevo stiže,
Tad mještani ne imaše straha,
Redžo odmah cijelo selo diže,
S kapetanom ostaše bez daha.

Odradio je poso Dugi savršeno,
Utvrдио dobro položaje naše.
Što do kraja časno i pošteno
Naši borci hrabro sačuvaše.

Kapetan Rifet Husić - Dugi

MERAKLIJE

Gdje se može odmoriti,
Ko u svome rodnom kraju.
I sa komšijom prozboriti,
Što Crnjevci običaj imaju.

Sjedi Rifi i Sajo s njime,
Kraj kamena razgovori krenu.
Komšije ponose se time,
I nastave s cigarom eglenu.

Uspomene iz djetinjstva svoga
Kroz eglenu oni razmijene.
Prepričaju oni mnogo toga,
Jedan drugog dobro cijene.

U prirodi Gujina kamena,
Ko turisti prirodu slikaju,
Naslonile barabe ramena,
Uživaju u rodnome kraju.

Rifet Čamdžić i Safet Karahodžić

MUJAGA LISIČIĆ

Danas je teško naći
Ovakvo stvorenje.
Ne može mu izmaći,
Iskrenost i poštenje.

Tuđe nikad nije htio,
Svi to dobro znamo.
Poštenje je zavolio,
I mi to osjećamo.

Nije mogao haram,
U ruke da mu uđe.
Znao je za sram,
Nije htio tuđe.

Ponosan sam ja na njega,
I svi koji ga znamo.
Mi u selu boljega,
Od Mujke nemamo.

Mujaga Lisičić -Mujko

HAJRO ĆEBIĆ

Hajro Ćebić reć se smije,
Čovjek što se rijetko rađa.
Nikad ni s kim ne umije
Kao drugi da se svađa.

Na djelu se to vidjelo,
U stvarnosti to pokaza,
Koliko voli svoje selo
A i srcem to dokaza.

Ta dobrota od insana,
Što putnike on prevozi,
Od Boga je odabrana,
Autobus da nam vozi.

Nikad glasa povisio nije,
Ni na ono malo dijete.
Zaboraviti se to ne smije,
Često ga se mnogi sjete.

CRNJEVU IZ TUĐINE

Što ti često ne dolazim,
Zato nemam opravdanja.
I Merajkom ne prolazim,
Bolna su mi to saznanja.

Gledam sliku i uživam,
U ljepoti rodnog sela.
Počesto sad ja i snivam,
Kako pijem vodu s Vrela.

Ovdje žive tuđi ljudi,
I ja živim među njima.
A moja se duša budi,
U Crnjevu u snovima.

Pišem mu svakog dana,
I dok živim, činit to ću.
Sad vam dajem obećanja,
Kroz Crnjevo svoje proću.

SIDRO

S ljudima se uvijek šali,
Vole ga svi Crnjevčani.
Ćebić Sidret, Sidro zvani,
Ljudi s njim su nasmijani.

Voli Sidro mnogo šalu,
Za njega je život šala.
Voli puno djecu malu,
Koja su mu osmijeh dala.

S osmijehom se uvijek druži,
Vole Sidru puno ljudi mladi,
Često on im osmijeh pruži.
Ne može im nikad da dosadi.

Nema Sidro nikad ružnih riječi,
Društvu popravi raspoloženje,
Pa nervozu često šalom liječi.
Veselo je uvijek s njim druženje.

EDHEM ĆEBIĆ

Kao momak još izgleda,
Starosti se Edho ne da.
Još se Vrbom hitro šeta,
Osamdeset sedam ljeta,

Njega zdravlje dobro služi,
Na zdravlje se on ne tuži.
Još uzgaja on svoj bikove,
To se zdravlje pravo zove.

Sa halalom je othranjeno,
Što od njega je kupljeno.
U krv njemu brzo uđe,
Neće Edho uzeti tuđe.

Poznat je po tome vala,
Koliko mu je čista štala.
Pored rada i poštenja,
Štalom vlada higijena.

SJEĆANJA

Pola sela svake noći,
Očekuje da će doći.
Da pogleda kanal jedan,
Bio TV tada puno vrijedan.

Jedna soba pogolema,
Gledalo se bez problema.
Svaku noć je puna bila,
Sva bi djeca se skupila.

Dobre duše to su bile,
Mnogo djecu su voljele.
Sa radošću djeci sela,
Gledat TV su dozvolile.

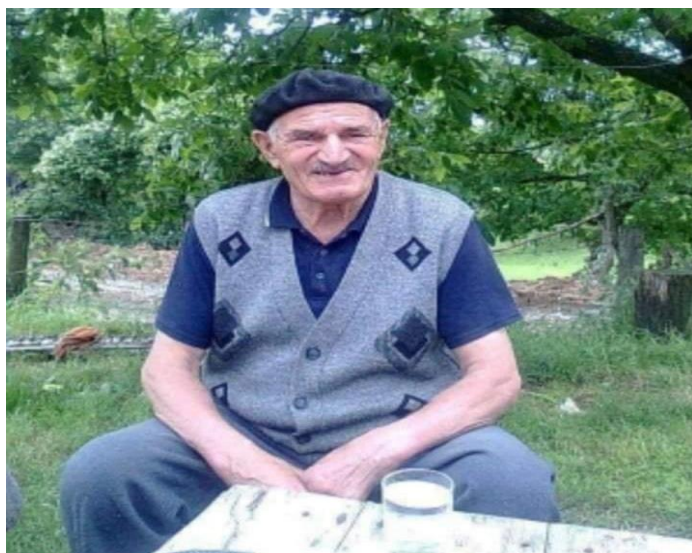
Ramko i Nira to su bili,
Gledat TV nam omogućili,
Za svu djecu našeg sela,
TV slika bila crno-bijela.

ZULFER HADŽIĆ

Zašutjeli šargije zvuci,
Cijelo selo naše je u mucu.
Niko više šargiju ne svira,
Slika ova uspomene dira.

Izumrije u selu medicina,
S tobom nesta i eglena fina.
Injekcije više niko ne daje,
U Crnjevu život nam nestaje.

Meraklija u srcu i duši,
Volio je pjesmu da pjevuši.
Uspomena osta na Hadžiju,
Iz Crnjeva našeg merakliju.

NA ČISTOJ NJIVI

Negdje na Čistoj njivi
Skupe se naši ljudi.
Započnu uživati u pivi,
Navika stara se probudi.

Selo je složno moje
U tome uvijek bilo.
Lako je sabrati svoje
Da bi se jelo i pilo.

Momci lijepi i mladi,
Uvijek nasmijani i čili.
Ne boje se žeđi i gladi,
Dok bi se skupa družili.

Časkom vatra se naloži,
I kotlić počne da kuha.
S nogu se piva složi,
Dok bude gotova juha.

KOSCI

Čemu sad oštre kose,
Okačene pod strehom služe.
Kad ne skidaju travi rose,
Zaboravimo kosit družu.

Niko kose viš' ne kuje,
I zvuk njihov se ne čuje.
Kad komšija kosu kuje,
Da nam selo odjekuje.

Brdo bi se obrijalo,
U sabahe pune rose.
Dok im nije ugrijalo,
Žele njivu da pokose.

Pa u veliku njivu zađu,
Britke kose travu kose,
U otkosu se brzo nađu.
Kad cure im vodu nose.

NA IZVORU PRADJEDOVA

Što mi moje oko gleda,
Što mi moje uho sluša,
Suza oku gledat ne da,
A ni uhu slušat ne da duša.
Izvor hladne dobre vode,
Pored njega dijete moje.
Pa ne zna da kući ode,
Prepoznalo dijete svoje.

Hladna voda sa izvora,
Trne zubi kad se pije.
Posjetit je opet mora,
To propustit se ne smije.
Po svijetu dok budemo,
Spominjemo izvor svima.
Bilo gdje mi da odemo,
Nosimo ga u srcima.

U SNIJEGU

Dok korača našim brijegom,
Nigdje kraja sreći nema.
Prvi susret sa snijegom,
Radost mu je to golema.

Pa prtinu snježnu gazi,
I za uže sanke vuče,
Djed ga budnim okom pazi,
I po snijegu štapom tuče.

To rumenilo ispod kože,
Snijeg bijeli ga ukrasi.
Samo kućni pritvor može
Vedi sreću da ugasi.

C I L E

Pogled mi odletje ne tako visoko,
Do Visa malog gdje heroj nestade,
Pa zbog toga i moje zasuzi oko,
Gdje naš heroj Cile život dade.

Čuo sam ljude što o njemu zbore,
Volio Crnjevo za njeg hrabro pao,
Poginuo stojeći dok je išao gore,
Za slobodu našu svoj je život dao.

Crnjevo naše sada slobodno diše,
Za hrabrost tvoju sada svi znaju,
Pisac ti sada pjesmu piše,
A tebe, Cile, nema s nama više.

Ručić Šahbaz Cile borio se časno,
Komandir naš bio karaktera tiha.
Ponosno govorimo to vrlo glasno,
Heroju da se prouči El-Fatiha.

VRELO

Tužno ga oko gledati mora,
Nesretno zbog nečeg pati.
A napojilo bi živog stvora,
Koji mu odluči pažnju dati.

U ova teška vremena luda,
Neko nas s pravdom posvađa.
Tuga se Vrelom nadvila svuda,
Pa majka djecu u selu ne rađa.

Upali smo odavno u veliku muku,
Tuđom mukom čovjek se sladi.
Čovjek čovjeku ne pruža ruku.
Ljudi se druže - tek reda radi.

Pišem stihove tužne neko reče,
Kao da tuga u meni se svila.
Dok tužno Vrelo niz selo teče
U Crnjevo naše tuga se skrila.

BJEŽIMO

Tužno neko vrijeme pravi čuda,
Majka za svojom djecom plače.
Bježe nam djeca svijetom svuda
Zbog vlasti što nas stalno tlačē.

Djeca odlaze u svijet nepoznati,
Gdje više ima ponosa i stida
Gdje lahko poštenog prepoznati,
A teško ga izgubit iz vida.

Bježimo iz ovog političkog mraka,
Kod nas se nema sakriti kuda,
Bagra nas vreba iz budžaka,
Bježimo od korupcije i zemlje čuda.

RODNOJ GRUDI

Ko će ti pjesme tužne da piše,
Kada zaraste tvoj stari drum.
Ko će te voljeti od mene više,
Kada se ugasi pjesnički um.

Sve sam ja tebi stihove dao,
Pisao tebi iz svoje duše.
Gdje sam voće po selu krao,
Sada se grane sirove suše.

Dok noć pada, odlazi dan,
Na polju pada kiša mlaka.
Moje mi oči savlada san,
Obori s nogu čovjeka jaka.

OSJEĆAJI

Dok te gledam suze same lete
Vrele vlažne niz obraze klize.
Tu sam rasto dok sam bio dijete
Prije pojave ekonomske krize.

Slika ova uspomene budi,
U srcu je čuvam godinama.
Čovjek ovaj za selo se trudi,
Pa podijeli uspomene s vama.

Moja bašča beharom miriše,
I još čuva tu crnjevsku klicu.
A duša mi za baščom uzdiše
Dok ja šetam niz tuđu ulicu.

Sad osjetim kako srce lupa,
Tuđina mu otkucaje koći.
Mislina sam s vama ja skupa,
Dok u sliku gledaju mi oči.

LITERATURA

- Fuad Čamdžić - Ratni dnevnik (1992-1995) - Zavidovići kroz historiju.
- Rizah Odžečkić, 1963. Arhiv Srebrenika (Facebook profil)
- Enes Saletović, Dosje knjiga, Vožuća, ISBN 978-9926-484-903
- Ćamil Huseinbašić 341,31:355.45, Odbrana od agresije, 06/9 - 894 / 93 od 17. 12. 1993. godine.
- Rijeka Krivaja kroz prošlost, ISBN 978 - 9958 - 649 - 25 – 7,
- Redžo Čamdžić Omerčić (1992) Ratni dnevnik komandira Kriznog štaba „Crnjevo“
- Mevludin Muratbegović (2002), Živiničke Ose, Živinice 2002.
- Ambrozije Benković: Tuzlansko područje nekada i sada Županja - Đakovo 1971 - 1049 / 1971. Crnjevo/Sulejman Lisičić. Tešanj: Planjax 2013 COBISS. BH - ID 20719110.
- Ratni dnevnik, kapetan Rifet Husić Dugi
- Topografska karta JNA Vareš 2.
- Austrougarska karta 1890.
- Austrougarska karta 1856.
- Zbornik radova Kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe općine Banovići, ISBN K 6888. Dnevnik Narodne škole Crnjevo 1955-1957.
- Arhiv Tuzla.
- Edhem Čamdžić, Historija Zavidovića. ISBN 978 - 9926 - 8448 - 2 - 0 COBISS. BH-ID 42596102.
- Manastir Vožuća u Bosni, S. Filipović Skopje 1940. - Baština sjeveroistočne Bosne, broj 10 ISSN ONLINE 2232-7665 Tuzla, 2018.
- Adem Handžić, Tuzla i njena okolina u XVI vijeku, Svjetlost Sarajevo 1975.
- Mirsad Tokača (2012). Bosanska knjiga mrtvih, ISBN 978-9958-9544-5-0. Sarajevo 2012. -Službene novine Tuzlansko-podrinjskog kantona, br.7/97 i 3/99 i „Službene novine Tuzlansko-podrinjskog kantona“, broj 10/00, i 14/02, 6/04 i 10/04) 29. 10. 2013.
- Radovi šumarskog Fakulteta u Sarajevu, sveska 1-5 institut, 1956, stranica 256.
- Narodni odbor Opštine Vožuća, broj 10, 13818/57 od 03. 09. 1957.

- Osobe kojima zahvaljujem na pomoći su:
Jakub Subašić, Senad Prle Lisičić, Bajro Ćebić, Muradif Lisičić, Emir Ćebić, Hasib Lisičić, Samira Avdušinović Mostarlić, Kemal Ramić, Rifet Čamdžić, Redžo Čamdžić Omerčić, Dževad Durić, Osman Ćebić, Taib Ručić, Ibrahim Demirović, Amir Đerzić, Biblioteka Zavidovići, Fuhad Osmić, Nevzeta Elezović, Ermina Huskanović, Hasić Šahbaz - Baze, Svjetlana Lakić Lazić, Remzija Ćebić, Rifet Husić - Dugi, Enes Ručić, Munib Imamović, Rajko - Marko - Ankica Mrkaljević, Mehmed Sprečaković, Edin Čamdžić, Semir Čamdžić, Zijad Čamdžić Beganov, Nihad Čamdžić, Sanela Dendić, Dževad Čamdžić, Armin Hrštić, Azret Zorić, Amela Lisičić, BAXON media, Ibrahim Zorić Ćučće, Ibrahim Salihović, Armina Ćebić-Džakmić, Adem *Benjo* Lisičić, Eldina Alihodžić-Ručić.

O AUTORU

Fuad Čamdžić je rođen 21. februara 1976. godine u Crnjevu. Odrastao je u radničkoj porodici, u vrlo skromnim uslovima za život. Osnovnu školu je pohađao u Slivićima i Vozući. Svoje srednjoškolsko obrazovanje je stekao u Banovićima, u najtežem periodu svoga života, za vrijeme rata u BiH. Na odsluženje vojnog roka poslan je u Tuzlu, gdje nakon tri mjeseca biva prekomandovan u Centar vojnih škola u Zenici. Nakon uspješno okončane obuke u Centru vojnih škola u Zenici, vraća se u Tuzlu, gdje nakon prestanka vojnog roka ostaje da radi u nastavnom procesu Nastavnog centra Tuzla. U Nastavnom centru u Tuzli bio je veoma prepoznatljiv po svom tihom karakteru i neprikosnoven u vođenju literarnih sekcija. Stihovi koje je pisao odjekivali su u vojničkom stroju Nastavno-regrutnog centra Tuzla. Nakon prestanka vojne službe biva aktivan u društvenom životu u rodnom mjestu. Godine 1999. organizuje niz omladinskih aktivnosti kao što su „Igranka u Slivićima“ i „Turnir na Johama“. Ekonomska situacija je utjecala na njegov odlazak u Sloveniju. Prvi put odlazi 2007. godine. Iz Slovenije aktivno daje svoj doprinos rodnom mjestu vodeći profil na Facebooku pod nazivom „Crnjevo Naše“. Napisao je više od stotinu stihova za rodni kraj koji neizmjereno voli. Pored stihova o rodnom kraju, ima oko stotinu napisanih i neobjavljenih pjesama u raznim stilovima. Trenutno živi u Mariboru i radi kao operater u Daimlerovoj autoindustriji.

ZAKLJUČAK

Ovo je moj mali doprinos budućim generacijama. Svoj zapis o našem rodnom mjestu ostavljam budućim generacijama. Ujedno želim zahvaliti ljudima koji su mi pomogli u pripremi ovog izdanja. To su: Jakub Subašić, Adem *Benjo* Lisičić, Ermina Huskanović, Armina Ćebić-Džakmić, Eldina Alihodžić-Ručić, Rifet Čamdžić. Podatke sam pronalazio u Arhivu u Tuzli, Opštini Zavidovići, Osnovnoj školi Vozuća, Gradskoj biblioteci Zavidovići, Arhivu grada Srebrenika, Šumskoj upravi u Zavidovićima, od mještana Crnjeva i na internet-portalima. Trebalo je mnogo vremena, odricanja, truda, da bi se napravio ovaj zapis o našem Crnjevu. Nekim budućim istraživačima svakako će biti od koristi, kao i generacijama koje će tragati za svojim korijenima. Moja želja je bila da zabilježim najvažnije događaje u selu koje mnogo volim.

Fuad Čamdžić

U Mariboru, 2021/22.

SADRŽAJ

RECENZIJA	3
UVODNO SLOVO	5
CRNJEVO IZ MOGA DJETINJSTVA	14
CRNOVO	17
BAN-DO	21
STANOVNIŠTVO	24
RODOVI CRNJEVA NAŠEG	27
BARA	53
VJERSKI ŽIVOT U CRNJEVU	66
MJESNI DOM CRNJEVO	73
PRVI TURNIR NA JOHAMA	76
APRIL U MOME DJETINJSTVU	78
DRUGI MAJ	81
MOJ PRVI DOLAZAK NA TRIPIĆA VIS	85
OD PRVIH GRANATIRANJA DO KRAJA RATA	87
PATRIOTSKA LIGA I KRIZNI ŠTAB	94
PATRIOTSKA LIGA OPŠTINE BANOVIĆI	96
FORMIRANJE TERITORIJALNE ODBRANE	99

DRUGOMAJSKI TURNIR RATNE 1992.	100
GRANATIRANJA	103
RAT 1992-1995.	105
KLIZIŠTA	110
STARE KUĆE	112
ZIME U CRNJEVU	115
ZEMLJORADNJA	118
STOČARSTVO	119
VOĆARSTVO	122
STARA GRADNJA OBJEKATA U CRNJEVU	124
ZAJEDNIČKI JELAH	127
HADŽINICA	129
CRNJEVČANI U SLOVENIJI	131
LJUBAV	132
KAHVENISANJE	134
JASIKOVAC	135
MANOJLO PEJIĆ MANJO	137
ZANIMLJIVOSTI	142
RADNE AKCIJE	146
IZVORI VODE	148
TIŠINA	153
ZDRAVLJE LJUDI	156
IGRANKE	158

PJEŠAČKE STAZE	160
ISPRAĆAJI U VOJSKU	161
KARAVLAŠKE KOLIBE	162
TATAŠNICA	163
SOFA	165
STIHOVI	167
LITERATURA	199
O AUTORU	201
ZAKLJUČAK	202
SADRŽAJ	203

